

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Május 2.

18. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutoa 9. sz.*

Szeretetház.

(Vége.)

Azt mondanám, mily merész, ámbíciója ki-
elégítésére mennyit kockáztat! Mert, csakugyan,
mikor a milliós kölcsönbe belefogott; a mikor a
viharos szenvedélyek izzó, piszkos-füstös lángja a
kis haza határain túl is csapkodott; a mikor nem
csak a testvér-kerületek aggódtak, de idegenek is,
kiket nem egyházunk java retteggett, hanem
gyalázatunk hirtelése érintett kellemesen, betölték
a levegőt jajveszékéseikkel: ha akkor keze resz-
ket, szive ha nyugtalanul dobog, ha feje meg-
szédül: veszve van; mint áldozata a szertelen
dicsváagnak, feküdnék álmai romjai alá temetve.
De, nem azt mondom, hogy merész, hogy a dics-
vágy hevítette lángeszét, holott az is tiszteletre
méltó volna. Hanem, azt mondom, a mit ő maga
mondott 1890-ik évi püspöki jelentésében: «Küzd,
és győzni akar azzal, a mi igaz, a mi jó, ezért,
ha kell, mindenét áldozni kész.» Azt mondom, hogy
nála a végtelen ember-szeretet, határtalan buz-
góság egyháza javáért: ez adta az erőt, melylyel
nagy tetteit végre hajtotta; melylyel vészben-vihar-
ban rendületlenül állott; azokban a viharos idők-
ben ugy tűnik fel lelkem előtt alakja, mint tenger-
partra helyzetetett kőszál, mit a feltornyosult hul-
lámok bős haraggal vínak; midőn azt hiszik, hogy
eltemetik, homlokáig sem érnek el soha, lábainál
loccsannak szét, piszkos tajtékat turva.

Ha kik talán őt éppen nagyságáért irigyelik,
(ez a gyöngeség megvan az emberben), a mi szemük
előtt folyik, lehet, letagadják, avagy legalább is
kicsinyelik. Nekem, a mint lelkemet a Szeretet-
ház életre hívásának kijelentése megkapta, és
kezdtem lapozgatni az egyházkerületi közgyűlések
jegyző-könyveiben, meg a «Prot. Közlönyben»,
tiszteletem iránta minden lap elolvastán fokozód-
ott. Hiszen én, míg koromnál és helyzetemnél
fogva, nem kísérhettem figyelemmel olyan kö-

zelbül az ő működését, mint most, csak annyit
hallottam, annyit tudtam, hogy ő egy pénzügyi
lángész, kinek nyomában arany terem. Sajnálom,
hogy bár akaratlanul, tudatlanságból így meg-
bántottam. Mert most, hogy mindinkább kidom-
borul előttem nemes alakja az ő tulajdon
szavaiból, tetteiből, most azt látom, hogy
ő isten kegyelmével gazdagon megáldott ember,
a szeretetnek, forró buzgóságnak lelkétől ihletett
férfiu, a ki nagyobb dolgokat állit elő szeretetével,
mint elméjével; a ki tiszteletet érdemel elméje
alkotásaiért, hálát szeretete áldott tényeiért.

Lélekben kísérem lépteit annak a fénynek
világítása mellett, mit a róla irottak, az ő csele-
kedetei vetnek reá, és útjára, és a csontokkal
rakott mezőn átalmenő Ezékiel profétát látom
magam előtt járni, a kire az úr reá tette az ő
kezét, és monda néki: «Embernek fia, profétálj e
tetemek felől, és mondjad nékiek: Ti megszáradt
tetemek, halljátok meg az úr beszédét! Igy szól
az úr-isten ezeknek a tetemeknek: Ime, én bo-
csátok ti-belétek lelket, és éltek. És adok ti-reátok
inakat, és hust adok reátok, és bőrrel beboritlak
titeket, és adok belétek lelket, és éltek; és meg-
tudjátok, hogy én vagyok az úr. Profétálék azért,
a mint meg vala parancsolva nékem; és midőn
profétálnék, lón zúgás, és ime, indulás, és egybe
menének a tetemek, mindenik tetem az ő tete-
méhez. És látám, és ime, inak valának ő rajtok,
és hús növekedett vala rajtok, és felül a bőr be-
borította vala őket, de lélek, az nem vala ő ben-
nök. Mondta továbbá nékem: profétálj a léleknek,
profétálj embernek fia, és mondjad a léleknek:
ezt mondja az úr-isten: A négy szelek felől jőjj
elő te lélek, és lehelj ezekben a megöltektebe,
hogy éljenek. Profétálék azért, a mint hagyta vala
nékem; és lélek mene ő-beléjük, és megéledének,
és álla az ő lábára felette igen nagy sereg. És
monda nékem: Embernek fia, ezek a tetemek az
Izrael egész háza. Imé, ezt mondják: Elszáradtak

Atyámfiai! Nem állítom, hogy én a célt már elértem volna. A legelfogulatlanabb és legszabadabb szellemű, s éppen ezért legönzettelenebb apostolnak e szavait ébresztik föl a komoly böjti napok, melyeknek jelentőségét evangyéliomi szellemben keresve és találva föl, az a legszebb tanulságokat rejti magában. A röpke örömeinek napjai gyorsan leperregtek; itt van a böjt; a magába-szállásnak, ön-vizsgálatnak, és bűnbánatnak e hivatalosan kiszabott időszaka. A keresztyénség egy része, a lenyugózó hitelvi szabályok kényszerítő hatalma alatt, hamut hint fejére, orcáját befeketíti, az ételek egy részéhez, a melyeknek pedig csak oly semmi hatása nincs most is a lélekre, mint máskor, nem nyúl egy szóval, böjttől, hogy láttassék az emberek előtt, keresi a holt formában az elevenítő lelket, a dogma betűjében az idvezítő kegyelmet, mintha csak azt a kijelentést kapta volna, az idők teljességében szólott profétától: a lélek megöl, betű az, a mi megelevenít, és nem az ellenkezőt. Ez-e a mi böjtünk? Van-e szükségünk a böjtre?

Oh, bár most ne térjünk ki e kérdés elől, a mikor a megalázkodás, az ön-vizsgálat keresztyéni kötelességére figyelmeztetnek az egyházi év napjai. Hiszen, az élvezetek, a világi örömeinek napjai is ki vannak mérve, de gondol-e a világ komolyan ezek határainak tiszteletben tartásával? Sőt, nem kész-e, és nem sovárog-e minden nap újabb és újabb élvezet megszerzésére? Nem szükséges-e hát, és nem esik-e jól a léleknek a kínáló, és a felhajszolt örömeinek e rohanó árja között a magába-szállás, és nyugodt ön-vizsgálat szigetén egy kis pihenőre, megállni? Önmagunkkal való megegyezésünk, véletlen szerencsére táplálta hiúságunk, avagy az emberek hizelgése nem tesz-e mindnyájunkat elbizakodottakká, mintha már a célt elértük volna, mintha nem nekünk kellene igyekeznünk a tökéletesség felé, hanem kevésbé szerencsés felebarátainknak kell törekedniök a mi tökéletességünk felé?

Atyámfiai! Nem állítom, hogy én a célt már elértem volna. Istennek az a kiválasztott férfi mondja ezt, a kinek lelki gazdagsága, hitének, lelkesedésének páratlan ereje elenyészhetetlen nyomokat hagyott hátra az evangyéliomi kijelentés történetében. A kit isten arra méltatott, hogy kegyelmi edényévé választotta az ő dicsősége gazdagságának megmutatására (Róm. IX. 23); a kinek lelke látá az urnák közelségét, hallá az atyának szavát; a kinek élete a megtérítő, újjá születő, és megszentelő kegyelemnek bizonyosságául tündöklék. És, ime, az isteni kegyelemnek e gazdag részese, az apostol, éppen az istenhez való közelségében, a maga igaz, és mély vallásosságában érzi azt, hogy a célt még nem érte el; a mikor leginkább átérzi az úr lelkétől való ellenállhatatlan, csudás ihletést, akkor közvetlenül fölismeri a saját kicsinységét, erőtlenségét, gyarlóságát, s ez öntudat arra a fájó, de őszinte, és megnyugtató vallomásra bírja: nem hogy elértem volna a célt, de töreksem, hogy elérhessem; minél bizonyosabb az isteni tökélet látása, s minél nyugtalanítóbb az annak elérhetéseért hevülő vágy: annál határozottabb, meggyőzőbb alakban tűnik elő ezzel szemben saját tökéletlensége. Miért?

Mert vallásosságunkban ismerjük föl magunkat leghivebben. A léleknek abba a rejtélyébe, abba a valódi

szentek szentébe, a hol az úr láthatatlanul jelen van, csak az igazság, és az őszinteség lépcsőjén át lehet bejutni. Álnokság, és képmutatás ide már nem tudnak beférkőzni; itt olyanoknak látjuk magunkat, a minők valósággal vagyunk. Tehát, az ön-magunkba térés, a lelkünkbe pillantás, gondolataink, vágyaink, reményeink forrásának fölkeresése, tisztítása: oly kötelesség, melynek teljesítése az önvád első nyugtalanító láza után fölemel, nemesít, sőt meg is nyugtat, de minden esetre az örökkévaló igazságokra, a láthatatlanokra fordítja tekintetünket, s ez által vallásosságunkat tisztítja, mélyíti. Ez a mi böjtünk.

Számot kell adnunk magunkról önmagunknak, és az istennek. Igaz, hogy az élet nem egyéb, mint egy nagy, folytonos számadás azokról a javokról és eszközökről, a mik ránk bizattak: az élet fölfogásáról, megbecsüléséről, kötelességeink teljesítéséről, családunkért, hazánkért, és egyházunkért végzendő munkánkról, érettük lelkünkben élő szeretetünkről. De, a ki mindennek fölött önmagában, és önmaga előtt nem szokott számot adni ezekről, az bizonyára a mindennapi életben is hátrányban van számadásával, s érzi e hátrány emésztő súlyát, egyéni, erkölcsi szabadságát rabláncok kötelekeit: az soha sem lehet készen az isten előtti számadásra. Ha vajjon, jókivánságunk őszinte-e? Jóakaratum nem keresi-e a humanizmus és kegyesség árca alatt is sóvár szemekkel a hasznot? Az irgalom, és megbocsátás gyógyírjával keressük-e mások szívéhez az utat, s nem zárjuk-e el a magunkéhoz vezetőt a bosszus dac, és gyűlölködő gőg áttörhetetlen torlaszaival? Vallásosságunk igaz-e, mély-e, buzdító és termékenyítő-e, vagy csak megszokott látszatosság, s gépies formaszerezés, melyet a templom közből lerázunk magunkról? Elment-e a gazdag a szegényhez, hogy könnyítsen nyomoruságának terhén? A szerencsés az ügyefogyotthoz, hogy fölemelje, és vigasztalja? A tudós a tudatlanhoz, hogy oszlassa lelkéről a homályt? Mutatott-e a szülő vonzó példát gyermekeinek az isten-félelemben, és nemes erényekben? Nem zúgolódtunk-e, mikor hazánk és egyházunk szólított kötelességteljesítésre? Ime, száz, meg száz, és még több kérdés, melyekre felelnünk kell mindennapi életünkkel. Igen is, a böjt, mint ön-vizsgálat, mint önmagába-térés, fontos, és szent kötelessége a vallásos életnek. Ne láttassál az emberektől böjtölni, hanem csak a te atyádtól, a ki titkon lát. (Mát. VI. 18.)

Számot kell adnunk a szeretetről: Jézuséi voltunk-e egészen? Éreztük-e, s éreztettük-e a szeretetnek minden rosszat legyőző, s minden jót megszentelő, s az enyészettel szemben az örökélet forrását csak magában hordozó mindenható erejét? Számot kell adnunk az eltöltött napokról: arattuk-e minden nap a békeségnek, alázatos-ságnak, igazságnak áldásait? A talantomokról: kamatoztattuk-e azokat úgy, hogy méltók legyünk az ítéletre: a kinek van, annak még adatik; s hogy bár kevesebb erővel, de egyenlő hűséggel végzett munkánk méltóvá tegyen az est beálltával a szőlőmunkások jutalmára?

A társadalmat egyének alkotják. Ezeknek erkölcsi tisztasága és nemessége, egészsége a társadalomnak; önmagunkról való megfélelkezés romlása, betegsége a társadalomnak. Pedig, az ember gyakran magán kívül keresi önmagát, onnan várja az üdvöt, a hol csak kár-

hozat születik; azon az úton halad isten szeretete után, a mely csak az ő szigorú igazságának székéhez vezet. Így a társadalom is néha, mint ha futni akarna önmagától, mint ha terhére volna jobb ösztöne, szabadulni akarna ettől; a láz-beteg öntudatlanságával támadja, és a féke-vesztett szenvedély hatalmas erejével ostromolja lételének, fenállásának meg nem semmisíthető, örökkévaló fundamentumát. Nincs-e szüksége ilyenkor a társadalomnak is bójtre, az önvizsgálat, a magába-térés, a józanság lelkének gyógyító erejére, az evangéliom balzsamára? Az ige testté lett, isten megjelent a földön; a régiék elmultak, s mindenek megújultak; az isteni kegyelmet hiában keressük magunk felett, magunkon kívül, a csillagok között, vagy valamely kiváltságos, lelkeken uralkodó papirend titokzatos szentségében, erőszakos hatalmában, s egy szentnek, csalahatatlannak állított, de velünk egyformán gyarló, és isten előtt egyenlő földi emberben: mert az isteni kegyelem bennünk van. Mi, emberek, istennek templomai vagyunk, bennünk az ő lelke lakozik. Ezt a keresztyén alapigazságot hirdetik a Kálvin szavai: hogy istent föl-találjuk, nem szükség magunkon kívül keresnünk. Tehát, csak saját magunkhoz legyünk hívek, találjuk föl, és élésszük hatalmas lánggá magunkban az égi szikrát, az örök emberiben lássuk az örök isteni csodálatos, tökéletes, őszhangzatos életét. Ismerjük el, hogy mindenütt, a hol a szépnek, igaznak, és magasztosnak szolgálnak, s ezeknek győzelméért harcolnak, ott istent tisztelik lélekben és igazságban, akár a tudomány vívmányaiban, akár a véső, ecset, vagy a hang ihletett termékeivel, akár a törvény igazságos erejével, vagy a modern technika bámulatos hatalmával. Jobbal győzzük le a még jónak látszót, igazsággal a tévelygést, élő hittel a babonát és vakságot, szeretettel a bűnt. Az egyház, mely híveit testi bójtre kényszeríti, mely tetszetős külsejével cserébe veszi, és hatalmába hajtja az egész lelket, az embernek ez egyetlen, örök kincsét, isteni ajándékát, s a mely az apai gondoskodás, és anyai szeretet látszata, s az egyedül idvezítés ígérete mellett zsarnoki hatalommal, a legtökéletesebb földi abszolutizmus vasveszejével uralkodik gyermekei felett: miért nem bójtöl maga is lelkiileg? Ne csak a világnak hirdesse az önmegtagadást, önvizsgálatot, és bűnbánatot, hanem önmaga is pillantana lelkébe; ne csak hirdetné gőgösen, hogy ő az isteni abszolút igazság letéteményese, őrzője, és hirdetője, hanem alázná meg magát az igazság egyetlen, örök, és tökéletes forrása előtt; adna számot arról: föl-tárta-e a lélek szabadságának útját azok előtt a milliók előtt, kiket magának hirdet; adott-e azoknak erőt, lelkesedést, hogy önmaguknak papjai, istennek Krisztusban boldog gyermekei, megváltottai legyenek? Óvta-e, védte-e az embernek isten adta jogát az önállóságra, szabadságra, erőinek a család, haza, és emberiség javáért föláldozására? Adna számot a hitükért üldözöttek, megkínzottak, és «isten szent nevének dicsőségére» kegyetlenül kivégzettek gyötrelmérül, meg nem érdemelt kínjaikról, ártatlan lelkeiről; adna számot arról a sok könyrül, vérről, és pusztulásról, melynek árán szentnek, isteninek hirdetett hatalmát, vagyonát összeharácsolta, s arról a képmutatásról, és átok terhe alatt kánonizált önzésről, melylyel e hatalmat a józan ész, lelkiismereti szabadság,

és felvilágosult kor gyakori, ünnepélyes profánálása mellett, még ma is, igazság-ellenes, erőszakos «non possumus»-át a lelki béke, s a társadalmi, és állami rend megvédésének hazug és fényes leple alá rejtve, fenn tudja tartani. Mert egyszer mulhatatlanul számolnia kell az igazságos isten ítélő széke előtt, s százszor jaj azoknak az álnok sáfároknak, kiket az ő urok hűtlenségben talál, s a kik visszaéltek az ő szent nevével, mert hiában mondják akkor: Uram, nem a te nevedben tanítottunk-e, nem a te nevedben üztünk ördögöket, és a te nevedben sok hatalmas dolgokat nem cselekedtünk-e? Mert meg fogja őket emészteni a kérlelhetetlen ítélet: soha sem ismer-telek titeket, távozzatok el én tőlem, álnokságnak cselekedői! (Mát. VII. 22—23.)

A mi bójtünk legyen tehát a léleknek szorongó önvizsgálata: ha vajjon, törekszünk-e a cél, a tökéletesség felé? Legyen az önmagunkkal való számadás úgy az egyéni, mint a társadalmi, és egyházi életben. Így látjuk csak azt a célt, mely felé szellemi, erkölcsi létünk összes törekvéseinek irányulniok kell; mely, ha messze is van, de látjuk tisztán, mint a felhőtlen égbe törő hegy-csúcsot, a melyet még nem értünk el, de a melynek elérésére meg-megújuló ösztön hajt minket. Csak az ily komoly, elfogulatlan önvizsgálat, önmegtagadás, vagy is, az önmagunkkal való számadás ad a léleknek erőt, hitet, reményt, kitartást, hogy ama cél felé úgy futhassunk, mint nem bizonytalanra; csak ez mélyitheti vallásosságunknak medrét, és tisztithatja abban erkölcsiségünk folyamát, hogy az el ne posványosodjék.

És az atya, a ki a mi bójtünket látja titkon, megfizet nekünk nyilván. Szeretetünket megosztva, annak hatvan, sőt százszoros áldását látjuk magunk körül; buzgóságunk lánggra gyujthatja másokban a lelkesedésnek, és nemes áldozatnak szunyadozó szikráját; vigasztalásunk, és részvétünk egy meleg szavával és gyöngéd tettével nagyobb boldogságot nyujthatunk a szenvedőnek, mint a mekkorát királyi hatalom Krözus kincsével megvehetne. Életünk a szánkkal vallott igazságoknak élő bizony-sága leend.

Egyházunk élő organizmusában e szellemnek egés-séges, szabad munkásságát biztosítva, s minden téren, minden lehető és szabados módon, teljes buzgósággal előmozdítva, bizton hihetjük, hogy meggyőzzük a világot, mely csak fokonkint, és az akadályok lassu legyőzésével jut el arra az igazságra, mely őt szabadokká teszi a lelki, és erkölcsi fogyatkozásoktól. Bizton hihetjük, hogy egyházunk története az emberiség mivelttség-történetévé magasztosul, és az isten lelkétől meg-nemesedett emberi szellem mindig újabb és újabb, nagyobb és nagyobb győzelmének fényes történetévé válik. Szent és ellen-állhatatlan leend e harc, mert ennek minden harcosa érezni fogja lelke mélyén annak az igazságnak teremtő erejét, hogy ha megsemmisülne valami csodás, véletlen módon mind az, a mit az ember vallásos szelleme hosszú évezrek fáradságával teremtett, s bár tűnének el szent könyvünk lapjairól az örökkévaló igazságokat, az isten csodálatos bölcsességét, és mélységes szeretetét hirdető igék, de ha csak egyetlen egy szivben fölírva marad-nának azok a titkok, melyeket szem nem látott, és fül nem hallott: úgy ismét eljönne isten országa a maga

ellenállhatatlan erejével, mint a hogy a tél jég-sirjából föltámad a megdermedt természet a tavasz első hívó szavára. És újból megtalálná a védőt, atyát kereső emberiség azt, a ki ez édes szóval hívogatná magához a pihenni vágyó lelkeket: jőjjetek én hozzám mindnyájan, a kik meg vagytok fáradva és terheltetve, és én megnyugtatlak titeket. Mert isten országának élő csirája ott van minden emberi szivben, mikint a kis mustár-magban benne van a terebélyes élő fa. Ebben az élő és fejlődő csirába ha beleoltatik a Jézus Krisztus tiszta evangélioma: úgy biztosítva vagyunk, hogy ama cél felé való törekvésünk, a melyet az apostol is, vallomása szerint, még mindig maga előtt látott, nem hiábanvalóság, sőt életünknek egyetlen boldogsága, és a test romjai fölött is megmaradó valódi, egyedüli áldásos tartalma.

Zajzon János.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. ápril 21.

Elnökölt: Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Domokos Antal, ig. tanácsos, Parádi Kálmán, tan.-előadó, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Maksay János, h.-számvevő, dr. Deák Albert, ügyvéd, és Kádár János, segéd-titkár.

Az ülés megnyitása után, jegyző aa. felolvasta az időközben elnökileg elintéztett ügydarabok jegyzékét és az ismertetett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek.

Napirend során az egyetemes konvent leirata olvastatott föl, mely szerint a közokt. m. kir. miniszter úr 15,547. számú intézkedésével, a székelyudvarhelyi főgimnázium javára 2000 frt. fentartási, a sepszi-szt.-györgyi főgimnázium javára 12,000 frt., a szászvárosi javára 5000 frt és a nagyenyedi főgimnázium javára 3000 frt. beruházási államszegélyt utalványozott. Ezen értesítés örvendetes tudásul vétetvén, az érdekelt collegiumokkal közölni határozottatott.

Székelyudvarhelyi collegiumunk előjárósága arra kér engedélyt, hogy a főgimnázium mellett fennálló elemi iskoláját, melynek fentartására az államszegély megnyerése után is képtelen, fokozatosan megszüntethesse. Mielőtt azonban Ig. Tanácsunk ezen engedélyt megadná, elhatározta, hogy fölír a közokt. miniszter úrhoz, Székely-Udvarhelyt kellőleg berendezett állami elemi iskola felállítása iránt, mert csak az esetben volna ottani collegiumuk elemi iskolája minden fennakadás nélkül megszüntethető.

Pulyoni és szelecskei egyházközségeink iskoláinak államosítása tárgyában megkötött szerződések jóváhagyattak, úgyszintén a patai egyházközség azon határozata is, melylyel az ottani felekezeti iskola államosítása iránti feltételeket megállapította.

A vizaknai egyházközségnek az özv. Veress Ferencné-féle ajándékozási ügyben beérkezett több rendbeli fölterjesztései tárgyalattak ezek után. Özv. Veress Ferencné ugyanis az ottani ref. és róm. kath. egyházak kezelése alá nagyobb alapítványt tett volt le külön-féle humanos célok ápolására, de ezen alapítványát most visszavenni óhajtja és ez iránt az illető egyházak

ellen rendes keresetet adott be a gyulafehérvári kir. törvényszékhez, mely keresetben azon indokból kéri az alapítványozást magában foglaló ajándékozási szerződés megsemmisítését, mert ő állítólag az okmány aláírása alkalmával annak tartalmát nem ismerte, sőt azt sem tudta, hogy ő e vagyon felett törvényesen nem is rendelkezhetik, hanem idegen befolyás által félrevezetve, írta alá ezen ajándékozási szerződést. Igazgató Tanácsunk az ügyre vonatkozólag több oldalról beszerzett információk alapján meggyőződött arról, hogy ezen ajándékozás nem az okmánybanjelzett humanitárius célok megvalósítása érdekében és nem az anyászentegyház iránti szeretet sugallata következtéken, hanem igenis bizonyos alattomos célok elérése kedvéért tétetett (a mit az ezen ügyben folyamatba tett bünvádi eljárás is igazol) és látván másfelől azt, hogy az alapítvány kezelésével és az alapítványi rendelkezés teljesítésével ottani egyházunkat jelentékeny teher, sőt egyházi szertartásainkkal össze nem egyeztethető vallásos funkciók végzése hárul, a mely teherrel pedig az egyháznak hagyományozott csekély összeg arányban egyáltalában nem áll: elhatározta, hogy a keresetet azon ajánlattal küldi le az egyházközségnek, miszerint az amugy is kétes kimeneteli per felvétele nélkül, az ajándékozástól lépjen vissza.

Zilahai collegiumunk előjárósága kéri a rendes tanárok fizetésének évi 100—100 frttal való emelését kimondó határozatának jóváhagyását, a mit Igazgató Tanácsunk a felhozott indokokra való tekintettel, a jelen évre, ideiglenesen engedélyezett is, a számadások rendjén mutatkozó tetemes kamathátralék beszédése utján fedezendőleg, de a végleges fizetés-emelést állandó fedezeti alap hiányában nem engedélyezhette.

Deési egyházközségünk 1893. évi számadásai a kezelés körül előfordult rendtelenségek időközben történt helyreigazítása folytán, jóváhagyattak.

Az egyházkerületi közalapból fölvetett kölcsönök után esedékes tőkekamat-adó és járulékaik egyházkerületünkre kirovatván, kebli pénztári hivatalunk utasítottott, hogy ezen adó megfelelő részleteit az egyes kölcsönvevőktől, a kamatok esedékességi idejében rendszeresen vegye be.

Az egyetemes leltár készítési költségeiből 132 frt. egyházkerületünket terhelvén: összes anya-egyházaink fölhivattak, hogy ezen összeg fedezésére 27—27 krt. terjessenek föl kebli pénztárunkba.

Főt. Püspök aa. jelezvén a theologiai tanárjelölő bizottság mielőbbi összeülését szükségét, kérte az ezen bizottságba küldendő ig. tanácsi képviselők megválasztásának elrendelését. Mire dr. Kolosvári Sándor és Parádi Kálmán aai., választattak meg e bizottságba Ig. Tanácsunk képviselésére, s egyúttal az összes collegiumok előjáróságaihoz fölhívás intéztetett a fölszentelt tanárok neveinek bejelentésére, hogy a bizottság ülésébe, szabályzatszerűen ezek is behívhatók legyenek.

Végül, a magyar-nemeyei egyházközségben újabban végrehajtott kepeváltás folytán módosult papi és kántori díjlevelek nyertek megerősítést és a csikszeredai egyházközség egyik pusztá belső telkének eladása engedélyeztetett, melyek után az ülés, a tárgysorozat ki-merítésével, bezárattott.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Ötödik közlemény.)

1737. április 29. Mélt. Liber Bátor inspektor fő curátorunk, losonci Bánffy Farkas ő Nga, a supremum consistoriumnak atyai reflexióját és kegyes választát a kolozsvári reformatum consistoriumba meghozván a vacantiában lévő theologiae professoratus iránt, proponálá ő Nga, hogy a Mélt. reform. supremum consistorium is adprobálta a kolozsvári reform. consistoriumnak opinioját és a collegiumban lévő Ns. Nagyságok megegyező votumát, és tisz. Csepregi Ferenc uramat ő excellentiája és ő Ngok pomoveálják ad professionem theologicam sollemniter capessendam. Melyre nézve inspektor fő curátorunk Mélt. Liber Bátor losonci Bánffy Farkas úr ő Nga az itt lévő tisz. Nagyságos consistoriummal ő kegyelmekkel együtt d professione theologica tisz. Csepregi Ferenc uramat sollemniter introducálák anno 1737. die 29. Aprilis. Isten ő felsége mennyei kegyelmével tisz. Csepregi Ferenc uramat ruházza fel, hogy ő kegyelme maga hivataljában nagy haszonnal járjon el.

1737. szeptember 15. Jelen lévén a kolozsvári vener. reform. ekklesianak consistorialis házában a megnevezett ekklesianak belső és külső renden levő curatori, u. m. Tisz. Baconi Jnce Máté uram, Tks fő bíró Enyedi István uram, Ns. Pataki Pál, Pataki István és Szőlősi Gábor, uraimék, megjelenék közöttünk Szilágyi András úr ő kglme és a belső Farkas utcában levő házát, melyet még elsőbb feleségével együtt Nagy-Enyedi Telegdi Erzsébet asszonynyal együtt a kolozsvári reform. ekklesianak testálták volt, mostan jure perpetuo általadá az említett ekklesianak, mostani feleségének tályai Dakó Mária asszonynak consensusából. Vagyon az említett ház a belső Farkas utcának déli seriesén, melynek napkelet felől való vicinitasiban vagyon a kolozsvári reform. ekklesianak parochialis háza, napnyugat felől való vicinusa pedig Gombkötő Csíkfalvi Mihály. Isten onnan a felül az egekből áldja meg Szilágyi András uramat, egész házával együtt, és fizesse meg ő kegyelme e jótéteményét az igazak feltámodásoknak idején.

1739. jan. 18. A tisz. ministerium és consistorium isten nevében összegyűlvén és tisz. Baconi Máté uram, istennek bölcseségéből igen beteges állapottal lévén, úgy hogy már ő kglme. eddig való hűséges szolgálatját az isten házában nem continuálhatja, azért a tisz. consistorium ezen dologról szentül gondolkozván és respectálván ő kglme. hasznos és hűséges szolgálatját, ő kglmét is inconsolate nem akarván hagyni, ada ő kglme szolgálatja suppleálására hivatalt káplánságra, néhai Soós Ferenc uram, ennek az ekklesianak nagy emlékeztető lelki pásztorának édes fiának tisz. Soós János uramnak, isten ő kglmét, szentelje meg maga dücsőségére, háza szent szolgálatja előmenetelére számos esztendőig.

Az ő kglmnek fizetését pedig a consistorium a szerint intézé istenesen, hogy míg isten életit megtartja tisz. Baconi Máté uramnak, cedál: Kész pénzt 115 m. forint, 100 akó bort, a búzát pedig pótolván 12 vékával 100 akó vékát az ekklesianak maga szent akaratajából; tisz. Soós János uramnak is hasonlóképpen 115 frt készpénzt, 100

bort, 100 véka búzát, egyéb partikulare beneficiumiban is a t. ministeriumnak obveniálandókban mindenek két felé reparciáltatik ő kglmek között, azután pedig egész fizetése lészen ő kglmének, ha istennek tetszik itt maradása.

1739. júl. 26. Enyedi István, quartás és malom-bíró, lemondván, elbocsáttatik. Helyébe a consistorium Nztes. senator Pataki István választja. Viseli pedig ő kglme mostan ezen hivatait a nemzetes szász natióon. Ő az ekklesianál exactor volt. Most helyébe a consistorium Nemzetes senator Kolozsvári György uramat választotta.

1739. aug. 24. Mlts. L. B. losonci Bánffy Farkas inspektor fő curator úr ő Nga. parancsolatjából lévén consistorialis gyűlésünk, melyben maga is ő nga. in persona megjelenni méltóztatott: elsőben is proponálá a Tiszteletes és Nemes consistorium ő Ngnak, és egyszersmind instála is ő Ngnak alázatosan, hogy mivel isten kegyelmességéből már a szegény város a pestilentialis contagio alól felszabadult, méltóztatassék ő Nga a collegium felől oly dispositiot tenni, hogy a collegiumban is a diligentia avagy csak rész szerint álljon fel, és a togatus ifjak bár csak 30-an a collegiumba admittáltassanak, és avagy csak a városi honoratus civiseknek scholába járó gyermekeik taníttassanak. De ő Nagysága fontos ratióokra nézve ennek nem adnuála, hanem ígéré ő Nga grátiáját, hogy mostan szept. 12. Szébenben a supremum consistorium előtt promoveálja, hogy minél hamarább a diligentia a collegiumban felállíttassék és ez iránt is légyen a Ns. ekklesianak consolatioja. Ugyanekkor végzé a Tisz. és Nemes consistorium ő Nga. consensusából, hogy mivel a consistorialis személyek közül, mind a magyar, mind a szász natióon némelyek élestenek és az úrban elaluttanak, azok helyébe mások állíttassanak az ekklesia dolgainak egyenlő akarattal lenndő folytatásokra. Ugy egyezénk meg pedig egyenlő akarattal, hogy a Nemes magyar natióon consistorialis személyeknek denomináltassanak nemzetes ifju Pataki István úr, Nemzetes Nagy Gábor úr, és Honoratus Boros György, ur ő kegyelmek; a Nemes szász nation pedig Honoratus Kovács Csizmadia György úr, Sas János úr, Budai Fazekas János úr, Bakmány András úr és Harmati Dániel úr, ő kegyelmek. Kik is consistoriumunkba hivatvatván, kötelezék magukat kéz beadással arra, hogy az isteni kegyelem és segítség által mind Venerab. ekklesianak, mind az Illustre collegiumnak dolgait hiven folytatni igyekeznek. Kivánjuk mi is szívesen, hogy isten ő Kegelemeket éltesse és menyei kegyelemmel ruházza fel, hogy velünk együtt ő Kegelemek egybevetett vállakkal e nehéz időkbén az Úrnak dolgaiban hiven járhasanak és szolgálhasanak.

Ugyan ekkor, mint régenten Ábrahám és Lót patriarchák között, vagy mint sz. Pál apostol és Barnabás között, esék valami kevés atyafiságos és szeretetbéli controversia; mivel a Ns. szász natió praetendálja vala, hogy mind néhai Erdélyi János uram, mind még életben lévő Nzs. Pataki Pál uram, a magyar nation viselték a curatorságot és így a Ns. s.ász natio láttatott az officiumból excludáltatottnak lenni, a magyar natio pedig praetendálja vala, hogy Nzts. Pataki Pál úr, mostan is a szász nation viseli a curatorságot és erre nézve mostan néhai Erdélyi János uram helyébe a magyar natióról kellek curatornak succedálni. Ez atyafiságos és szeretetbéli controversiát ruminálván ő

Nga. a Tiszt. és Ns. consistoriummal együtt, végezték communi voto, hogy mostan Ns. szász nationról kelletik curatornak denomináltatni és nevezetesen az említett nemes szász nation curatornak választassék Nzts. senator Kolosvári György uram ő kglme, kit is, hogy Jsten éltesse és megkivántató kegyelmeivel ekklesiánknak és collegiumunknak consolatiójára és szolgálatjára ruházzon fel igaz szívvvel és szeretettel, kívánjuk. Nzs. Pataki Pál uram felől pedig végezték egyenlő akarattal, hogy ő kglme ezután is curatori hivatalában maradjon, még pedig nevezetesen viselje e hivalt a Ns. magyar nation.

1740. márc. 20. Consistorium gyűlésünk lévén, melyben Mlgs. L. B. L. Bánffy Farkas curator úr ő Nga is megjelenni méltóztatott, Tiszt. Baconi Máté uram instantiája által a curatori hivatalról elbucszék: sollicitálván egyszerűs mind, hogy beadott remonstratióiról absolutionalis adattassék ő kglmének in scriptis sub sigillo. A Mlgs. curator úr a venerabile consistoriummal együtt e dologról discourálván, Tiszt. Baconi Máté uramat, curatori hivatalától cum honor: elbocsáták és ő kglmének absolutionalist is adattatni decernálák.

Anno eodem dieque. Tiszt. Baconi Máté uramnak surrogálá a Mlgs. curator úr a venerabile consistoriummal együtt a curatori hivatalban. Tiszt. generalis notarius Deáki József uramat ő kglmét: decernálván egyszerűs mind, hogy az ekklesia fundus pecuniarius és clenodiumi inventáltassanak, és Tiszt. Deáki uram, ő kglme curája alá transponáltassanak. Isten Tiszt. Deáki József uramat, ő kglmét ekklesiánk szolgálatjára sokáig jó egészségben éltesse, hogy az ő kglme curatori hivatala legyen épületére és hasznára szegény ekklesiánknak.

1741. január 8. Mlgs. L. B. losonci Bánffy Farkas, curator úr ő Nga jelenlétében lévén a consistoriumnak egybegyűlése, Tiszt. Soós Ferencz úr, minekutána Tiszt. Baconi Máté uram helyett való szolgálatját a belső templomban, annak rendi szerént elkezdette, mostan a consistorialis személyek közé is beállított. Isten ő kglmét szerencsésen éltesse és a terhének hordozására bőszeges kegyelmeivel segítse. Ugyan ekkor Ngos Mogyorósi Tamás uram, az ispáni hivatalról elbucszván, tettzett a consistoriumnak, egyező akarattal, azon hivatalba surrogálni Nztes Gyarmati Szabó János uramat, ki azon hivatalba be is állított, azon informatio mellett, mely ezelőtt Nztes Mogyorósi Tamás uramnak a latott volt. Isten ő kglmét éltesse és tegye hasznos szolgálv.

Ismét a consistorialis személyeknek lévén egy néhány hijjok, azoknak betöltésére denomináltattak e következő becsületes személyek, tudnillik Deési István uram, Nagy Ferenc uram, Ujhelyi Gábor uram, Hadadi György uram, és Vásárhelyi József uram.

1742. ápr. 23. Considerálván ekklesiánk, és illendő respectusban vévén hogy Tiszt. Soós Ferenc uram, öreg rend és erőtelenségre jutott atyánkna helyett, Tiszt. Tudós Baconi Máté uram helyett, mind eddig dicséretesen a kápláni hivatalban szolgált: mostan is consistorialis gyűlésünk lévén, kívánta ő kglmét azon hivatalban megmarasztani, manuteneálni, oly ígérettel és conditioval, hogyha ő kglme ezután is oly dicséretesen és szorgalmasan ekklesiánkban szolgál, mint eddig cselekedett és magát ekklesiánkhoz accommodálja, ő kglme amaz idejében a prima vacantian Ordinarius verbi divini ministernek acceptáltatik minden bizonynyal és megmarasztatik. Isten éltesse ő kglmét, és adjon bőszeges erőt ő kglmének, hogy hasznos szolgálta lehessen közöttünk az Úrnak munkájában.

Hasonlóképpen consideratióban vévén a Ns. ekklesia, hogy Tiszt. Deáki Sámuel uram is édes atya helyett, Tiszt. tudós püspök és fő curator Deáki József uram helyett már alkalmas idő alatt hűszegesen és nagy haszonnal fungált, végeztük egyenlő akarattal, hogy ő kglme is édes atya funkciójának viselésére ekklesiánkban, a mint neveztetik, a kápláni hivatalban megmaradjon. Adpromítálja magát ő kglmének is egész ekklesiánk arra, hogyha ő kglme ezután is magát oly nagy dicsérettel és haszonnal viseli ekklesiánkban, mint

eddig cselekedett és magát ekklesiánkhoz accommodálja ő kglme is, annak idejében a secunda vacantian ordinarius verbi divini ministernek minden bizonynyal acceptáltatik és megmarasztatik. Jsten ő kglmét is éltesse ekklesiánk consolatiójára sokáig szerencsésen, hogy a mint az ő kglme nagy érdemü édes atya ekklesiánk előtt halhatatlan nevet és emlékezetet szerzett, hasznos és fíradhatatlan szolgálatja által, ugy ő kglme is maga industriája által hasonló nevet és emlékezetet szerezzen magának.

Ugyan ezen alkalmatossággal Tiszt. Huszti György uram, és Tiszt. Deáki Sámuel uram ő kglmek consistorialis személyeknek denomináltatának. Éltesse isten ő kglmeket és sz. kegyelme által a köz munkára, s ekklesiánk szolgálatjára ruházza el.

1746. május hó 26-án Mlgs. gróf Bors-Jenői Székely László ur ő Nga requirálván a Tiszt. ekkleziát, hogy idvezült felesége, néhai Mlsg. gróf Losonci Bánffy Káta asszony ő Nga meghidegedett tetemeit kíváná a Belső-Farkas utcai templomba temettetni, és kőből temető boltot készíttetni e temetségre, adprobálta ez ekkla az ő Nga kívánóságát és engedett ő Ngnak temető boltot készíttetni száz magyar forintokért. Praetendált volna ő Ngtól az ekkleziá kétszáz m. forintokat a régi usus szerint, de considerálván az ekkla az ő Nga Mélt. nagy atyjának és nagy anyjának sok beneficiumát ekkleziánkhoz és collegiumunkhoz, csak száz m. forintokat kívánt ő Ngtól, melyeket ő Nga actu deponált is az ekkleziának. Percipálta pedig az említett száz m. forintokat Tek. senator idősb. Pataki István ur a Tiszt. és Tek. Curatela consensusból ea conditione, hogy azokkal építse meg ő kglme a külső templomnak romlott kerítését és azokról suo tempore rationally.

1746. július hó 24. Lévén consistorialis confluxusunk tiszt. főcurator és superintendens, Deáki József uram ő kglme parantsolatjából, discouráia a ven. consistorium atyafiságosan, hogy néhai tek. Pataki Pál uram ő kelme helyébe választatnék curator a nemes magyar nation ekkleziánkban régi jó szokása szerint és a complanationak tenora szerint. Választaték pedig unanimiti votó a vener. consistoriumtól curatornak a m. nationról Tek. doctor és mostan főbíró Enyedi István ur ő kglme. Kívánjuk mindnyájan igaz szívből, hogy Isten ő kglmét sokáig szerencsésen éltesse és maga szent kegyelmével ruházza fel, hogy ő kglme Nemes ekkleziánkban és collegiumunkban hasznosan szolgálhasson.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

— Ott vagyunk, a hol voltunk. A vallás szabad gyakorlásáról, és a zsidó vallás recepciójáról szóló törvényjavaslatokat, melyeket a főrendiház másodszer is visszautasított, a képviselőház, közoktatási és igazságügyi bizottságaiban ismét letárgyaltván, teljes ülésében majdnem egyhangulag ismét elfogadta, és a főrendiházhoz most már harmadikszer visszaküldetni határozta, elfogadás végett. Mi politikusok nem vagyunk; politizálnunk nem is szabad; nem is akarunk. Ha a főrendiház most véletlenül elfogadná, fátyolt, azt a bizonyos pokrócot teritnék az eddig történetekre. De, ha most is visszautasítja, és a képviselőház negyedszer is tárgyalás alá véve, visszaküldi és folytatni nem röstellené ezt az alkotmányosdi labdázást: ezt már nem tartanók többé a legburleszkebb komikumnak, hanem siralmas, és szégyenletes állapotnak, melyben föltétlenül elposványosodik a magyar parlament, és vele az alkotmányos életbe vetett hit. Nincs ennek korrektívuma? Ha nincs, hát akkor ne verjük a mellünket, hanem térdet hajtva Zichy Nándor előtt, pusztuljunk el. Ha van, hát akkor lengő, lobogó zászlókkal előre a diadalom felé! Ki kell vágni a rák-fenét gyökerestül; ostorral kell kikergetni a galamb árusokat a templomból, és ítélet alá vetni a latrokat! Vagy éljünk, vagy haljunk; de ne szégyenkezzünk, és ne alázzuk meg magunkat, sem Magyarországot azzal, hogy még mindig a közép századok obskurantizmusa alatt élünk!

== **Kegyves alapítvány.** A mult évben elhalt néhai b. e. öz. gr. Teleki Domokosné, szül. Teleki Klementina grófnő; a Gernyeszegen néhai férje, a nagy Teleki Domokos gróf által alapított, s általa, mint özvegye által, eddig fenn-tartott ovoda (nyári-gyermekmenhely) további fentartására hatezer koronát hagyományozott, mely összeget az örökösök, gr. Haller györgyné, sz. Bethlen. Ilona grófné, Bethlen Klementina grófnő és Bethlen István gróf, hagyatéki pénztára éppen a halálozás évfordulóján, 1895. ápr. 18-án adták át a gernyeszegi egyháznak. Oly nemes lelkű adomány ez, mely helyet kér kultur-történetünk lapjain. Teleki Domokos gróf, a szegény falusi nép gyermekeinek nyári, felügyeletéről gondoskodott még akkor, mikor a törvényhozás nem is álmodott erről. Özvegye férje emlékének kegyeletesen hódolt, mikor a nagy lélek akaratát meg is valósította, s jelen alapítványával örök időkre biztosította az ovoda fennállását. Örömmel adjuk át a történelemnek.

== **Uri gyermekek nyaralója.** Csekme Ferenc gernyeszegi ref. lelkész, a nyári saisonra iskolások részére u. n. nyaralókat nyit, közös étkezés, felügyelet alatti Marosfürdő, kirándulások, a helybeli gr. Teleki-uradalmi mintagazdaság tanulmányozása, csolnakázás, szekerezés, biciklizés, társasjátékok, naponkint némi kis tanulás, azaz, a szünidőnek ugy pedagógiailag, mint egészségügyileg helyes felhasználásával. Gernyeszeg a Marosvölgy egyik legszebb pontja. Kitűnő havasalji levegője, s kirándulásokra alkalmas helyei vannak. Körorvosi és gyógyszer-tári székely. Ajánljuk a t. szülők figyelmébe.

== **Valami istentől elfelejtett, obskuráns fráter,** a ki gyakornok és a ki Szabó Gyula névre hallgat, levelet

árt-Jókainak, melyben felszólítja, hogy térjen át a katolikus hitre. Jókai e levélre ezt a választ adta: «Tisztelt uram! Nyitott ajtón méltóztatik zörgetni. Az én hitvallásom ugyanaz, a mi a római és a görög katolikusoké, s abban ez áll: hiszek egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat: (latin Credoban) «Credo in unam ecclesiam catholicam.» A «katolikus» jelző semmi egyebet nem jelent, mint azt, hogy «közönséges», a mint hogy Krisztus és az apostolok a keresztyén (a mi így van helyesen írva magyarul: quoniam derivatur non a «Cruce» = kereszt, sed a «Christianiana») tehát a keresztyén vallást, felséges és szent alapítói minden nemzet, minden ország, minden népfaj számára alkották meg, közönségesen. Ezért is a protestánsok szónokai és írói mindenha tiltakoztak az «a-katolikus» elnevezés ellen. Mi jövendő hazánkat ugyanott keressük, a hol minden keresztyének: az égben, ugyanazon Szent-Háromság fényében, ugyanazon szenteknek boldogságában; de ha földi hazák között kell választani, azt nem keressük sem Rómában, sem Görögországban, hanem itthon Magyarországon. Dicséresség és követség, a Jézus Krisztus. Jókai Mór.»

== **Hálás köszönet.** A torda-túri evang. ref. egyházat idei husvét első napján igen szép ajándékkal örvendeztette meg tks. Tarsoly Kálmánné, szül. Száva Eliz, ő nga. küldvén egy saját kezűleg művészileg varrott, aranyozott rojtu vörösbársony urasztali takarót. Tarsoly Gáborné, tordai árvaszéki elnökne, szül. Dobjeszki Anna, ő nga. pedig egy szintén aranyrojtos, gazdag himzésű, s előbbinél nem kisebb művészi értékű urasztali kenyer-takarót. Fogadják e nemes szívű adakozók e helyen is, egyházam nevében, forró köszönetemet. Torda-Túrban, 1895. ápril. 28-án. Nagy Móz es, körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1249—1895.

KÖRLEVÉL,

mindenik egyházmegyének nt. Esperesének, kollegiumaink m. t. Elöljáróságainak, s a püspöki egyházak t. Tanácsainak.

A folyó évre szerkesztett Névkönyvek mindenik egyháznak, kollegiumunk és püspöki egyházunk számára megküldettek, s ennél fogva azok árába 1. a vajda-hunyadi egyházmegye részéről, 24 példány után, 32 frt. 40 kr. 2. A gyula-fehérvári, 12 péld. után, 16 frt. 20 kr. 3. A nagy-enyedi, 35 péld. után, 47 frt. 25 kr. 4. A kolozsvári, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 5. A kolozs-kalotai, 37 péld. után, 49 frt. 95 kr. 6. A szilágy-szolnoki, 62 péld. után, 83 frt. 70 kr. 7. A dézsi, 24 péld. után, 32 frt. 40 kr. 8. A széki, 38 péld. után, 51 frt. 30 kr. 9. A nagysajói, 13 péld. után, 17 frt. 55 kr. 10. A görgényi, 33 péld. után, 44 frt. 55 kr. 11. A marosi, 63 péld. után, 85 frt. 5 kr. 12. A küllői, 35 péld. után, 47 frt. 25 kr. 13. A szebeni, 15 péld. után, 20 frt. 25 kr. 14. Az udvarhelyi, 50 péld. után, 67 frt. 50 kr. 15. Az erdővidéki, 13 péld. után, 17 frt. 55 kr. 16. A sepsi, 36 péld. után, 48 frt. 60 kr. 17. Az orbai, 11 péld. után, 14 frt. 85 kr. 18. A kézdi, 14 péld. után, 18 frt. 90 kr. 19. A romániai egyházmegye részéről, 4 péld. után, 5 frt. 40 kr.

1. A dézsi egyházközség részéről, 3 példány után, 4 frt. 5 kr. 2. A fogarasi, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 3. Az ilyefalvi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 4. A kézdi-vásárhelyi, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 5. A maros-vásárhelyi, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 6. A nagy-enyedi, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 7. A sepsi-szt.-györgyi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 8. A szászvárosi, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 9. A sz. udvarhelyi egyházmegye részéről, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr.

1. A nagy-enyedi kollegium részéről, 3 péld. után, 4 frt. 5 kr. 2. A kolozsvári, 1 péld. után, 1 frt. 35 kr. 3. A maros-vásárhelyi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 4. A sz. udvarhelyi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 5. A zilahi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 6. A szászvárosi, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. 7. A sepsi-szt.-györgyi kollegium részéről, 2 péld. után, 2 frt. 70 kr. küldendő be, folyó év június hó végéig, keblü pénztárunkba.

Felhívjuk ennél fogva a címet, hogy a kiténtett öszszégeket a jelzett időig beszédni, s felterjeszteni, sziveskedjenek.

Megjegyezzük, hogy az esperesi levéltárak számára a fönnebb kiténtett példányokon felül egy-egy ingyen példány is küldetett.

Kolozsvárt, 1895. ápril 16-án tartott ülésből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1508—1895.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi evang. reform. egyházkerület m. t. Elöljáróságának.

A közokt. m. kir. miniszterium f. é. 7634. sz. a. kelt értesítése alapján, tudomás és további szives eljárás végett tudatjuk, hogy a cs. és kir. közös hadügyminiszter úr f. é. február hó 2-án 11,315/94. sz. a. a közoktatási miniszteriumhoz intézett átiratában tudatta, hogy a tanári, stb. állást elfoglaló, valamint a még tanulmányokat folytató tartalékos tisztek és tiszthelyettesek, a véderő-utasítás II-ik része 43-ik §-ának 9-ik és 10-ik pontja értelmében, csak az iskolai szünidők alatt fognak fegyvergyakorlatra behivatni, ha ez iránt folyamodnak, és tanári, illetve, tanulói minőségüket iskolai előjáróságuk által igazoltatják.

Kolozsvárt, 1895. április hó 28-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1258—1895.

KÖRÖZVÉNY.

Ezennel hivatalosan tudatjuk, hogy a nagy-enyedi evang. ref. tanítóképzőben a képesítő vizsgálatok szóbeli része f. évi június 25. és 26. napjain, Csató János kir. tanácsos és kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetében, Zeyk Dániel főispán és kollegiumi főgondnok elnöklése mellett foga megtartatni.

Kolozsvárt, 1895. ápril 20-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Május 9.

19. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vergődés.

Lázasan foly a munka, haladunk: hirdeti a megittasult lelkesedés. Aligha: közbe szól a kételkedés. Az, a mit ti a munka folytatásának, vagy az ezzel egy jelentőségű haladásnak neveztek, nem egyéb, mint vergődés. A taposó malomban alkalmazott munkás folytatja a munkát, de nem halad; azonban, ha megszökik, és szalad, halad ugyan, de a munka nem foly: ilyen a kételkedő okoskodása.

Bajos megmondani, hogy a mai állami, és társadalmi viszonyok között a két eset közül melyik alkalmazható reánk, papokra, és egyáltalán a magyarországi evang. reformáta egyetemes egyházra. Egyik lábunkkal még ott állunk a malom forgó hidján, a másikkal előre léptünk, indulásra készen. Ez indulási készség nyert kifejezést zsinati, konventi, egyházkerületi, s minden ezekkel kapcsolatos mozdulatainkban. Érezzük, tudjuk, bizonyosak vagyunk a felől, hogy előttünk egy magasztos, szent cél lebeg. Keresünk valamit. Biztosak vagyunk, hogy az megvan valahol, de nem találjuk, még nevét sem tudjuk; most ennek, majd annak képzeljük, hogy legyen időszerű jelszónk, mely összetartson. Csak az az egy bizonyos, hogy útra készen állunk, mások szerint megindultunk, gyorsan haladunk, szívünkben hittel, reménnyel, lelkesedéssel, fejünkben sok szép tervvel, számitással.

Mindkét eset, akár melyik legyen a kettő közül a valódi, kizárja a korábbi munka folytatását. A törekvési lelkesedés valami egyébre irányul, arra t. i. hogy a munka, és haladás oly képpen legyenek beosztva, hogy azok egymást kölcsönösen kiegészítsék; egyik a másik hátrányára előtérbe ne nyomuljon; az egyén ne legyen a munka leláncolt, öntudatlan rabszolgája; az egyén ne abban keresse a haladást, hogy kirugja lábai alól a földet, szárnyra keljen, s a fellegekből szórja villámain azokra, kiknek egyénisége a munka folytatásában semmisül meg.

Abban az örült, veszett verseny-vágtatásban, melyet a munka erőltetett, és ily természet-ellenes forszirozása eredményezett: a kétségbeesésnek, csüggedésnek, aléltásnak, dermettségnek rémkiáltásai hallhatók. Az emberek nagy sokasága csoportokká, társulatokká alakul, hogy biztosítsák maguk számára nem az életet, mit érték-nélkülinek néznek, hanem a megélhetés eszközeit, az állami, és társadalmi állás előnyeit. És az egy országhoz tartozók társulati érdekeinek küzdelme a más országhoz tartozókéval, a szövethozatok különböző nemei, legyen azoknak neve ipar-kamara, ügyvédi kamara, tisztviselői kar, tanítói testület, köszönbánya-részvénytársaság, vagy akármi más nem hagyhatták érintetlenül az egyházat sem. A mi körünkben is hatalmas hangok emelkednek anyagi, és szellemi ekzisztenciánk nivójának emelésére; közöttünk is tért hódított, sőt jelenben dominál azon nézet, hogy csak azon esetben felelhetünk meg kötelességeinknek, ha az anyagi gondok nem nehezdednek zibbasztólag vállainkra; ha családunkat tisztességesen eltarthatjuk, gyermekeink növeléséről gondoskodhatunk, szellemi, és értelmi gyarapodásunkat előmozdithatjuk, öregségünk napjait elhordozhatóvá teszi a nyugdíj, halálunkat az, hogy özvegyeink, árváink nem jutnak koldus-botra.

A mi helyzetünk, azonban, egészen más, mint akár a bíró, akár a közigazgatási tisztviselő, akár a tanító, akár az orvos, akár a finánc, akár a katona, vagy más munkás helyzete. A közügy, és az ők személyes érdeke annyira össze vannak forrva, hogy munkájuk folytathatása, és az ők haladása egymástól elválaszthatatlan. Ők anyagi helyzetük javítását, szellemi, értelmi haladásuknak feltételeit, a közügy érdekében, sikerrel követelhetik a kormánytól. Ha ők éheznek, szükségét, nélkülözést szenvednek: ez a közügynek esik romlására.

De, az emberi önzés hatalmasabb, mint a közügy. Nincs oly magasztos, szent közügy, melyet az emberi telhetetlenség hatalmába ne kerítsen,

azt saját érdekeinek fel ne áldozza. Ezen állapot annyira foglyul ejtette a közvéleményt, és a haladási irányt, hogy a felett megbotránkozni, azt természetellenesnek nyilvánítani, csak némely szerencsétlen, a világtól elmaradt idealisták elég vakmerők. Álmodozó, minden reális alapot nélkülöző tagjainak tekinti ezeket a társadalom úgy, mint az állam; csak mint szükséges rozszakat türik ideig-óráig.

Ne ámitsuk önmagunkat. Ebbe a kategóriába osztott bennünket, ha bár tacite, protestáns pappokat, a nyargaló liberálizmus, sőt saját édes anyját, a protestántizmust is. A máj liberálizmus a protestántizmus szülöttje, annak emlőin növekedett de, a szülő, és a szülött nem ismernek egymásra; mint idegenek, köszöntik egymást, ha a szükség, vagy véletlen összehozza őket; udvariasak, nyájasak, előzékenyek egymással szemben, az egyik hatalmának tudatában, a másik tehetetlenségének érzetében. A kinek kezében van a hatalom és erő, az mindig nyer, a gyöngye mindig veszít. Mi, protestánsok, sokat, nagyon sokat veszítettünk, alig ha maradt egyebünk, mint idealizmusunk. Ezt is, rövid idő alatt, le fogjuk rázni nyakunkról, mint alkalmatlan terhet. Már reá léptünk lábunkkal a realizmus talajára. Gondolkozunk, ítélünk, cselekszünk úgy, mint a modern emberek teszik. Ezek sem különbek, mint mi vagyunk. Mi is, mint ők, húsból, vérből, csontból valók vagyunk. Miért taposnánk más ösvényt, mint a melyen ők haladnak?

Miért? Hát, egyszerűen azért, mert, hogy ha mi az általuk taposott ösvényre lépünk, onnan brevi manu kidobnak, vagy szivtelenül eltipornak. Idealistáknak ott nincs helyük; ha helyet küzdöttünk ki, megszüntünk idealisták lenni. Gondoskodva van arról, hogy a fellegekből a földre alá ne szállhassunk. A mi tetteinket, érzelmeinket, beszédünket, nézésünket, járásunkat más mértékkel mérik, mint a többi emberekét. Ezek kifogástalan, korrekt, derék emberek, ha a külső illem-szabályoknak megfelelnek, törvényszabta kötelességeiket teljesítik, kiszabott munkájukat, legalább papiroson, elvégzik, a kimutatások rubrikáit pontosan kitöltik; de, tőlünk ennél többet követelnek; az indokok tisztaságát, önzetlenséget, birka-türelmet, önfeláldozást, tűrést, nélkülözést, szenvedést, mikint cselekedett Jézus, kinek szenvednie kellett, hogy elvegye az életnek koronáját, s része lehessen az ő atyjának dicsőségében

Ezt nem érti, nem is akarja megérteni a modern liberálizmus. Neki valami egyéb kell. Éhezi,

és szomjuhozza nem az evangyéliomi igazságot, hanem valami egyebet, maga sem tudja mit; most itt, majd amott keresi; most ebben, majd abban véli feltalálni; most ennek, majd annak nevezi, mi után oly epedve vágyódott, s melyben soha megnyugvást nem talált.

A modern liberálizmus fékevesztett rohamával szemben a magyarországi egyetemes egyháznak állást kell foglalnia, s ha ez ideig állami, vagy más érdekből, talán jóhiszeműleg, engedte magát vezetetni, sőt esetenként maga is vezér-szerepre vállalkozott, vissza kell térnie a lényegének megfelelő természetes alapra. Szeretjük az egyetemes papság elvét hangoztatni, irtóznak a kath. hierarchiai irányzattól, mely az egyházban istentől rendelt kormányzókat, és engedelmes népet ismer, melyet kormányoznak. Elvetettük ezt a felfogást, de elfogadtuk a modern liberálizmus rendszerét, mely a társadalmat hivatalos, és nem hivatalos kategóriákba osztályozza. Az első az uralkodó, a második az engedelmeskedő osztályt képezi, a nélkül, hogy elválaszthatatlan egységükben egy erőteljes orgánizmust képeznének. Ezen dualizmus éles ellentétei rohamosan fejlődnek. Vanak állami iskolák, de nincsenek népiskolák; vannak állami tanítók, de nincsenek néptanítók. Ezek beolvadtak az állami hivatalnokok osztályába; a nép magára hagyatva, az iskolában szerzett ismeret-töredékek alapján, önmaga ösztönéből, alkotja világnézetét, gondolkozását, cselekvési motívumait, és irányát.

A nép felfogása az egyházzal szemben hasonlít az előbbihez. Ezt hajlandó vagyok a kényszerhelyzetnek tulajdonítani. Az egyház-tágok zsebe, munkája, keresete, egész lényé annyira igénybe van véve a modern liberálizmus követelő kapzsisága által, hogy az egyház számára legjobb akarata mellett sem áldozhat, a valás-erkölcsi élet iránt közönyös lett; mindegy, akár pápista, akár református, akár názárénus, akár baptista, sőt ez utóbbi kiválások kényszer-helyzetének, tehetetlenségének megfelelőbbek, kedély-hangulatát kielégítőbbek, mint a rendezett egyházak formálizmusa.

Csak a napokban hallottuk illetékes helyről, hogy azon problema előtt állunk: vajjon, nem helyesebb-e a társadalmat az egyénre, mint a családra alapítani? Nem elég csak figyelő állást foglalni el e kijelentéssel szemben, hanem szükséges annak mélységeit is megismerni, mert annak veszélyes örvényei is vannak. A protestántizmus a talajából táplálkozó szubjektivizmus elfajulását meg kell, hogy gátolja, azt helyes irányban kell,

hogyan fejleszse, mert vele is, mint a liberálizmussal, azon eshetőség történhetik meg, hogy romboló irányzatot veszen, s szülő anyját átkozzák, mint minden rosznak forrását. Az eddigi tapasztalatok megtaníthatják, hogy a hangzatos szavak, ígéretek, irányt-tévesztett lelkesedés hová vezetnek. Nehogy úgy járjunk a protestáns szubjektívizmussal is, mint a liberálizmussal.

A pápai nuncius alapos ok nélkül nem utazott Magyarországra; valami forrik az események kráterében; a meglepetések előhírnökei egy, s más alakban jelentkeznek. A nuncius örömmel számolhat be a magyarországi hierarchiának rendithetetlen ragaszkodásáról a szent székhez. Ez a ragaszkodási nyilatkozat nekünk is szól, a többi, a csalhatatlan megnyilatkozás alapján, elvégzik a pápista papok; majd leteszik ők nélkülünk a második millenium fundamentumát, mint letették, állításuk szerint, a nemzet nélkül az első milleniumét. A hangulat, közvélemény alig észrevehető úton és módokkal ez irányzat felé van terelve, s ha egyszer megerősödött ez a törekvés, szűz Mária országának protestáns lakói előre láthatják jövődjüket, ha a múltból és jelenből még eddig nem tanulták meg. Mindenütt azt olvasom a szent székhez hódolattal ragaszkodó íróktól, hogy Magyarország fennállása, virágzása, és a pápista egyház egymástól elválaszthatatlan; a protestánsok elárulták a hazát töröknek, svédnek, franciának, angolnak; széttépték, szétszaggatták az országot, pártot ütöttek, lázongtak: míg a pápisták az egységnek voltak, s ma is annak képviselői. Ezzel akarják igazolni azon eljárásukat, hogy a hol a tiszta magyar ajku, magyar érzelmű protestánsok saját erejükön virágzó egyházakat, iskolákat alapítottak, a magyar nemzeti géniusznak megfelelő alkotásokat végeztek: oda fordították munkásságuk egész erejét, ott tartották és tartják szükségesnek a belmiszsió működését. Kétségbe vonhatatlan törekvésük, a protestánsizmus megsemmisítése, mert csak így lehetséges, az ők álláspontjukon, egy egységes magyar nemzeti állam. Érthetetlen, hogy éppen saját álláspontjukon nem tartják érdemesnek a belmiszsiót a hazai nemzetiségi vidékekre is áttenni, holott nagyon jól tudhatják, hogy nem a magyar protestánsok, hanem a nemzetiségek ellességei az egységes magyar nemzeti államnak. Hanem Róma, az ő csalhatatlan világpolgári szemével jobban akar látni, észével többet tudni, szívével melegebben érezni, mint a hazájához, nemzetéhez, vallásához, ősi hagyományaihoz ragasz-

kodó magyar nemzet, melynek a számára sehol e világon nincs több hely, kinek itt élni, halni kell. Fiat cath. religio et pereat hungarica natio: ez a pápista okoskodás tenorja, a mint hogy a világvallás feletti ábrándozás, és törekvés mellett, nem is lehet más.

Ezt jó nekünk tudni, azt egy percig sem szabad elménkből elszalasztani, hogy készületlenül ne találtsunk. Helyzetünk a taposó malomban alkalmazott munkáséhoz hasonlít. Folytatjuk a sisifusi munkát, de nem haladunk, bár haladásra készen voltunk. Vissza kell lépnünk, vagy ha haladni akarunk, a modern liberálizmus sodró ártatól ragadtatva haladnunk. Ez az a borzasztó vergődés, mely nekünk jutott osztályrészül. A tizenkilencedik század Páljának küzdelme, szenvedése, fájdalma más tényezőktől függ, mint az őskeresztység Páljáé; erőt, bátorságot, kitartást a Krisztusért, és az isten országáért való küzdelemben más világnézetből merít, mint ez; hite, reménysége, lelkesedése, szeretete lehet az övével egy minőségű, de különböző világításban megjelenő tartalommal. Ennek életerős kibontakozása az evangéliom talajából, az egészséges protestáns szellem életképességének nyilvánulása lenne a valódi haladás. Ebben vagyunk gátolva, vagy a modern liberálizmus által vezetve. Ez a vergődés.

Horváth István,
bűrkösi evang. reform. pap.

A német theologiai képzés.

V.

Mikor a magyar theologus külföldre kikerül, rendszeren azt hiszi, hogy itt valami nagyszerű theologiai képzés van, és éppen azért azt, a mit talál, úgy fogja fel, mint valami elérhetetlent, a melyhez ő még gondolatában is, alig ér fel. És alig figyeli meg, és alig tekint meg behatóbban azt, a mit talál.

Hát, ez a német theologiai képzés nagyon gyöngy valami. Még annál is gyöngyebb, a mint feltételezzük. Ha erősen kritizáljuk, hát szétfoszlik az egész, mint az álom. Német theologiai képzés, úgy szólván, nincs is; mert az, a mi van, nem theologusoknak való, hanem kész, meglett, kiképzett embereknek.

A német theologiai képzés nem egyéb, mint három évig hallgatása bizonyos előadásoknak, melyeket hogy tulajdonképpen miért kell hallgatni, a német theologus sokszor maga sem érti. Ez az egész. Mert az nem nagy számításba jön, a mi ehhez csatlakozik, t. i. a szemináriumi oktatás, mert az ismét nem áll egyébből, mint egy néhány jól-roszul megírt dolgozat felolvasásából, melyet maga a tanár is csak alig egy pár bíráló szóra méltat. Nem is csoda aztán, ha a német theologus, a három év letelte után is ott van, a hol az elején. És

hogyan tényleg egyetlen fiatal ember sincs, aki még egy pár évig meg ne toldaná egyetemi tanulmányait; hiszen, csak a három év után dereng elméjében valami fény-sugár, mely még tanulmányait illetőleg is vezetheti.

Hol van ebben a képzésben az, ami az ifjú embert theologussá teszi? Azzá, ki később egy-egy gyülekezet lelkipásztorává kell hogy legyen? Nem tekintve, hogy ez egyetemi képzés a legtöbb esetben még arra sem való, hogy annyi ismerettel lásson el, a mennyivel útnak indulhatna akármely művelt ember.

A theologiai képzésre szánt idő rendesen nyomtalanul vész is el a német theologusoktól. Eltöltik azt úgy, hogy később kell utána siránkozniok. És mikor a nagyon szigorú vizsgák elé kell állaniok, csak akkor veszik észre, hogy mindent újból kell kezdeniök. Három nagy egyetem theologiai képzését figyeltem meg: a berlini, lipcsei, és hallei, tehát a legnagyobb három egyetemét, és nagy szomorúsággal tapasztaltam, hogy a gondjaikra bizott körülbelül három ezer theologus közül alig egy nehányat juttatnak el kívánt céljaira, az itt felállított theologiai tanfolyamok.

Ne csodálkozzék rajta senki. Nem úgy vannak ez egyetemek berendezve, hogy itten valaki sok tudományt szerezhetne pusztán az után, ha csak az egyetemre akar támaszkodni. Itt megelégszenek a tudomány egy néhány száraz doktrínájának előadásával; azzal is úgy, mint ha csak önmagukért tanítanának a professzorok, és nem a hallgatóikért. Hogy aztán itt eszményeket keltenének föl az ifjú theologusokban a papi feladat iránt úgy, hogy ez eszmékért még küzdeni is élvezetüknek tartásák; hogy annak kiképzésére törekednének, a mi varázst ad a léleknek, ruganyosságot a szellemnek, és emelkedettséget a gondolatnak: ilyen, és hasonló dolgok után járni, nem tartja a maga szakmájába vágónak egyetlen egy theologiai professzor sem.

A német theologus professzor elvezet az ismeret egy-egy labirintjába, ha ugyan az illető hallgató, minden erejét megfeszítve, legalább tizszer annyit tanul, mint a mennyit tanárától hall, de tovább aztán nem. Nézzon utána a hallgatója, ha feladatának meg akar felelni a szó tulajdonképpeni értelmében, ha oda akar fordulni a vallás megnyugtató erejéhez, a hit életadó melegéhez, midőn kezdi belátni nagy értelmét e szónak: Ignorabimus! Hogy arra gondolna az a professzor, hogy annak az ifjú embernek azt a főbölcsséget kell kutatnia, mely a szív szuverén hatalmának zárjai alatt rejtezik: mit törődjék ő azzal; ám, lássa az az ifjú ember, mire tud haladni magától. Ő tanítja az ismeret anatómiáját, szétboncolja a logikával fölépített tudományokat, és csak ezt tartja magához való feladatnak. És nem látja be, hogy téved; mert, hogy ha jó, és hasznos is a kutatás, de az anatómiával még nem sokra megyünk; egyéb után is kell törekedni, ha azt akarja, hogy hallgatói ne olyanok legyenek, mint egy-egy Oedipus, ki ismert, megfejtett minden talányt, de a saját életének nagy titkát annyira nem tudta megfejtetni, hogy elveszett belé.

A német professzor azt akarja, hogy az élet is az ő diszciplínája szerint alakuljon. Doktrínákat töm fejébe hallgatójának, és azt hiszi, hogy az az ember a legteljesebb képzésben részesül, ha mindent megtanult,

mit az emberek, mint teoriákat, kitaláltak. És nem gondolja meg, hogy van egyéb is, a mitől bölcsebb lesz az ember, mint Szokrates, és többet fog tudni, mint Arisztoteles. Milyen nagyszerű lenne az, ha a német professzor meg tudná tanítani hallgatójának, hogy hirdesse a reményt, mely ha másutt nincs is, de ott van az égben; ha azt a bűvös képet tárná fel előtte, melyben az megtanulná, hogy csak annyit érünk, a mennyire nemesebb dolgokért lelkesedni tudunk; és ha fölfakasztaná, és nem kioltaná lelkében a vallásnak amaz erejét, mely él még akkor is, midőn megnehezedik felettünk az idők viharos járása, fölemelkednek a sziklákhöz verődő hullámok, hogy elkezdjék ama félelmetes halotti éneket. Ám, mindent megtesz a német theologiai professzor, hogy az ő hite szerinti kitűnő theologiai képzést megvalósítsa, csak azt nem tudja megtenni, mire nem képes őt megsegíteni a logika, hogy lásson még valamit, a mi akkor győz, midőn már kevés az ismeret.

Ám, mégis ér valamit a német theologus! Hiszen, rá van útalva, hogy keresse önmagától az igazságot. Aztán, Németország legjobb fiai vetekedve törekednek a theologiai pályára menni; és a középiskolai pályafutásban minden német ifjú olyan képzésben részesül, melyhez hasonló alig van másutt a kontinensen. Ezek aztán ki-egyenlítik valamiképpen az ellentéteket.

Mig tehát az egyetemen nem sokat ad a német theologusnak, annál többet talál ő maga. Nem állítom egészen, hogy tán azért teszi ezt, és azért szorgalmas, mert a theologiai vizsgák végtelenül szigorúak, és csak nagyon alapos tudás után bocsátanak át bárkit is ezeken, mikor minden oldalról kiismerték a kandidatus tudományát. Vele születik minden némettel az a vágy, hogy minél több könyvet olvasson el, és minél több ismeretet gyurjon be a fejébe, ha egyébert nem is, pusztán magáért az ismeretért. Csak az bizonyos, hogy nem előbb, csak azután kezd tanulni, mikor tulajdonképpeni tanulásának ideje lejárt. A kiszabott három év után. Az után kezdenek a nézetei is kialakulni, akkor kezd állást foglalni, és komolyan gondolkodni. Tehát, önmaga képezi ki magát, önmaga alkotja magát, sokszor a professzorának minden befolyása nélkül. Elnéztem, milyen szorgalmasan kutat aztán ilyenkor a német ifjú a könyvtárakban; alig lehet látni valahol; pedig az előtt napokon át ott ült a vendéglátó helyeken, egy-egy pohár sör mellett, órák hosszat bámulva maga elé.

Csakhogy, ha az egyetem nélkül is eljut céljához az ifjú, miért akkor neki három évet ott haszontalanul, és nagyon sok költséggel eltölteni? Mire való akkor az egyetemi képzés? Erre a kérdésre azért jutottam el, mert éppen ide jutott a német egyház is. A német egyház is mind inkább kezdi belátni annak a helytelenségét, a mi ma az egyetemeken a theologiai képzésben történik. És egyre sürgeti az állapotok javítását. Az egyetemek, persze, nem engednek, sőt nem egy-egy hang hallatszik, mely nyíltan mondja, hogy az egyetemnek nem az a feladata, hogy az egyháznak növeljen szolgálókat, hanem csak a tudománynak. Ezért az egyház másféle képpen akar magán segíteni. Arra törekszik ugyanis, hogy mindenfelé szemináriumokat állítson fel, a melyekben felügyelete alatt képeztetnének ki úgy gyakorlatilag, mint elméletileg

az ifju theologusok. Tervének kivitelében nem is akadályozza meg más, mint éppen csak a pénz. Hanem, a legjobbat reméli. Addig is, azonban, azt akarja, hogy a theologiai tanárok kinevezésére az egyház is jogot gyakorolhasson, mert szolgálóinak képzését az eddigiek nem mindenben teljesítik helyesen.

Mi lesz a jövőben, ha ez sikerül, a theologiai képzés képe: csak az isten tudja. Még az sem biztos, lehetséges lesz-e ezt elérni, vagy nem. Egyelőre minden a régi kerékvágásban marad. A kormány sem szándékozik változtatásokat eszközölni, sőt teljesen szabad kezet enged az egyetemeknek, a mint ezt az utóbbi bonni történet mutatja, hol a tanárokat rendkívüli merészségükért csaknem mindenki megtámadta.

Mi, magyarok, azonban, ha e theologiai képzést megfigyeljük, és a magunkéval összehasonlítjuk, ne higyük soha egy pillanatra sem, hogy tán sokkal rosszabbul állunk, mint a némelek. Ellenkezőleg. Csak fel kell, hogy használjuk jól azt, a mivel rendelkezünk.

Bartók Jenő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. május 5.

Elnökölt: Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes aa.

Jelen voltak: Dr. Vályi Gábor és Herceg Lajos, igazgatótanácsosok. Dr. Deák Albert, ügyvéd. Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Maksay János, h. számvevő és Kádár János, s. titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastattott az ülésen kívül ellátott ügydarabok jegyzéke s az ismertetett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett s ezután a titkár, s. titkár és h. számvevő referádái alapján a következő ügyek nyertek elintézését.

Vizaknai egyházközségünk azon határozata, mely szerint a Veress Ferencné-féle s időközben perrel megtámadott ajándékozási szerződéstől való elállítását kimondotta, a felhozott s legközelebbi ülési tudósításunkban bővebben ismertetett indokok tolytán, jóváhagyó tudomásul vétetett.

A folyó évben tartott főt. egyházkerületi közgyűlés által megállapított közgyűlési tanácskozási szabályzatnak 200 példányban leendő kinyomatására Ig. Tanácsunk az engedélyt megadta, hogy szükség esetén a szabályzat külön lenyomatban is rendelkezésre álljon.

Marosi egyházmegyénk tanácsa pártoló ajánlattal terjesztette föl a gyalakúti egyházközség közgyűlésének azon határozatát, mely szerint az üresen álló papi állomás 320 frtnyi javadalmát új képzési rendszer megállapítása által 626 frt. 33 krra emelte, s a pályázati hirdetést ily alapon kéri közzétételni, kérvén egyúttal azt is, hogy engedjék meg részére kivételesen a papi állomásnak a régi választási törv. értelmében leendő betöltése. Ig. Tanácsunk az egyházközség buzgó áldozatkészségét, mely szerint papi javadalmát csaknem kétszeresen emelte fel, örvendetes tudomásul vette, s az ily alapon kiállított díjlevelet megerősítette, de az egyházközség másik kérésére vonatkozólag nem határozhatott kedvezően, mert a jelen évben életbe lépett új zsinati törvényektől való eltérést engedélyezni jogában nem áll.

A sóváradai egyházközség azon határozata, mely szerint a 3-ik községi tanítói állomás betölthetését biztosítandó, az általa adott tanítói lakás kibővítésére egy konyha és kamara építését határozta el, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Kendői egyházközségünk indokolt és az egyházmegyei hatóság által is jóváhagyott kérésére, megengedte Ig. Tanácsunk, hogy Málnási Ferenc elaggott lelkész aa. szolgálatképtelensége miatt, félfizetéssel nyugalomba helyeztessék és hogy a fenmaradó csekély félpapi fizetésnek felhasználásával, ideiglenesen, egy lévitai állomás szerveztessék, a vagyoni ügyek vezetésével és az adminisztrációval pedig a szomszédos selyei egyház lelkésze bizassék meg, minthogy ezen szegény egyházközségünk a félpapi fizetést a törvényes minimumig felemelni s így a lelkészi állomást betölteni, nem képes.

Sipos Gyula, m. borzasi lelkész aa. megfelebbezven az egyházmegyei tanács azon határozatát, melylyel részére a kántortanítói teendők végzéseért az egyházközség által megállapítottnál kevesebb javadalom van megítélve: Ig. Tanácsunk a felebbezési kérés értelmében határozott, mert a fölterjesztett iratokból kitűnt, hogy ezen javadalom részére, az egyházközség által előre meg volt állapítva.

Csikszeredai egyházközségünk közgyűlésének azon határozata, melylyel az egyházi adónak a 4%-al számított megfelelő tőke befizetésével lehető megváltását mondotta ki, helybehagyó tudomásul vétetett.

Deési egyházközségünk főgondnoka, ngs. Szarvadi Pál kir. tanácsos aa., öreg korával járó gyengeségére hivatkozva, főgondnoki állásáról lemondott. Ig. Tanácsunk e lemondást sajnálattal tudomásul vette, s nevezett aának, ki az egyházközség ügyeit oly hosszas időn át kiváló buzgósággal vezette, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

Valkői egyházközségünk azon kérése, melyben a Fonet János féle birtok megvételére engedélyt kér, az illetékes esperes és ahhoz értő szak-egyén meghallgatása után, teljesíthető nem volt, minthogy az illető birtok kellő jövedelmezőséggel nem bír.

Rákosi Lajos, marosi esperes aa. kérésére megengedte Ig. Tanácsunk, hogy a szóvátai volt tanító részére előlegesen kiutalt 50 frt segély nevezett tanító temetési költségeire fordíttassék.

Helyettes számvevő aának, a m. n. zombori gazdaság és szeszgyár számadásainak megvizsgálásáról szóló jelentése tudomásul vétetett, megnyugvással látván abból Ig. Tanácsunk, hogy a kezelésben mulasztás, vagy hiány elő nem fordult.

Szász-Mátéi lelkész, t. Nagy Mihály aa, súlyos betegsége okán, azt kérte, hogy f. évi július hó 1-én esedékessé válendő központi javadalma kivételesen már most kifiztessék; a mit Ig. Tanácsunk meg is engedett.

A sz. udvarhelyi kollegium előjáróságának azon kérése, hogy a rendes tanárok lakpénzét egyenkint 350 frtra emelhesse föl, fedezet-alap hiányában, teljesíthető nem volt.

Még néhány apróbb ügy elintézése után, a tárgyszerző kimerítettén: az ülés bezárattott. r. s.

Az egyházmegyékből.

Az erdővidéki egyházmegyéből.

Folyó hó 26-án nevezetes napja volt erdővidéki egyházmegyénk papi testületének. Nem azért, mintha valami országra-világra kiható esemény lett volna e napon megörökítve, hanem, mert ünnepet ült. Ünnepet ültünk e napon, az elismerésnek, őszinte tiszteletnek, igaz ragaszkodásnak, meleg szeretetnek ünnepét! Igen, hisz e napon lett beiktatva egyházmegyénk újonnan választott főgondnoka, Ngos Zathurecky Gyula úr, ama hivatalos állásnak tényleges munkakörébe, mely annyi jótékony meleget sugároz egyházmegyéi életünk előhaladására, nem nagyszabású beszédek, hivatalos formák stb. stb. kíséretében, hanem azzal az őszinte tisztelettel, forró ragaszkodással, mely mindennél többet ér s melylyel e vidékünkön elismert név lett megtisztelve egyházmegyénk főgondnoki magas méltóságával! Hogy is ne! A méltó utód ragaszkodással van ősei hitéhez, vallásához, drága protestantizmusunk örökké tartó, megbecsülhetetlen kincseihez.

Vendégei voltunk az új főgondnok vendégszerető hajlékának. Ott láttuk új főgondnokunk házában ama másik lelkes, fáradhatlan főgondnokunkat: Tek. Bartha Sándor urat, új algondnokainkat, Tek. Zathurecky József és Tek. Bedő József urakat. Ott volt papi testületünk élén Kövér András, tevékeny esperesünk. Ott láttuk a házi urnak sok jó barátját, olyanokat, a kiket e nevezetes kitüntetés, a főgondnoki állás tiszteletre méltósága, tekintélye különösen érdekelt. Csak azt jelzem, hogy az ünnepély sokkal jobban sikerült, mintha mondva csinált, nagy előkészületek által vérmes reményekre hívta volna fel várakozásunkat, mert

nem a csalódásnak, hanem az igaz őszinteségnek, mély tiszteletnek és odaadó ragaszkodásnak érzetével távoztunk az igazán minden ízében nemes, székely vendégszerető, uri háztól.

A siker oroszlánrésze, maradandó emléke a szives vendéglátásból Nagys. Zathurecki Gyuláné urnót, Gyulay Margit Ónagyságát illeti, ki a mennyiben egyszerű megjelenésében, épp oly lekötelező és szívélyes modorú társalgásában. Isten adjon egyházunknak sok ilyen buzgó, vallásos művelt lelkű urnót, mert akkor nem félhetünk, nem féltethetjük egyházunkat a bekövetkező veszélyektől.

Azonban, hogy e pár sorból álló tudósításnak a fennemlítettéken kívül értékét még jobban feltüntessem, miért ne mondjam, hogy főgondnokunk vendégszerető háza volt az a hajlék, hol az erdélyi egyházkerület testben és lélekben egyiránt erős, fényes talentumainál fogva nagyszabású alkotásokra hivatott püspökét, Szász Domokos, Óméltóságát éltették, s az újabb időben megtestesítésre váró, nagy jelentőségű eszmék gyakorlati megvalósításához, habár por-szemmel is, hozzá járult a társaság. Jelszó volt: «mulatni a jótékony cél javára.» Az eredmény bámulatos volt. Rövid idő alatt, a «Papfuk Szeretetháza» részére, alatt irt indítványára, 23 frt. 25 kr. gyűlt össze. Eredmény, a melyet várni lehet egy ilyen társaságtól.

Posta utalványon küldöm Szerkesztő úr, azzal az újból alkalmatlanokozást okozó kéréssel, méltóztassék rendeltetési helyére juttatni.

Bezárom rövid értesitésemet, azzal a forró óhajrással, vajha minden ily összejövétel megteremné a maga áldásos gyümölcseit a szent, a magasztos, az igaz cél megvalósítása érdekében.

Lőrinc Gyula,
egyhm főjegyző.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Hatodik közlemény.)

1747. július 30. Egy abroszt, s egy kendőt kivettünk az ládából kajántói ekklesia számára, item egy selymes abroszt, az mi ekklesiánk ususára.

1747. november 25. Minthogy említett néhai tek. Kolosvári György uram a quartasi és malom-birói hivatallal együtt curatorságot is viselt ekklesiánkban a nemes szász nation, concludálá a venerabile consistorium, hogy a Nemes szász nation lévő curatorság offeráltassék Tek. senator idősb Pataki István uram ő kglmének: a mely hivatalt ő kglme a venerabile consistoriumnak kérésére fel is vállalja. Kívánjuk mindnyájan szívesen, hogy Isten ő kglmét sokáig szerencsésen éltesse, és sz. kegyelmeivel továbbra is ruházza fel, hogy a mint eddig ő kegyeime szíves indulatját mind ekklesiánkhoz, mint collegiumunkhoz, hasznos szolgálataival contestálta, úgy azután is hasonló igaz és kegyes adfectiójában ő kglmének mindnyájan örvendezhessünk.

1748. december 15. Néhai Tiszt. superintendens Deáki József uramnak, az életből lett kiköltözése után vacantiában maradván ekklesiánkban az ekklesiasticus curatoratus és venerab. consistoriumban levő praesesség: azon curatorságra és praesességre denomináltaték a venerabile consistoriumtól, a Mlgs. curator báró Bánffú Farkas úr ő

Nga. prentiájában, és az ő Nga. consensusából, Tiszt. esprest Szatmári Zsigmond uram; követvén ebben a venerabile consistorium a Mlgs. curatorral együtt a complanationak tenorát, melynek egyik punctumában determináltatott, hogy ezen ekklesiának első lelki taniója légyen ekklesiasticus curator nemcsak az ekklesiára nézve, hanem egyszersmind a collegium részére nézve is, a mennyiben t. i. az ekklesia közös jószágokat bir, a collegiummal. Kívánjuk mindnyájan szívesen, hogy Isten Tiszt. Szatmári uramat ő kglmét sokáig szerencsésen éltesse és illendő kegyelmeivel ruházza fel e sarkalatos hivatalnak dicséretesen leendő viselésére és folytatására.

Ugyan ezen alkalmatossággal konsideratióban vévén a venerab. consistorium a Mlgs. curatorral együtt, Tiszt. Deáki Sámuel uramnak hasznos szolgálatait, melyet ő kglme idvezült édes atyja helyett hosszas idők alatt praestált: mostan ő kglmét kívánta consolálni és ő kglmét acceptálja ad aequalem sacri ministerii functionem: követvén ebben a venerab. consistorium azon determinatiojának tenorát, melyet végezett volt 1742. aprilis 29-én. Kívánjuk mindnyájan szívesen, hogy Isten tiszt. Deáki Sámuel uramat éltesse és tegye továbbá is alkalmatossá a maga sz. oltárai körül való szolgálatra.

1749. martius 16. Consistorialis gyűlésünk celebráltván, jöve emlékezetben, hogy még az elmúlt esztendőben circa finem novembris Tek. doctor Pataki Sámuel uram in-

corporáltatott vala consistoriumunknak tagjai közé, a mely determinatióknk, minthogy még eddig az ekklesia protocolumába be nem iratott volt, mostan kíváná a "Venerabile consistorium, hogy azon determinatio protokolláltatnék. Declaráljuk azért ezen inscriptumunkkal, hogy Tek. Dr. Pataki Sámuel uram, consistoriumunk egyik rendes és érdemes tagja légyen. Szeresse Isten említett Tek. Dr. Pataki Sámuel uramat, minden javaival, és éltesse ő kglmét ekklesiánknak consolatiojára.

Anno dieque iisdem. promoveáltatván Tek. Ujhelyi Sámuel uram, in statu seculari a Generalis Perceptorságból a senatori hivatalra és karakterre, és ez okra nézve le kelletvén ő kglmének tenni in statu nostrae ekklesiae a harangoztató gazdaságot, választaték ő kglme helyébe azon harangoztató gazdaságra pluralitate votorum Nemz. Boros György uram. Kedvezzen Isten az ő kglme életének, és adjon erőt ő kglmének a hivatalnak hasznosan leendő viselésére és folytatására. Candidáltattnak volt ezen hivatalra rész szerint a Mlgs curator Br. Bánfi Farkas úr ő Nga dispositiójából, rész szerint pedig a Vener. Consistoriumunk tetszéséből e négy érdemes személyek: Nemz. Sas János uram, in state seculari divisor, Nemz. Harmati Dániel uram, e prioribus centum viris; Nemz. Boros György uram, hasonlóképen centum vir és Nemz. Ujhelyi Gábor uram, auri et argenti camp. fiscalis.

1750. január 25. Léven consistoriális confluxusunk, elbucsuzék quartasi és malombirói hivatalától Tek. ifj. Pataki István uram ő kglme, szegény városunknak mostani érdemes főbirája és az Ekklesia is ő kglmét minden tisztelettel hivatala mellől elbocsátá. Minthogy pedig Tek. ifj. Pataki István uram ő kglme viselte két esztendő alatt quartasi és malom-birói hivatalát a magyar nation, megkiáltatott ezen hivatalal a nemes szász natio; de a nemes szász nation lévő capax subjectumok ezen hivatalt mostan fel nem vállalván, offeráltaték ezen quartasi és malom-birói hivatal a magy. nation Tek. senator Enyedi István uramnak, ő kglmének; mely hivatal ő kglme ekklesiánkhöz való igaz szeretetiből, noha accedálván unszolásunk is, felvállalá. Isten áldja meg ő kglmét ekklesiánkhöz való igaz szeretetért és adjon ő kglmének erőt és egészséget, hogy quartasi és malombirói hivatalát viselhesse ő kglme szegény ekklesiánknak és collegiumunknak nevezetes hasznára, és mindnyájunknak consolatiojára.

Ugyanekkor végezteték, hogy a Teleki Taxa pénz administráltassék az első pap és praeses curator keze alá, melyből ő kglme a Tek. civilis curatorokkal együtt fizesse ki a mensualistákat, a mint hivattatnak, avagy a templomban énekelni szokott deák ifjakat; a többit pedig conserválja ő kglme a Tiszt. salararistáknak fizetésekre és egyéb szükségekre. Hasonlóképpen ez alkalmatossággal Tek. Harsányi József uram, ki e városban mostan generalis perceptorságot dicséretesen visel, consistoriumunknak tagjai és adessori közzé számláltaték. Kívánjuk szívesen, Isten ő kglmét éltesse, hogy velünk együtt ő kglme ekklesiánknak terhes dolgait folytathassa.

Item. Minthogy sokan kívánják magukat copuláltatni, a kik házasságra adják magukat, sine publicatione és e miatt igen sok baja vagyon az itt lévő Tiszt. ministeriumnak, végezte a Vener. consistorium, hogy ezután a kik publicatio nélkül akarják magukat copuláltatni, a publicatiót redimálják egy arannyal.

Anno dieque iisdem. Készítettvén nem régiben az ekklesia egész funebris adparatust fekete posztóból és prédikáló székeknek és egyéb székeknek bevonattatásokra, determinálá a consistorium, hogy azon adparatus ezután taxára adattassék ki, mikor másoktól kéretik. A taxa pedig legyen ez: ha az egész adparatus a városra valakinek commoaltatik, légyen a taxa három forint; csak egy része commoaltatik, légyen a taxa egy forint; ha pedig kiviteklatura, az egész apparatus, legyen akkor a taxa egy arany.

1751. január 8. Cántor Sz. Királyi Gerson uramat kiszólítván Isten e világból, invitálta és be is hozatta ő kglmének helyébe az ekklesia, a bélső templombeli cantori hivatalra, Tiszt. Beke György uramat a Szatmár-Németi reform. ekklesiából, kit a vener consistorium cantori hivatalába be is állita; rendelvén ő kglmének esztendőnként azon salariomot, mely az ekklesiában rendszerint szokott járni a bélső templombeli cantornak.

Injugáltaték akkor az is ő kglmének, hogy a leányoskolát felállítsa, és a leánygyermekeket szorgalmatossággal tanítsa olvasásra, a hitnek ágazatira, a jó erkölcsökre és a rendesen való éneklésre, mely szent munkára magát ő kglme nagy devotióval obligálá is.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfelek.

= **A nagy-enyedi Bethlen-kollégiumban** a főgimnázium VIII. osztályának évről nyilvános vizsgálati május hó 15—16. napjain tartatnak meg.

= **A kolozsvári kollegiumban** a VIII-ik osztály vizsgálati máj. 13—17-ig fognak megtartatni; az írásbeliek május 19—21-én; míg a szóbeli érettségi vizsgálatok, a mint már jelezve volt, jun. 28—29-én. Egyéb vizsgálatok, ugy az elemi, mint a gimnázialis osztályokra nézve, jun. 6-tól, jun. 25-ig fognak megtartatni; jun. 27-én d. e. 9 órakor pedig az iskolai évet bezarják.

= **Csikfalván, a marosi egyházmegyében**, ápril. 25-én tűz ütött ki, mely tizenegy gazdának minden épületét elhamvasztotta. Ezek között, a papi telken nem maradt semmi. Az összes parokhiális épületekkel, a magtár meglevő készlete is odaveszett; és alig tudták megmenteni a levéltárnak egy részét, valamint az anya-, és a jegyző-könyveket. Elképzelhetni, hogy e földhez ragadt szegény, kicsi egyház e pusztulást a maga erején kiépülni nem tudja. Mi hát, csak ismét félelmeljük szavunkat, és a könyörületessegre, a felebaráti szeretetre apellálunk. Adakozásra hívjuk fel lelkésztársainkat, egyházainkat. Bármi csekély adomány sokat jelent isten országában, és mi szívesen vállalkozunk, hogy rendeltetési helyére juttatjuk, és lapunkban nyilvánosan nyugtatványozzuk.

= **Ad Anglos. XIII.** Leo pápa ő szentségének, mint minden vén embernek, van egy fixa ideája, mely szerint nem csak a Kelet disszidenseit, hanem az angol, orosz, porosz egyházakat a római katolika anyaszentegyházba iparkodik beolvasztani. A keleti egyházak megtérítésére irányított levelei, enciklikái, tervei decemberben és januárban kudarcot vallottak ugyan, de ez nem tartotta vissza, hogy a múlt hónap végén egy kenetteljes enciklikát ne bocsásson ki az anglikán egyházhoz «Ad Anglos», melyben felszólítja a britteket, hogy a materializmus és racionalizmus leküzdhetése érdekében, olvadjanak be a róm. kath. egyházba. Szép; nagyon szép! Egy akol, egy pásztor! Ki ne hajolnék meg e fonséges idealizmus előtt, mely, mint jótékony szellő, csapja meg lelkünket az evangéliumból! Ám, a ki e felett valaha gondoikozott, ki nem tudja, hogy ideálnak szép, de évezredeknek kell még elmulni, míg csak remény is biztathat, hogy ez megvalósulhasson. Nem a mai katolicizmus; nem a mai ultramontán világ-uralmi hóbort; nem a nép, az ember barommá tételére számított blasfémia az az erő, mely ezt tervbe veheti, ezt elérni remélheti. Az a híres Vatikán ámithatja magát ez idő szerint; még itt-amott sikereket is érhet el: de győzelemre nem számíthat. Az emberiség homlok-egyenest más irányban halad. Az angolokhoz intézett enciklika is elbolondíthat egy néhány puzeztást; lehet, hogy igen sokan meghajtják térdeiket az üres kath. ritualizmus előtt, de a fő fenn fog állani; az ember nem fogja megtagadni emberi méltóságát; nem fog harcba elegendni isten országával. A tél elmúlt. Itt a tavasz. És az erkölcsi világban világok pusztulhatnak el, de az egyszer megszületett eszme nem dekapitulálható. A lélek él, megelevenít, és halhatatlan. Az

isten éltesse XIII. Leo ő szentségét; de az angolok nem lesznek római katolikusok.

— **A szentséges (!) római pápa bécsi** követe, monsignore Agliardi eljöttnek látta az időt, hogy egy kirándulást tegyen Magyarországra. Utóvégre is, úgy mondják, Magyarország szépségeiben elég gazdag, hogy a turisták fölkeressék, és erre Agliardi urnak éppen olyan joga van, mint akármelyik angolnak, vagy flandriainak. A turista urak aztán gyönyörködhetnek, gyűjthetnek természeti ritkaságokat, az ornithologia, botanika, geologia, sat. köréből; de, sem a tisztesség; sem a törvények nevében nem szabad lázító beszédeket tartani a meglátogatott ország törvényes jogrendje ellen, sőt még látszatát is kerülnie kell, és pedig annál inkább, mentől exponáltabb helyet foglal el valaki a társadalmi, vagy pláne a politikai életben. Agliardi uraság azonban erről alaposan megfélekedett. Hogyne? Hiszen Magyarország *Regnum Marianum*. Magyarország az övék: úgy hiszi Agliardi, és gr. Zichy Nándor. Agliardi ur hát utazott beszédek mondásában, toásztokban, a néppárti vezérek, és ultramontánok sűrű és kizárólagos meglátogatásában; gondolta, hogy majd a lágyfejű magyarok nem veszik észre a valódi célzatot. Csalódott. A lágyfejű magyarok észre vették. És lett belőle nem országos batália, hanem európai botrány. A képviselőházban interpelláció tárgyává tétetett, és a miniszter-elnök, br. Bánffy Dezső, egyszerűen, de tisztán, és határozott férfiasággal megadta feleletét, mely szerint, talán

célzatosság nélkül, de Agliardi ur túl-lépte jog-, és hatáskörét, s jelezte egyszersmind, hogy a közös külügyminiszterrel egyet értve, a pápai széknél e felfogásának kifejezést is adott diplomáciai úton. Ez eddig rendben volt. Am, jött a rettenetes vihar. Agliardi ur bizonyosan prűszkölt. A külügyminiszter megijedt, hogy pápa ő szentsége őt mindjárt kiátkozza. Mi telhetett tőle? Kapta magát, és a magyar kormány elnökét desavouálta, a mely azt teszi, hogy meghazudtolta. Oly sértés egy ország kormányával szemben, a minőre nem emlékezik a vén Európa. De emberére is talált. Br. Bánffy Dezső nyugodtan magához vette adatait, a külügyminiszterrel váltott levelezését, felment királyunk ő felségéhez, előadta a dolgot, és ma úgy áll ez esemény, hogy bár királyunk e pillanatban a dolog elsimítását ohajtott, de br. Bánffy Dezső teljes elégtétellel jött le Bécsből, a külügyminisztert — Kálnokyt pedig mint cselszövőt, hazugot egész Európa elítéli, és miniszterségének napjai meg vannak számlálva. Kálnoky ma bukott miniszter, élő halott. Agliardi ur alaposan kiterítette; és azt hisszük, Agliardi ur nem fog vonakodni, elénekelni felette: *requiescat in pace!*

Szerkesztői nyiltposta.

— **P. K. M. Gy. Monostor.** A terjedelem nem akadály, bár mindig igaz marad, hogy «non multa, sed multum.» Azonban, fogunk találni módot, hogy így is közölhessük, mert magunk is érdemesnek találjuk.

HIVATALOS RÉSZ.

1509—1895.

KÖRLEVEL.

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. t. Előljárvóságának és valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszék nt. Lelkész-Elnökének.

A Posner Károly-Lajos és fia budapesti térképészeti műintézet által kiadott «Magyarország megyéinek kézi atlasza» című térkép gyűjteményre Cimek becses figyelmét azzal van szerencsénk irányítani, hogy a kollegiumok, népiskolák és tanítóképző intézet könyvtárai részére megszerezni, illetőleg megszerzését ajánlani, sziveskedjenek.

A gyűjtemény ára: 22 frt. Megrendelhető a Posner-féle cégnél, Budapesten, Csengery-utca, 31 sz. a.

Kolozsvárt, 1895. április hó 28-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

509—1895.

ÉRTESÍTÉS.

az erdélyi evang. ref. egyházkerület nt. Espereseihez, mint a lelkész-jelölő bizottságok Elnökeihez.

Tudomásvétel, és nyilvántartás végett értesítem Cimezetteket, mint a lelkész-jelölő bizottságok elnökeit, hogy t. Józsa Károly, volt dézsi segéd-lelkész afiát, mult évi május 10-én kelt, s hozzám benyújtott kérelmére, a hatóságom alatt álló egyházkerület papi kötelékéből, mult hó 20-án jelen szám alatt kelt intézvényem erejével, elbocsátottam. Minél fogva, nevezett tiszt. atyánkfia kerületünk lelkészi állomásaira csak külön nyerendő püspöki engedély megnyerése után pályázhat.

Kolozsvárt, 1895. május 8. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

689—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a görögnyelvi egyházkerületbe kebelezett szász-régeni egyházkerület kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, kerttel és gazdasági épületekkel ellátva. 2. A városi pénztárból havi előlegben 300 frt. készpénz. 3. Alapítványi és kegyadományi kamat 18 frt 56 kr. 4. Végyes-házások hozzánk nem tartozó gyermekei után 1 frt., idegen gyermekek után 2 frt. tandíjt fizetnek, évenként mintegy 30 frt. 5. Temetés 40

kr., évi átlag 10 frt. 6. Faiskola kert haszna, melyért kerítést fentartani tartozik, kat. jövedelem 81 kr. 7. Egy 90 | ö l szántó haszonélvezete kat. r. jöv. szrt. 1 frt. 9 kr. Összesen fizetés tehát 360 frt 56 kr. Ezen kívül iskola fűtésre és tisztántartásra kap tanító minden gyermek után 52 krt., melyért iskolában fűteni és takarítani köteles.

A mely tanítónak a neje a leánykakat női munkára képes tanítani, 100 frt díjat nyer még.

A pályázati hatánap folyó évi június hó 1-je. A kelően felszerelt folyamodások nt. Lénárt József esperes aához küldendő Magyaróra u. p. Disznajó.

Kolozsvárt, 1895. máj. 7. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

713—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a széki egyházkerületbe kebelezett vajda-kamarási egyházkerület kántortanítói állomására, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek, gyümölcsös, és veteményes kerten kívül, egyházhatósági beclés szerint, 219 frt. 60 kr. értékű kepe és kánonika-porción, mely összeg az államkormány által 300 forintra fog kiegészített.

Pályázati határidő: folyó év május 25. Folyamodások nt. Somkerek Miklós, esperes aához küldendő, Székre.

Kolozsvárt, 1895. május 8. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

49—1895. PÁLYÁZAT HELYETTES-TANÁRI ÁLLÁSRA.

A székely-udvarhelyi evang. ref. főgimnáziumban, az 1895/96-ik iskolai évre egy latin-görög nyelvi, s irodalmi tanszék helyettes-tanárral fog betöltetni. Évi fizetés 800 frt. és 100 frt. szálláspénz. Pályázhatnak a latin-magyar, vagy latin-történelmi szakcsoportból szakvizsgát tett egyének is.

Kellően felszerelt folyamodványok június 15-ikéig a székely-udvarhelyi evang. ref. kollegium Előljárvóságához juttatandók.

Sz. Udvarhelytt, 1895. május *Gönci Lajos,*
ref. főgimn. igazgató.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Május 16.

20. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Kinek mint adák az istenek.

A század legnagyobb költője, Hugó Viktor, a «Nyomorultakat», halhatatlan művét, egy papi jellemmel kezdte meg. Myriel Károlyt voltaképpen nem azért helyezi ő szemeink elé, mintha azt akarná mondani: ime, egy pap; hanem, így szól: ime, egy igaz ember! Ez az igaz ember az irgalom, a könyörület embere. A szenvedők papja. A mindenség óriási betegségül tűnik fel előtte, s ő szélyel jár, bekötni a sebeket. Nem gondol a baj gyökerével, nem a szenvedések ősforrását igyekszik bedugni, hanem csakis a szenvedőket látja, a kiomlott könyvet törülgeti. Olyan, mint az az orvos, ki ezer betegét odaadással gyógykezel, de távol áll attól, hogy a bajnak elejét vehetné. Vannak emberek, a kik arany-csinálással foglalkoznak, az ő életelve: kiaknázni a könyörületességet. Bányája: az általános nyomor.

Myriel ur nem dogmatikus, nem a tanok, nem a kijelentések embere; az ember-szív mélységét, az istenség magasságait ő nem vágyott bejárni. Olyan, mint egy nagyszivü Buddha, de azért igazi keresztyén; a jószívűség menyországa előtte a legigazabb eszmény. Püspök volt, de oly szegény, mint egy apostol, s éppen ezért sokak előtt feltűnő viseletű és különc, a ki rem vet számot méltósága, állása követelésével. Gyakran negélyező, gyakran nevetséges, a kiknél a szokatlan sérti a szemet. Szóval, éppen nem az az ember, a ki mindenkinek tetszenék, s jó, ha a nagyszívűség hatalma ellent képes állani, hogy a világ gonoszsága ki ne fogjon rajta.

Ha van köztünk ilyen szív, eszményképűl ezt a papot bátran választhatja, hogy az ő formájára alakítsa életét. Élete nem történnék botlások és gáncsolások nélkül, de a szenvedők jóltevői mindig a legelső helyeket foglalják el az emberek szívében, hol a bámulat, a rajongás őket a «szent ember» nimbuszával ékesíti.

S vajjon, ez után nem lesz-e sokkal nagyobb mértékben szükség arra, hogy inkább a könyörülő szeretet papjai legyünk, mint voltunk eddig? S vajjon, nem a Jézus kicsinyei, a világ erőtlenei gondjának felvevése bizonyul ez után sokkal erősebb köteléknek, a melylyel magunkhoz, egyházunkhoz vonhatjuk a sziveket, mint azok az eszközök, a melyek eddigelé talán kellő sikerrel voltak alkalmazhatók?

Nekem legalább úgy rémlik, mintha távolról már hallanám a felénk közeledő, a születő új kor kiáltását: *I r g a l m a s s á g o t k i v á n o k*, nem áldozatot; nyomor-enyhítést, és nem világosságot; könyörülő szeretetet, és nem szabadságot!

Ugyan azon földön, a melyen a Hugó papja élt, temettek el néhány év előtt egy másik papot, a ki már nem a költészet alakja (de azt hiszem, az előbbi sem az), hanem azért élete méltán nevezhető a vallásosság költői művének. Nevét elhallgatom.

«Mégvolt neki, így jellemezték társai, az a bölcsessége, hogy minden erejét ezen egyetlen, s neki csaknem kizárólagos pontra irányozza: *p r é d i k á l n i*, s mindenki tudja, mikint sikerült ez neki. Monod Adolf (elődje) két dolgot tartott nehéznek egy lelkészre nézve: megteremteni a maga hallgató közönségét, és meg is tartani azt. Ő neki ez dicsőségesen sikerült.»

Fegyvere a hit, az ige, a prédikáció. Szónok, de nem egészen a mi értelmünkben, hanem az evangéliom, a proféták, és a Pál értelmében. Hittérítő, egyház-alapító, liturgus. Az egyházat, a melynek papja volt, maga alapította, templomát maga építette, s az isten-tisztelet, a liturgia is, mit abban végzett, a saját alkotása, határozott, erős profétai lelkének revelációja volt.

Igy működött isten dicsősége, s az emberiség érdekében. Minden egyest a hit szavával, az ige hatalmával ragadott magához, s kapcsolt egyházához és istenhez, állandó ragaszkodással.

Ő már dogmatikus, az Irás, a Kijelentések papja. Egy felgyújtott fáklya, mely a földről felvilágít az égre, s fényénél olvashatók a vallásos lélek zarándok-útjának feliratai: váltság, kegyelem, halhatatlanság.

Élete bátorítása volt a választottaknak, ijedelme az igazságot elhomályosítóknak; halála egy hős halála, a mely a harcmezőn következik be. Temetésekor, oh, ez egy vallásos éposz főnséges jelenete volt! Temetésekor ezt irták felőle: «Vannak emberek, a kik meghalnak, és vannak, a kik megölik magukat az ő uroknak szolgálatában. Ő ez utóbbiak közé tartozott.»

Kell-e mondanom, hogy egy ilyen élet megvalósítása, a legnemesebb cél, mire egy pap törekedhetik. Isten-emberekint, profétakint állani a nép előtt; olyan papnak lenni, kinek minden szava a kijelentés sulyával hull az emberek lelkére; a ki, a mit tesz, nincs mind emberek tetszésére, de mind isten tetszésére van. A ki az isteni szó hatalmával megragadott lelkek erejéből építi meg a maga katedróját, a melyből a szóért, a tettért csak istennek felelős.

Oh, gyöngye lelkek! Nem érzitek, hogy ez eszmény választása mekkora erőt, lélek-feláldozást követel! Hogy ez támadás a világ ellen, elébeállítás a kéjt lihegő nagy öröm-folyónak, miben annyi lélek fürdik.

Valóban, ez az isten emberének küldetése, hogy proféciát szóljon ama város ellen; és isteni elhivatottság nélkül nem is lehetséges. De hát, nem kell-e éreznünk ezt az elhivatottságot?

Csak föl hát mindannyian! Övezzük derekainkat, s előre ezen az úton; mert ez az út a Krisztus, és apostolok útja, a nagyok és szentek útja.

*

Különös súlyt fektet mostanság a világi elem arra, hogy a szó specifikus értelmében, úgy es papra tegyen szert. Sok helytt benne nem a papi vonásokat veszik szemügyre, hanem a társadalmi vonásokat. Ez a pap, hallhatjuk itt ott, azért kellene nekünk, hogy vele ezt, vagy azt a társadalmi szükségét kielégíthetnők.

E szerint, tehát, ne legyen a pap dogmatikus, ne akarjon a proféta hírében állani, ne emlegesse örökké a bibliát, a bűnt, a babiloni romlást, a test megölését, a világ elváltozását; sőt éppen legyen a jelenvaló világ embere.

Az emberek mind inkább magukba vonulnak, mint a csiga. Önzés, érdektelenség altatja a szíveket; szükség van mozgató erőre. Legyen a pap

ez a mozgató; adjon hangot, indítson egy kis életet, hozza össze az embereket, legyen egyletek éltetője, társadalmi kérdések munkása.

Szóval, legyen a pap szórúl-szóra «társadalmi ember». Ezzel teszi magát hasznossá, s a társadalomért dolgozván, elvárhatja, hogy viszont az is tegyen ő érte, az ő egyházáért.

Azt hiszem, egy jó izlésű embernek sem eszménye a «Figáro itt, Figáro ott»-féle alak, a társadalmi vigéc, s a papjával ide jutni, senki nem akar; de, mint legkevesebbet, annyit megkíván, hogy papja semmiből ne vonja ki magát, s szerezzze meg magának azt a társadalmi állást, hogy minden dolognál számításba vegyék.

Az emberek úgy gondolkoznak, hogy több szükségük van papjuk vidám, és elmés társalgására, mint a prédikációra, s inkább óhajtják őt hallani, mikor a családi ünnepélyeken, vagy a bankett-asztal mellett beszél, mint az ur-asztala mellett.

Csoda-e, ha az egyházi szolgálta meghajlik e követelmény előtt? Ha folytonosan viziteket ad, mindenüvé megy, a hová hívják; mindig fizet, mikor kérnek tőle; minden egyletnek adófizetője; minden terített asztalnak végig vendége. Nem hajlamból, hanem hogy előzékeny, áldozatkész, szeretetre méltó legyen, hogy biztosítsa mások barátságát, egyháza érdekében. Ez úton haladva, hova-tovább mind kisebbedik a pap, de ugyanakkor kinő benne a hasznos, a befolyásos társadalmi ember, s azt hisszük-e, hogy ez kicsinylendő? Nem mérhető ugyan össze az az erő, a mi egy valódi papi eszmény megvalósításához kell, azzal, a mely a papot a társadalom emberévé teszi, de tagadhatatlan, hogy ide is nagy ügyesség, tiszta fej, sok társadalmi rutin, ember-ismeret, gyöngédség, és tapintatosság, sőt áldozat is kell. Mert mindenkinek könnyebb, mint a papnak, a ki sem dús, sem fényes állásu, sem öröklött tekintélyvel, sem előkelő családi nekszussal nem rendelkezik, a társadalom, a valamennyire mindig felekezetieskedő társadalom élére állani.

Ez a pap nem isten embere, hanem a világ embere, de világi tulajdonaival is sokat használ az isten, és emberiség ügyének.

(Vége következik.)

Bitay Béla.

Az egyházi énekek tanítása az elemi népiskolákban.

Az új-kor iskoláját, a többek közt, azzal is szokták vádolni, hogy vallástalan nemzedéket növel; hogy a belőle kikerülő ifjuság nem szereti a templomot, s ha el is jár oda, a közös éneklésben nem vesz részt, mert

nem tud énekelni; nem tanították meg annak idején az egyházi énekekre, sat. Hogy a nem-éneklés, vagy énekelni nem szeretésnek mennyiben oka a nem tudás, és mennyiben egyéb körülmények, ez uttal nem céлом vitatni; azt, azonban, el kell ismernem, hogy a mai iskola az énekelni-tudásban nem nyújt akkora önállóságot, mint a régi. Ezért a nép, sőt az értelmiségnek is egy része a helyett, hogy a dolog valódi okát kutatná, hajlandó az iskolát hanyagsággal, mulasztással, közönyösséggel, sat. vádolni. Pedig, a ki meggondolja, hogy a régi iskola az olvasáson, íráson, és számoláson kívül vallást, és egyházi éneket tanított mindenek felett, míg a jelenkor iskolája a reáliakra fekteti a fősúlyt, s a vallást, és egyházi éneket csak másodrendű tárgyaknak tekinti, a gyakorlati életre való növelés levén a főcélja, úgy, hogy az egyházi énekek tanítására alig juttat hetenkint egy órát: az mindjárt megtalálja az énekelni tudásban való csekély önállóságnak egyik lényeges okát. Nincs tehát elég fizikai idő, vagy legalább sokkal kevesebb, mint régen volt. Aztán, nincs, és ez a fő hiba, használható tantervünk.

I ássuk, mit is mond a tanterv az egyházi énekek tanítására? I. osztály: «egy pár könnyebb dallamu dicséret»; II. osztály: «egy pár dicséret, és zsoltár»; és így tovább, a III. IV. és V. osztályban mindenütt: «egy pár dicséret, és zsoltár»; ezekhez jön a VI. osztályban: «egy pár temetkezési ének is.» Látnivaló ezekből, hogy a tanterv akkora általánosságban mozog, hogy annak sem követelményeit, sem útmutatásait irányadóul nem veheti a tanító. Innen van az, hogy minden tanító maga választja meg a megtanítandó dallamokat, sőt az «egy pár»-nak megfelelő mennyiséget is maga kénytelen meghatározni. Ezen felül, a tanterv megfélekedezik arról, hogy iskoláinknak legalább is kilencven-százaléka egy tanítóval bír; mert különben nem követelné az ének-tanítást osztályonként akkor, a mikor arra hetenkint csak egy órát juttat. (A tantervben tulajdonképpen két óra van ének-tanításra kiszabva, de ebből az egyiket hang-gyakorlatok, elméleti dolgok, és iskolai gyermekdalok kell, hogy igénybe vegyék.) Már most, hogy egy óra alatt hat osztálynak külön-külön, vagy csak az osztályokat párosával összekapcsolva, három-féle dallamot is eredményesen képes legyen valaki tanítani, azt kereken tagadom, még akkor is, ha az a tanító valóságos zene-virtuoz. Mit csinálnak tehát a tanítók? Azt, a mit az adott körülmények között csinálhatnak: tanítanak olyan általánosságban, mint a hogy a tanterv kívánja. Tanítanak évenként nem egy, hanem három-négy pár dicséret- és zsoltár-dallamot, ki-ki saját tetszése szerint választva meg a dallamokat, s mikor a gyermek az iskolából kikerül, tud a legjobb esetben tizenöt-husz pár önálló dallamot, és még mindig nem tud tiz-tizenöt párt. S ha az istentiszteleten történetesen ezen utóbbi dallamok valamelyike fordul elő, természetes, hogy nem énekel, mert nem tud. De, ennek talán még sem az iskola az oka, hanem a rendszer, vagy még inkább a rendszertelenség.

Ezen a bajon, a jelen viszonyok között, segíteni, csak úgy lehet, ha az egy tanítóval bíró iskolák számára, a heti egy tanítási óra tekintetbe vételével, egészen új tanterv készíttetik. Ez a speciális intézkedés az egy ta-

nitóval bíró iskolákat, tekintettel aránytalanul nagy többségükre, megilleti. Ez a tanterv osztaná be a megtanítandó dallamokat bizonyos évfolyamokra, határozottan megjelölve mindenik évfolyamnak a megtanítandó dallamait. Így a tanító is tudná, hogy mivel tartozik, s a presbiteriumok, s általában az iskolai hatóságok is tudnák, hogy mit követelhetnek minden egyes tanévben. Elismerem, hogy olyan tantervet, mely egyszersmind a «könnyebbről nehezebbre» haladjon, s ezen követelményeknek is megfeleljen, készíteni, nem lehet; de ha az ének-tanítást abban a korban kezdjük, a mikor a gyermekek hangterjedelme az egy oktávát eléri, nem is szükség ezen pedagógiai követelményhez szorosán alkalmazkodni. A gyermekek hangterjedelme az egy oktávát általában a tiz éves korban már eléri; sőt, ha a hét-nyolc-kilenc éves korban a hangközök gyakorlásával, könnyebb iskolai dalok tanításával kellőleg gyakoroltattak, egyeseknél egy-két hanggal meg is haladja. Ebben a korban tehát már az énekhang veszélyeztetése nélkül taníthatjuk bármely egyházi énekünket. Nézetem szerint, a tiz éves életkor előtt egyházi éneket tanítani, elhibázott dolog, nem csak a dallamok nehézkes, s a gyermeki hangterjedelmet a legtöbb esetben meghaladó volta miatt, hanem a szöveg helyes értelmezhetése szempontjából is. De, egy jól készített tanterv ezt fölöslegessé is teszi. Ugyanis, a tiz éves kortól a tizenötödikig kerek hat esztendő van. Tartsuk az énekórát azon a napon, a melyen ismétlő iskolát tartunk; tartsuk az egyházi éneket e hat korosztálynak (tiz tizenöt év) együtt. Osszuk be az énekeskönyvben levő hatvannégy dallamot hat évfolyamra; ebből egy évfolyamra átlag tizet számíthatunk. S ha vesszük a törvényben kívánt legkevesebb szorgalmi időt, a nyolc hónapot, s ebből leszámítjuk a megtartható harminckét napi szünidőt, még mindig marad tanévenként huszonnyolc óra az ének-tanításra. Kevésnek elég kevés, de a könnyebb dallamokra két, a nehezebbekre három óra mégis esik, s miután egy néhány olyan dallamunk is van, a melyet egy óra alatt is megtaníthatunk, év végén még egy pár óránk a végleges begyakorlásra is marad. Elvégre is, tiz dallamot szorgalommal, és erős akarattal, egy év alatt megtaníthatunk. Így aztán az a gyermek, a ki tiz éves korától tizenötig rendszeren látogatta az énekórákat, ha különben zenei érzéke nem hiányzik, mégis csak fog tudni énekelni a templomban felnőtt korban is, ha akarata lesz reá. Természetes, hogy ezen esetben a törvénynek az ismétlő-iskoláztatásra vonatkozó része is kérelhetetlen szigorral végrehajtandó.

A megtanítandó dallamokat az ajánlott hat évre a következőképpen gondolom leghelyesebben beosztatóknak:

Első évfolyam: I., V., VIII., XIX. XXIII. zsoltár; I., XIV., XLII. LXX., CCXXV. dicséret.

Második évfolyam: XVI., XXIV., XXV., XXX. zsoltár; IV., XV., L., LXXX., XCI. CCXXVI. dicséret.

Harmadik évfolyam: XXXIII., XXXIV., XLII., L. zsoltár; V., XXX., LI., LXXXI., CI. CCXXVIII. dicséret.

Negyedik évfolyam: LXI., LXV., LXVI., LXXV., LXXVII. zsoltár; VII., XXXV., LXIV., XCII., CLXIV., CCXXIX. dicséret.

Ötödik évfolyam: LXXXIV., LXXXIX., XC., CIII. zsoltár; X., XII., XXXIV., LXIII., CLXXXIV., CCXIV CCXXXI. dicséret.

Hatodik évfolyam: CV., CXII., CXIX., CXXXVIII., CXLVI. zsoltár; VIII., XIII., LXVI., XCIX., CCXL., CCXLI. dicséret.

Megjegyzem, hogy ezen dallamok között van 5—6 olyan is, a melyet egyes vidékeken vagy nagyon ritkán, vagy egyáltalán nem énekelnek. Az ilyeneket a tanító az iskolaszékkal egyetértőleg ki is hagyhatja a tervből, s így a többinek a begyakorlására még több időt fordíthat.

Aztán, van még egy igen lényeges dolog, a melynek igazán ideje volna már, ha eljőne az országa; és ez hangjegy-ismeret, a zene elmélet elemi részeinek tanítása. Ha a gyermeknek tíz éves korában csupán annyi hangjegy-ismerete lenne, hogy az előtte álló lapról, vagy a fali tábláról le tudná olvasni, hogy a dallam mely szótagnál emelkedik, s mely szótagnál száll, már az is nagy segítségünkre lenne a begyakorlásnál; hátha még a hangok egymástól való távolságáról is birna némi fogalommal, vagy éppen a másod, harmad, negyed hangközöket énekelni is tudná első látásra! Akkor igazán játék lenne az ének-tanítás, s egyetlen egy énekünk sincs, melyet egy óra alatt meg ne lehetne tanítani.

Nem állítom, hogy a sikeres ének-tanításra, illetve tantervünk revíziójára vonatkozó itt elmondott javaslatomnál jobbat kitalálni, nem lehet; de hogy ezen az alapon sokkal több eredményt lehet elérni, mint az eddigi határozatlansággal, ide-oda kapkodással: azt már tapasztalataimmal igazolhatom. Ugyanazért, addig is, míg tantervünk célirányos alapon revideáltatnék, javaslatomat jó lélekkel ajánlhatom, úgy kartársaim, mint a tisztelt presbiteriumok, illetve iskolaszékek szíves figyelmébe. Egyébiránt, szóljanak a dologhoz hozzá mások is; a ki jobbat tud mondani, mondjon jobbat; az ügynek bizonyára csak előnyére válik, ha minél behatóbban megvitatjuk.

Nemes Sándor,
pacali református kántor.

T a n ü g y.

A «kisküküllőmegyei Általános Tanító Egyesület» marosmenti járásköre 1895. május 2-án Oláh-Déllőn tartotta rendes tavaszi gyűlését. Istentisztelet tartatott az evang. református templomban, a hol Szabó Ferenc, evang. ref. lelkész úr emelkedett szellemű imájában kérte isten áldását a tanügyre, és annak munkásaira. Az után az evang. ref. iskola helyiségében Pataki Károly, járásköri elnök, üdvözölte az összegyűlt tanítókat és tanügy-barátokat, s megnyitó beszédében fejtegette azon tanítási modort, a melylyel reméli, hogy a tanítók a tanítás terén sikert érhetnek el. Az egybe gyűlt tagok az elnököt szép megnyitójáért lelkesen megeléjeneztek.

Mihály József, köri tag szép, eszmékben gazdag felolvasást tartott «Növeljünk az életnek» címmel. A felolvasást a gyűlés köszönettel fogadta, és emlékkönyvbe írni határozta.

Gyakorlati tanítást tartott a helybeli tanító Székely Lajos, az irva-olvasásból. Tanítása mindenben megfelelt a követelményeknek s így sikerültnek nyilvánított.

Ezek után több leirat és átirat letárgyalása és a jövő gyűlés idejének, helyének és tárgysorozatának meghatározása után a gyűlés véget ért.

Gyűlés végeztével a helybeli körjegyző, Tódor János, hívta meg a tagokat vendégszerető házához ebédre, ezzel mutatván ki nemes érdeklődését gyűlésünk iránt, melyet nem csak hogy figyelemmel hallgatott végig, hanem reményét fejezte ki, hogy ezután többször is felkeressük ilyen alkalommal O. Déllő községét, mert ezáltal reméli, hogy a tanügy iránti érdeklődés fel fog ébredni a község lakósaiban is. Nem mulaszthatom el ezen szívélyes fogadtatásért az egész kör nevében köszönetemet nyilvánítani a kedves házigazdának.

Nagy-Teremi, 1895. május hó 5-én.

Cirmai Árpád,
köri jegyző.

T Á R C A.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Hetedik közlemény.)

1751. augusztus 23. A mely jószágokat még a mult seculumban adquirált volt a kolozsvári ref. ekklesia nemes Kolozsvár városától jure hypothecario, úgymint:

1. Apahidának hat antiqua sessiokon kívül (melyet most is vulgó Tarsoly résznek hívnak) egész medietását in Fl. Hung 3000. 2. Kolozsvárott a hid-kapu előtt építettett hat kövü malmot fl. hung. 10,200. 3. A kolozsvári territoriumon privilegialiter telepítettett Felek nevű falut egészen, úgy a Tarcsaházi, Ondótelki és Királyréti portioknak fele részét, nem különben a kolozsvári határon levő Alparéti elpusztult malomnak fele részét, egy tó helylyel együtt, in fl. hung 5,648.42. Melyek in summa tesznek fl. hung. 18,848.42.

Azon jószágokból mostan új contractus mellett vissza bocsátott az ekklesia a nemes városnak némelyeket, u. m.

az Apahídi portiót, a kolozsvári Hid-kapu előtt való malmot, hasonlóképpen a Tarcsaházi, Ondótelki, és Királyréti portiokat; maga kezénél hagyva pedig még az ekklesia Feleket, és az alparéti elpusztult malombeli részt a tó helylyel együtt. Reluálta pedig ekkor az ekklesiának a nemes város a vissza bocsátott jószágokért a hypothecaria summának némely részét, u. m.:

1. Az Apahídi portioért az egész summát, fl. hung 3000. A Hid-Kapu előtt való maloméért pedig csak fl. hung. 200. 3. megf. etvén ekkor az ekklesiának a nemes város az Apahidán tett épületeknek is, t. i. a négy kövü malomnak, curialis faháznak, csürös kertnek és korcsomarló vendégfogadó háznak árát alkalom szerint, fl. hung. 1200. Melyek in summa tesznek, fl. hung. 4400.

Tartozik ezért még resolutioval a nemes város az ekklesiának:

1. A Hid-kapu előtt való maloméért fl. hung. 10,000.
2. Felekért, úgy a Tarcsaházi, Ondótelki és Királyréti portiokért, hasonlóképpen a kolozsvári határon levő elpusztult

malomért, a tó-helylyel együtt fl. hung. 5,648·42. Melyek in summa tesznek fl. hung. 15,648·42.

Ámbár pedig incumbáljon is még a városnak ad re-luendum, e közelb specificáltatott summa, úgy mint fl. hung. 15,648. den 42. mindazáltal kíván az ekklesia a nemes várostól esztendőnként való interest usque ad relictionem, nem az egész specificáltatott summáért, hanem csak pro fl. hung. 10,000 a melyek t. i. feküsznek a hid kapu előtt való malmon; nem kíván pedig pro flor. hung. 5648. den. 42, melyek a régi contractus szerint feküdtének Feleken, úgy a Tarcsaházi, Ondótelki és Király-réti portiókon, hasonlóképpen a kolozsvári határon lévő elpusztult Alparéti malmon és a tó helyen; az új contractus szerint pedig feküsznek és maradnak csak Feleken, az Alparéti elpusztult malmon és a tó-helyen. Ebben is singulariter akart complacalni az ekklesia a nemes városnak, hogy a 10,000 magyar forintokért, melyek feküsznek a Hid-kapú előtt való malmon, nem kíván esztendőnként a várostól decretale interest, ugymint: sex pro centum, hanem kisebb interest, ugymint quinque pro centum. Mind ezek bővebben és világosabban meg vagynak írva una cum omnibus conditionibus az ekklesia és a város között inealt contractualis levélben, mely pro majore cautela et certitudine az itt levő Kolos-monostori Vener. conventustól authentice sollemnizáltatott és azután a kolozsvári ref. ekklesiának archivumába be-téttetett. Ámbár pedig ezen contractualis levélben forogjon elő csak a kolozsvári ref. ekklesiának és nemes Kolozsvár városának neve: mindazáltal úgy ineálta e kontraktust az ekklesia a várossal, hogy abban az egész pecuniarius fundusban, melyről az új és a régi contractus is szól, részesnek ismerje az ekklesia a ref. collegiumot is, a complanationak tenora szerint.

1752. márc. 12. Mínthogy ekklesiánknak és collegiumunknak eddigvaló inspektor főkurátora, Mlgs. L. B. Losonci Bánfi Farkas ur ő Nga. promoveáltatott Felsőges Király-Asszonyunktól az erdélyi királyi törvényes táblán praesesi hivatalra, és az után az erdélyi ref. státustól is minden erdélyi ref. ekklesiákban, collegiumokban és skholákban főkurátorságra: ez okra nézve ő Ngának ekklesiánknak és collegiumunkban az inspektorális főkurátorságot resignálni kellett, választotta ekklesiánk és collegiumunk azon inspektorális főkurátorságra migs. L. br. Hadadi Vesselényi István urat ő ngát. és ő ngnak a mélt. supremum consistoriumnak consensusából és adpobatiójából ezen kurátorságra sollemniter hivatalt is adott Méltóztatott ő nga. is ezen invitációnkra és instanciánkra kegyesen reflektálni: a mint hogy mostani konzistoriális konfluxusunkban ő nga. kompareálván, inspektorális főkuratori hivatalának folytatásához is kezdett. Álljon az úr-isten ő ngának jobb keze felől, és ruhazza fel ő ngát. bölcs szívvél, és mennyei erővel, hogy állhasson ő nga. e nehéz időben közöttünk a törésen szerencsés előmenetellel.

1753. február 11. Léven konzistoriális konfluxusunk, néhai tks. senator, id. Pataki István uram helyébe választaték ekklesiánk kurátorának ex statu civili, nevezetesen a nemes szász nációnak részéről, tks. m. doctor Pataki Sámuel uram ő kglme, kit, hogy az ur-isten éltesse maga szent nevének dicsőségére, és ekklesiánknak, s collegiumunknak hasznos szolgálatjára: mindnyájan szívesen kívánjuk.

Ugyan ekkor konzistoriális személyeknek deklarátatá-

nak a nemes szász natio részéről Tek. senator, Érsekujvári István uram, Nemz. typographus, Pataki József uram, Malom János uram és Régeni Ferenc uram. A nemes magyar natio részéről pedig, Nemz. Kun Sigmond, Mohai József, Jónás Sámuel, Bányai Mihály és Csikfalvi Mihály uraimék.

Isten éltesse ő kglmeket ekklesiánknak consolatiojára.

Ugyan ekkor elbucsuzván quartasi hivatalától Tek. dr. és senator Enyedi István uram, ő kglme és a Vener. consistorium is ő kglmét hivatala mellől cum honore elbocsátván: választaték ő kglme helyébe quartásnak ugyan a nemes magyar natio részéről Tek. senator Pataki István uram ő kglme; de oly conditional, hogy mivel már egynehány esztendő alatt csak a nemes magyar natio viselte a quartási hivatalt, ezután azon quartasi hivattal a Nemes szász natio is illendőképpen consolaltassék. Lészen pedig ezután a quartásnak salariuma fl. hung. 25. huszonöt magyar forintok, hatvan véka buza és hatvan veder bor; ez pedig azért, mivel már a malom nem lévén az ekklesia birodalmában, kevesebb gondjal jár a quartasi hivatal. A sub-quartasság pedig ugyancsak marad Tek. senator Ujhelyi Sámuel uramon, ő kglmén. Kedvelje Isten életét, mind Tek. quartás uramnak, mind Tek. subquartás uramnak ekklesiánknak consolatiojára.

Ugyanekkor consistoriális személynek deklarátaték e nemes városnak mostani érdemes natarius, Tek. Losonci Sámuel uram, ő kglme. Éltesse Isten ő kglmét is ekklesiánk consolatiojára.

1758. jun. Ekklesiánknak és collegiumunknak mostani ordinarius typographusa, T. Pataki József uram, adminisztrálván a typographiának ez esztendőre való taxáját is (a Mlgs fő curator uraknak néminemü mitigatiojuk szerint) és azzal compleálván egészen azokat az 500 magyar forintokat, a melyeket kellett administralni az ekklesia különös kassájába vigore dispositionis testamentariae mostan azon 500 magyar forintok az ekklesiának különös fundusai közzé Tiszt. Szatmári P. Sigmond uram által beirattak, hogy azok is ab hoc anno esztendőnként fructificáljanak; ezután pedig a typographia taxája modo l. c. praescripto felosztassék az ekklesia és collegium között.

1758. september 10. Mínthogy ekklesiánknak és collegiumunknak inspektor főcuratorát, Néhai Mlgs. L. B. Hadadi Vesselényi István urat, ő Ngát az Úr Isten ez árnyék világából kiszólitotta, ő Nga helyébe választotta ekklesiánk és collegiumunk inspektor főcuratornak Mlgs. L. Br. és főispán Hadadi Vesselényi Ferenc urat, ő Ngát és ugyan ezen hivatalban a Mlgs. supremum consistorium is ő Ngát confirmálta. Ő Nga is ekklesiánkhoz és collegiumunkhoz kegyesen reflectálván, ezen fő inspektor curatorságot amplectálta és e mai napon consistoriumunkban megjelenven, hivatalát folytatni is kezdé. Az Úr Isten éltesse ő Ngát sokáig szerencsésen és mennyei ajándékival továbbra is ruhazza fel, hogy bölcsen igazgathassa és protegálhassa ő Nga szegény ekklesiánkat és collegiumunkat.

Ugyan ekkor consistoriális személyeknek denomináltatának Nemz. Kolozsvári István, Zoltán Pál, Csehi István, és Csató György, uraimék. Éltesse az ur Isten ő kglmeket is Ekklesiánknak-hűségés és hasznos szolgálatjára.

1759. junius 8. Consistoriális személyeknek deklarátatának juris professor Tiszt. Csomós Mihály uram, és philosophiae professor. Tiszt. Pataki Sámuel uram. Éltesse az

úr Isten ő kglmeket sokáig szerencsésen mind collegiumunknak, mind ekklesiánknak hasznos szolgálatjára.

1760. jul. 6. Tiszt. tudós Werestói György uram ő kglme az erdélyi nemes reformata ekklesiák és collegiumok superintendense, bizonyos ekklesiai dolgoknak eligazítása végett, a maga Parochiális házához hivatván a kolozsvári Tiszt. és Nemes ref. consistoriumot, holott itt szép és üdvösséges köszöntések után, proponáltatott ő kglme által

1. Hogy mindeneknek előtte az ekklesia fő curatort kellenék denominálni; mely szerint unanimitas et consensu totius consistorii, azon hivatalnak viselése, Tiszt. püspök Werestói György uram, ő kglmére transferáltatott.

2. A consistorium notariussága, a complanatio, nem különben a régi usus és praxis szerint, mindenkor egyik kolozsvári érdemes professor által tractáltatván, oly által t. i. ki regius funduson levő, ez okon ezen hivatal viselésére egyező akarattal denomináltatott, Tiszt. tudós philosophiae professor és medicinae doctor Pataki Sámuel uram, ő kglme.

Mely ecclesia fő curatorság és consistorium notariussága viselésében, Tiszt. uraimékat ő kglmeket, Isten hosszas időköz szerencsésen éltetvén, minden áldások kívánása mellett, az egész consistorium egyező tetszése szerint, engedje a mennyei Fölség, hogy azon hivataloknak viselése legyen Istennek dicsőséges, szent ekklesiánknak pedig épületére és mindenekben előmenetelére.

3. Ugyan ekkor consistorialis személyeknek választatának Tiszt. Páldi István, nemz. Enyedi Órás Sámuel, Darkó Márton, Onadi József, Ecsedi Sámuel, Szilágyi Mihály, Enyedi Szócs Sámuel, Kovács Sámuel, Csehi Szabó István uraimék. Éltesse Isten ő kglmeket, sok esztendőig, ekklesiánk hasznára.

4. Tek. senator Ujhelyi Sámuel uram, a fő quartaságot letévén, Tek. senator Losonci Sámuel uram, communi voto consistorii, azon hivatalra választatott. Tek. senator Pataki István uram, nem akarván semmiképpen a fő quartaságra való candidandusok közzé ingrediálni, a vice-quartaságban megmaradt. consensu itidem totius consistorii.

6. Szükségesnek ítélte azt is mostan protocolláltatni a Vener. consistorium, a mit ez esztendőben, aprilis 29-én Mlgs. L. B. Wesselényi Ferenc, fő inspector curator úr, ő nagysága praesentijában ugyan az ő Nga belső magyar utcai házában, a hol akkor celebráltatott vala consistoriális congregatióknak, egyenlő akarattal végezett, Tiszt. Ince Mihály uram felől. T. i. kiszólitván Isten ez árnyék világból anno hoc labente 1760. die 9. Aprilis Tiszt. Szathmári Pap Sigmond uramat, az erdélyi ref. ekklesiának Superintendensét, a Vener. Kolosi és Kalota-szegi dioeciseknek esperesét és a kolozsvári ref. ekklesiának hűséges lelki tanitóját és ekklesiastikus curatorát, a ki mellett tiszt. Ince Mihály uram, e szent ekklesiában feles esztendők alatt káplánságot viselt, nagy haszonnal és dicsérettel, még pedig oly conditióval. hogy data proxima vacantia, e szent ekklesiában egyik ordinarius lelki tanító legyen, méltó consideratióban vévén, mind a Mlgs fő inspector curator ur ő Nga, mind az egész Vener. consistorium, említett Tiszt. Ince Mihály uramnak feles esztendők alatt véghez vitt hasznos és dicséretes szolgálatját, decernálta és resolválta ő Nga. és az egész Vener. Consistorium említett tiszt. Ince Mihály uramat, ő kegyelmét a kolozsvári szent ekklesia egyik actualis és ordinarius lelki tanitójának. Áldást is

mondunk említett Tiszt. Ince Mihály uramra, mindnyájan egyenlő akarattal és kívánjuk, hogy az Úr Isten ő kglmét, sokáig szerencsésen éltesse, e szent hivatalban, és annak hasznos folytatására szolgáltasson ennekutána is ő kglmének erőt, egészséget és minden megkívántató talentumokat.

1760. szept. 7. Consistoriumunk eleiben citáltatván Tisztelt püspök Werestói György uramtól, Sebesi János és felesége Kolcsi Erzsébet, ez okra nézve, hogy a szent házassági életet, egymás közt rut veszekedésekkel, és verekedésekkel ottan-ottan bontogatnák, és ezzel ekklesiánkat megbotránkoztatnák: imponálá nekik a Vener. consistorium, hogy egymással megbékéljenek és egymást kéz-beadással megkövessék. A melyre reá is hajlának s egymást kéz-beadással megkövetvén, ígérék magokat a békességes házassági életre. Minthogy pedig ez egyenetlen életre okot szolgáltatának vala, egy felől a Sebesi János mostoha anyja és édes anyja, más felől pedig a Kolcsi Erzsébet édes atyja és édes anyja, ezek is a Vener. consistorium parancsára egymást kéz-beadással megköveték, ígervén magokat arra, hogy ezen házasoknak a háborgó életre okot nem szolgáltatnak. Hozzá köté mindezekhez azt is a Vener. consistorium, hogy ha e házasok közt (melyet az Úr Isten fordítson el) a házassági békességes élet felbomlanék, azt a ki annak oka leszen, a külső magistratus kezében adni kényszerítettik.

Ugyanekkor compareála a Vener. consistorium előtt Somkereki Kertész András, jelentvén, hogy ő még Somkereken laktában oláh valláson lévő felesége kedveért, oláh-vallásra állott legyen; de azon cselekedetét megbánván, visszajőne reformata szent vallásunkra, ha azon cselekedeteért neki veniát adnának. Látván a Vener. consistorium ezen embernek igaz contritioját, visszavevők az eltévelyedett juhot ekklesiánk kebelében: a ki obligálá magát arra, kéz-beadással, hogy soha többé szent religiónkat el nem hagyja, hanem abban állhatatosan megmarad, mind utolsó órájáig.

1760. szept. 21. Jövén előnkben instantiával Pallagi Istvánné, tetszett ilyen resolutiót adni. Minthogy Pallagi István részegeskedésétől meg nem szünik és egyébként is magát sok admonitioék után is meg nem jobbitotta; sőt most is felesége anyját megverte, és a Tiszt. Tek. consistorium parancsolatjára nem compareált, feleségétől külön vették, mind addig, mig magát valósággal meg nem jobbitja, és a Vener. konsistoriumot meg nem követi arról, hogy contemnálta parancsolatját.

1760. október 12. Hivatván a Vener. konzistorium Kis Mártont és feleségét, Kis Mártonnét, nem jött el parancsolatjára a Vener. konzistoriumnak Kis Márton. Külön veti azért a Vener. konzistorium őket, a jövő parciálisig. Mindennek, a mit együtt akviráltanak, felét a feleségének adja Kis Márton. És feleségének békét hagyjon, ne üldözze, tulajdon egyet-mását pedig a feleségének adja ki.

1760. nov. 22. Panaszolván Balog Susánna, férje, Veszprémi Sámuel ellen; tetszett a Vener. konzistoriumnak ilyen resolutiót adni: hogy az instáns maga férjéhez redeáljon oly kondicióval, hogy lakjanak Nemz. Borbély Pál uram házában. Injungálja pedig a Vener. konzistorium mind-kettőnek, hogy magukat corrigálják, az öreg atyákat megbecsüljék, mert ha különben fognak cselekedni, és ismét háborognak, törvényes processusra bocsáttatik a dolog.

(Folytatása következik.)

Török István.

Fölvívás.

Szeretett testvéreink

Egyházi felsőségünk, a Maros folyó mentén, az északi Kárpátok szük völgyében, Dédától Borszékig hetvenkét km. hosszú vonalon élő, négyszázötven ötszáz lelket számláló evang. ref. hitsorsosainkat az oláh-toplicai körlelkétségbe össze gyűjtötte, s egy rendes egyházba egyesítette.

A kezdet nehézségeivel, és az ismeretes protestáns szegénységgel küzdő szegény egyház a csik-gyergyói római kath. székelységet a maros-tordamegyei evang. ref. magyarságtól elválasztó, teljesen idegen vallású és nemzetiségű havas vidéknek gócpontján, Oláh-Toplicán, egy csinos kis templomot óhajt építeni, az evangyéliomnak a Krisztus szellemében való világos hirdetésére.

De, egy-magára, anyagi erejének kicsinysége miatt, arra képtelen. Ez okból, megemlékezve a nagy apostol ama szavaira, «tartozunk mi azzal, a kik erősebbek vagyunk, hogy az erőtlenekek erőtlenségét hordozzuk», egész bizalommal fordulunk jobb módu hitsorsosainkhoz, testvéri szeretettel kérvén őket, hogy minket a terhes, de nemes munkánkban segítsenek, mert mindenkinek szól az apostól: «a hit, nemes cselekedetek nélkül, meghalt önmagában», és a ki nemes célra, a kisebbek fölsegítésére ad: «az urnak ad kölcsön, ki azt gazdag kamattal fizeti vissza.» Azt sem szabad ebben az esetben elfelejteni, hogy a ki ad bármi keveset az ő tárházából, nem csak vallási, hanem nemzeti érdeket is segít elő.

«Tegyetek azért jót mindenekkel, különösen a ti hitetők cselédeivel.»

Bizva hitsorsosaink szeretetében, és kérve, hogy bármi csekély adományukat, vagy az üres iveket folyó év, 1895. jún. 25-ig küldjék a körlelkész kezébe.

Maradtunk, Oláh-Toplica, 1895. jan. 20. (posta helytt), testvéri tisztelettel:

Pál Károly, Zöld Lajos, Kádár Albert,
evang. ref. körlelkész. evang. ref. gondnok. evang. ref. egyh. jegyző.

*

Oláh-Toplicai buzgó, az erősebb, és anyagi javakkal bővebben megáldottak támogatását valóban igénylő református egyházközségünket mi is a legmelegebben ajánljuk hitsorsosaink munkás szeretetébe, segíteni kész jó indulatába; mert egész hazánkban kevés oly egyházunk van, a mely vallás-erkölcsi munkásság, az evangyéliom hamisítatlan szellemében való hirdetése mellett, a nemzeti és hitfelekezeti ügynek fontosabb szolgálatára volna hivatva, mint ez a körlelkétségünk.

A görgényi evang. ref. egyházmegye tanácsának, Szász-Régenben, 1894. máj. 2-án tartott üléséből.

Lénárt József, Éltető Albert, Tavaszi József,
ev. ref. esperes. egyházm. algonok. egyhm. főjegyző.

*

Toplicai evang. ref. hitvallásu hiveink kérését, melylyel vagyonosabb egyházaink testvéries könyörületességéhez, s a nemes áldozat-készségtől áthatott atyafiak szeretetéhez fordul: magam is a legmelegebben ajánlom a hivek segedelmező indulatába. «Építsenek ők oltárt az urnak, s ti pedig a ti hitetők mellé tegyetek jó cselekedeteket, hogy látván az emberek azokat, dicsőítsék a ti mennyei atyákat.

Kolozsvártt, 1894. júl. 3.

Szász Domokos,
erdélyi evang. ref. püspök.

Különfélék.

= **Keresztény-e, vagy kereszttyén?** Jókai Mór, a kit a multkor egy baranya-vaszari gyakornok a katolikus hitre csalogatott, megint érdekes levelet kapott. Erdélyi Ferenc, ceglédi r. k. segédlelkész fejtegeti Jókai multkori állításával szemben, hogy a latin christianust nem kereszttyénnek, hanem kereszttyének kell mondani magyarul. Jókai a hosszú levelet a N-t egyik számában egészen közzé teszi, s a következő érdekes megjegyzéseket fűzi hozzá:

A fennebb közölt levelet, mint az enyémmel ellenkező vélemény-nyilatkozatot, loyális kötelességemnek tartom, nyilvánosságra hozni, annyival inkább, minthogy a kutfőbuvárlatok s a magyar nyelv fejlődési törvényei tekintetében is teljes figyelmet érdemel.

Kérem azonban a magyar olvasót, hogy miután e replikát elolvasta, tegye föl maga elé ezeket az én scrupulusaimat:

Miért van az, hogy a művelt világ valamennyi nemzetének nyelvében a «kereszttyén» elnevezés a «Christus» gyökből, és nem a «kereszt»-ből van lezármaztatva?

Latinul: Christus, Crux, Christianus.

Angolul: Christ, Crosse, Christ.

Franciául: Christ, Crois, Chretien.

Németül: Christus, Kreuz, Christ.

Szlávul: Kristus, Krizs, Krestyán.

Olaszul: Cristo, Croce, Cristiano.

Magyarul: Krisztus, Kereszt, ??

Tehát, az európai jelentőséggel bíró hat legnagyobb nemzetnél a latinnál, franciánál, szlávnál, németnél, olasznál a «Christianus» gyökszava nem a «kereszt», hanem a «Krisztus.»

Ha már most kérdem, hogy miért kell éppen a magyar idiomában megfordítva, a jelképet és nem a lényegét használni az elnevezésnél; hát az a hat nagy európai nemzet mind tévuton jár, csak éppen a magyarok találták el az igazi nomenclaturát?

Meg is felelek a kérdésemre.

Azért kell ezt a különbséget a magyar orthográfiára rá erőszakolni, hogy az értelmetlen puklikum előtt (s itt nem csak a szürös publikumot értem) plausibilissé tétessék az az állítás, hogy a kálvinisták, a kik tornyaikra kereszt helyett csillagot, (A három királyok vezetőjét) vagy kakast (A péter apostol figyelmeztetőjét) raknak, nem tartoznak az «általános és közönséges» anyaszentegyházhoz. A mit tagadok. Én is tisztetem a keresztet: de Krisztust előbb! Jókai Mór. (E cikkekcskét figyelembe vehetnék a mi unitárius atyánkfiai is; és lennének «Kereszttyén», és nem «Kereszttyén» Magvetők. Szerk.)

= **Kolozsvár ismét gazdagabb lesz** egy eddig nélkülözött, közhasznu nevelő intézettel. Az ev. ref. egyház, belsőfarkas-utcai leány-iskoláját, megelőzőtt fontos tanácskozások után, a legközelebbi vasárnapon tartott közgyűlési határozattal, jogainak épségben tartásával és biztosításával, átadta az államnak, hogy polgári leányiskolává alakíttassék át, mely a jövő szeptemberben már megkezdi működését. Az állammal megkötendő szerződés pontozatainak megállapítására az Igazg. Tanács kérését föl, mely eddig is óhajtott eredménynyelvezette a tárgyalásokat a közoktatásügyi miniszterrel. Ez új intézetnek létrehozása által, az ev. ref. egyházra nézve szükségessé vált, hogy új elemi leányiskolát rendezzen be, a mely nélkül, természetesen, a felállítandó polgári leány-iskola ránk nézve egészen gyümölcstelen maradna. Erre nézve is megvannak mindazon erkölcsi és anyagi föltételek, melyek a kívánt eredményt teljesen biztosítják, és mi szerencsét kívánhatunk a kolozsvári ev. ref. egyháznak, hogy áldozat-készségével, buzgóságával hozzá járult ama szép cél eléréséhez, mely a nő-nevelés fokozása által érhető el legbiztosabban.

= **A folyó évi egyházkerületi közgyűlés határozata** értelmében lapunk 13-ik számában közöltetett az a pályázati hirdetés, mely szerint a n.enyedi theol. akadémián két tanszék lesz betöltendő. A folyamodványokat máj. 1-ig kellett beadni püspök aa.-hoz. A határidő lejárván, főtiszt.

püspök, a tekintettel arra, hogy rendkívüli közgyűlést kell összehívni a választás megejtésére végett, még pedig harminc nappal előbb, a káldáló bizottságot május 10-re összehívta, hogy annak eredménye szerint meg lehessen tenni a további lépéseket. A káldáló bizottság, egy pár tag kivételével, kötelességének tartotta e fontos ügyben részt venni, és örömmel győződött meg, hogy üres panaszkodás az csupán, hogy a prot. theol. tudományokat nem művelik Magyarországon. De hogy nem művelik! Hiszen, ime, két tanszék betöltendő, és reménységen felül sok pályázó akad. A pályázók legnagyobbára fiatal tehetségek, kik érzik magukban az erőt, hogy majdnem egyetemi szinten álló intézetben adjanak irányt a jövő szellemeknek. Egy páron immár a nyilvánosság előtt is megjelent és elismert irodalmi munkásságukra is hivatkoztak, de egynémelyiküknek ez irányban való eredménye csak ott datálódik, hogy a theol. tanszakon igen tehetséges tagjai voltak az önképző-örnek; sőt, vannak kész munkáik, a melyeket ugyan nem ismer még senki, de kétségen kívül, igen derék dolgozatok. E szerint, a káldáló bizottság két és fél órai komoly tanácskozás után, bár igen sok képességnek látta biztató előjeleit, számot kellett vetni lelkiismeretével, és meggondolván, hogy a papokat képző intézet tanárának minő véghetetlen magas fokán kell állani a tudománynak, mint a képének lenni az erkölcsi életnek: a folyamodók közül csak egyet káldált. Hogy vajjon, ez egynek esetleges megválasztásáért is összehívandó e a rendkívüli közgyűlés; hogy új pályázat hirdetendő-e; vagy egyáltalában mit kelljen tenni: mi tudjuk ugyan, de nem mondjuk. Kitalálja azt a nélkül is minden ember, ki tisztában van azzal az örök törvénnyel, hogy a nehézség igazsága emelkedést jelent, és hogy az emberi szellemnek rendeltetése szállni, repülni, és remélni mindig, hogy hatalma alá hajtja az elképzelhetlent, a végetlenséget.

— **A vezér-egyházmege.** A marosi egyházmege május 1-én közgyűlést tartott özvegy-árvai gyámintézete érdekében. A gyűlés, öreg barátunk, Rákosi Lajos, esperes indítványára, az egyházkerületi «Szeretetház» javára egyhangu lelkesedéssel 1000 forintot szavazott meg. Nem tudunk szavakat tatálni, nem is keresünk e felségesen szép, valódi keresztény, igaz protestáns megnyilatkozás méltatá-

sára. A marosi egyházmege a múlt évi egyházkerületi «Papi Értekezlet» alakuló közgyűlésének minden várakozáson felül való fogadása és rendezése által már megmutatta, hogy milyen hatalmas erőt képvisel, és hogy arra van hivatva, hogy elől járjon mindabban, a mi szép, magas, és méltóvá tette magát a jók tiszteletére és igaz szeretetére. Legyen jutalma, öntudatán kívül, az, hogy tán követőkre talál.

— **Vallás-tanár-választás.** A «Székely-Mikó-kollegium» előjárósága máj. 12-én választotta meg a jövő iskolai évre vallás-tanárát. Miklósgéza, kecskeméti segéd-lelkész, külföldön is járt, és Budapesten alaposan kiképzett ifju az, ki mellett a nyolc pályázó közül az előjáróság egyhangu bizalma nyilvánult. Az ifju lelkész és tanár, a theologiai irodalom terén is kiváló bizonyítékait szolgáltatotta tehetségének.

— **Későn vesszük a tudósítást,** hogy Sebestyén Áron, m.-n.-csáni református pap, szolgatársunk, napokkal ez előtt meghalt. Hetvennégy éves korában szólítá magához az ur, a kitől adatott ajándék szerint szolgálta vala egyházát, előmozdítván hiveinek lelki erősítését, építgetvén hitőknek fundamentumát a maga tántumai szerint, ötven esztendőn keresztül. Nagy idő; majdnem egy egész emberi életnek elég. Boldog az, a ki utolsó órájában elmondhatja, hogy ennyi esztendőt istennek szentelhetett. Mi is, megnyugszunk az ur akaratán, a ki rendelkezik élet és halál felett, tudván, hogy a híu szolgának édes az álma. Pihenése legyen áldott, mikint hasznos volt munkálkodása!

— **A «Protestáns Pap» folyó évi negyedik száma** a következő tartalommal jelent meg: 1. Reggeli ének. (Költemény.) Kurtay. 2. Határozott fellépés. (Cikk.) R. K. 3. Egyházi beszéd. Szabó József. 4. Tavasz egyházi beszéd. Gödöllei József. 5. Sinai és Golgotha. Egyházi beszéd. Ladányi. 6. Tizparancsolat. I. II. Ladányi. 7. Esketési beszéd. Kis Béla. 8. Törvények és rendeletek tára. Szerkesztő Kund Samu, evang. ref. esperes. 9. Különfélék. 10. Irodalom. Rovatvezető Tantó János. 11. Választások, halálozások. A «Protestáns Pap» havonként egyszer jelenik meg két-három iven. Előfizetési díja egy évre 4 frt. fél évre 2 frt. negyed évre 1 frt. Az előfizetési díjak a szerkesztő-kiadókhöz (Lágler Sándor, Kálmán Dezső), Kölesdre küldendők.

HIVATALOS RÉSZ.

720—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegebe kebelezett somosdi egyházközségnek nyugalmasz folytatán megürült lelkészi állomására, ezennel pályázatot nyitok.

Ezen állomás évi javadalma: tisztességes lakás, melléképületek, és kert, készpénz 543 frt. 20 kr.; búza és törökbúza kepe 160 frt.; kánonika porció haszonélvezete; fa, stóla, sat. 136 frt. összesen 839 frt. 20 kr. Az állomás ennél fogva első osztályu. A megválasztandó lelkész atyánkfia, azonban, a nyugalmazott lelkész életben létéig a következő javadalom élvezetébe lépik: külön szállás, gazdasági épületekkel, 419 frt. 60 kr. És pedig 271 frt. 60 kr. készpénz, tiz hektóliter búza, tiz hektóliter törökbúza az egyházközség hámbárjából, négy hold szántó, 617 és fél négyszögöl kaszálóbúll álló kánonika porció haszonélvezete, 25 frt. az állami adó, hat öl fa, két szekér ág, stóla, s 10 frt. igás napszámban.

Pályázati határnap: folyó év június 10. A folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes afiához küldendők, Lukafalvára, u. p. N.-Teremi.

Kolozsvártt, 1895. május 14. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

501—1895.

MEGHIVÓ.

A nagy-nyedi ev. ref. egyházmege tavasz rendez közgyűlése folyó évi június 14-én d. e. 9 órán kezdve tartatik meg Nagy-Enyeden, az új város ház disztermében, melyre a Méltóságos fő- és algonidnok urakat, a Mélt. és Tek. képviselőket, a Nagytiszt. kebelezett tanárokat, a tanító-

képviselőket és a Tiszt. lelkész afiakat van szerencsém tisztelettel meghívni; utóbbiakat felkérvén, hogy a körükben levő egyhm. képviselőket ideje korán értesíteni, sziveskedjenek.

Tárgyak: esperesi jelentés, főjegyzői jelentés az egyhm. tanács működéséről; számvevői jelentés; 408—1895. sz. igazgató-tanácsi körrendelet értelmében (Prot. Közlöny 7. sz.) a főjegyző által fogalmazott s a lelkészi értekezleten megvitatott szabályrendeletek tárgyalása; jelentés az egyhm. köz- és gyámintézeti pénztár állásáról; felsőbb rendeletek, kérelmek, indítványok, sat.

A közgyűlés végeztével, d. u. házassági törvényszéki ülés; a közgyűlést megelőző napon, jun. 13 án délelőtt 9 órán kezdve nyilvános isteni tisztelettel kezdődő lelkészi Értekezlet; d. u. 3 óraker pedig egyhm. gyámintézeti közgyűlés tartatik, szintén a fent jelzett helyiségben.

Miriszlón, 1895. május 9-én. *Sándor János,*
n.-nyedi ref. egyhm. esperes.

326—1895

MEGHIVÓ.

A küküllői ev. ref. egyházmege f. évi május 27-én d. e. 8 órán kezdve, a szokott helyen, házassági törvényszéki gyűlést tart, melyre a tagokat, és érdekelteket van szerencsém meghívni.

Lelkész és ügyvéd urakat hivatalosan utasítom, hogy az e tárggyal kapcsolatos kötelességeiket teljesítsék pontosan.

V.-Gálfalvalva, 1895. május 6-án. *Kovács Elek,*
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

tekintsek arra a papra, a ki munkát kér magának abból, a mihez tehetséget érez; sőt, büszkeségem egy pap, ha az tudós, és ott ül a tudósok társaságában; ha kezében a költő lantja, s vele szolgálja az eszmények világát; ha ujjai közt, mint éles fegyver, a toll, s azzal harcol egyháza, nemzete, az emberiség igazaiért. Sőt, tovább megyek, és kimondom, hogy büszkeséggel tekintek arra a papra, a kinek kezében van a nemzet meghatalmazása, a melylyel a forumra léphet, hol az országtartó főlk az ország ügyében döntenek.

Hát, nem kell-e többé-kevésbé minden papnak tudósnak lennie? S hát, nem inkább vissza kellene szerezni azt a régi címet, a minek elvesztéseért máig is sajog a szívünk. «tiszteletes, tudós.»

És nem föltétele-e a jó papnak a költői lélek? Talán, a próféták nem voltak költők? Az írásban nincs-e költészet, nincsenek költői műfajok? S nem volt-e költő Jézus, a legigazabb értelemben, kinek parabolái ma is világirodalmi remek?

Arról nem is szólok, hogy minden papnak valamennyire tollforgató embernek kell lenni. A legklasszikusabb példa erre Pál, a kinek levelei, mint valami hirlapok, repülnek világgá, s ha elolvassák egy helytt, átküldik, apostoli meghagyásra, a szomszéd városba is elolvasás végett.

Ezt hát valami nagyon nem kifogásolja senki, de annál többen tiltakoznak az ellen, hogy a pap ne ártsa magát a politikába.

De hát a politika, ha elfogadjuk a Gyulai Pál definícióját, «az időszerinti igazságok keresése», de a melyek csak úgy igazságok, ha megegyeznek az örök igazsággal: egyáltalában nem a mi dolgunk? Az ország dolga, a nemzet sorsa ne érdekeljen minket? Hát, nem kell-e hallanunk fönséges példakint a Jézus szívéből felszakadt kiáltást: Jeruzsálem, Jeruzsálem, ha eszedbe vennéd! S nem állanak-e a politikai sorompóban a próféták, a világ legfélelmesebb izgatói, legveszedelmesebb politikusai, a kiknek tulajdonítható, hogy van még zsidó a világon?

Csak áltatja magát, a ki azt hiszi, hogy vallás, és politika elválasztható. Csak áltatja.

Eddig meg tudták írni a történelmet a nélkül, hogy valami sulyt fektettek volna az emberi élet minden nyilvánulásait oly ellenállhatatlanul irányító nagy erőre, a vallásra. Ez volt a tudományban a vallási indifferentizmus kora. De, kísérik figyelemmel a történetírás új irányát. A kutatók mind

jobban beleélik magukat a mult egy-egy szakaszába, mind tisztábban látnak; s azzal a meglepő eredménnyel állunk szemben, hogy minden újabb történeti munka valóságos egyház-történelem. A vallásos meggyőződések, az egyházak törekvései mozgatják a nagy politikát.

Ha ilyen a mult igaz képe, ma talán mássá lett az ember? Más rugók mozgatják a lelket?

Én arról vagyok meggyőződve, hogy valaki már azzal, mert pap, a politikai élet egy faktora.

Vannak hivatások, pályák, a melyek semlegesítik az embert, de a papi pálya melyen eszméssel dolgozik az ember, ilyené nem válhatik máskint, csak úgy, ha azt az eszméktől, az igaznak kutatásától megfosztott, gépies foglalkozással alakítanók. Ettől isten mentsen!

Hugó Viktor az ő papi eszményében egy oly igaz embert rajzol, a kiről maga mondja, hogy nem politikus. Pedig, valóban az. Érzelmére dinasztikus, borzadva közeledik a Konvent emberéhez s hallgatag örömmel látja, mikint tesz be a nagy császárt az oroszán-ketrecbe. S nem volt-e politikus a váltság predikátora, az a párizsi nagy hugenotta pap, a kit társa így búcsuztatott el: «Isten veled, Franciaország nevében, a melynek a te nemes szíved magában hordozta megaláztatását, sat.» Vagy távol tarthatja-e magát az állam-élet mozgalmaitól az a pap, a ki «társadalmi» ember, a ki «szónok», a ki «író»? Nézzétek meg Révész Imrét, a tudóst, Török Pált, a nagy alkotót, Geleit, a szervezőt, Méliuszt, a dühös dogmatikust, Nagy Pétert, a szónokot: ezek nagyobb politikusok voltak, mint a kik a piacokra kiállanak, kortestanyákon deklamálnak, népszenvédeleyeket háborítanak.

*

Ime, néhány típusa a papnak.

Egyiknek vezérlő szelleme az emberi könyörületesség, a segítő szeretet; a másik a hit mélységeit nyitogatja fel a szivekben; a harmadik működési tere a társadalmi mező; a negyedik alkot, szervez, épít. Ez az ékes-szólás, az a tudomány terén, ez lantjával, az tollával szerez koszorut fejére; mig végül egy-egy a politikai pályán nyit magának utat.

Kinek mint adák az istenek.

Nem azt kérjük, hogy: ki, mi; hanem azt, valami-e? Áll-e valami mellett? Csak jó legyen a maga nemében. Ez minden, a mit Talleyrand, a mit az emberi józanész kérdez. Nem határozott kijelentést kell tennünk, ezt mondván: ilyenek,

csakis ilyenek legyetek. Ez annyi volna, mint kényszeríteni nyil-egyenes haladásra, kinek útja hegyekre vezet, s kanyargásokat végeztetni a sikon haladóval.

Mi, papok, annyira különbözők vagyunk már arcban is, hogy száz közt nincs két hasonló típus; és nem így vagyunk-e a hivatali körrel? A bíró, a tanár, ha helyét változtatja, első naptól kezdve fennakadás nélkül végezheti dolgát, a pap minden mozdulással új helyzetbe jut. Mert minden papi állásnak külön titka, külön szelleme van. Már ez magában is nem elég-e arra, hogy nem lehetünk mindannyian Mózesek, vagy Pálok. Ha van pap, kinek egész lénye azt a hatást teszi, mit a sinai törvényadás, kell lenni papnak, a ki olyan, mint egy szép dallamu zsoltár; és olyannak is, mint egy lelkes prófécia, vagy egy evangyéliomi vigasztalás; kellene szervező Esdrások, és építő Nehémiások.

Ám, vessen számot ki-ki magával, helyzetével, hajlamaival, és szóljon, határozzon: nekem ezzé kellennem; érzem, erre vagyok hivatva.

És bár merre hajlik választása, mindenik irányban elérheti a mi rendeltetése, hogy az élet idealizmusának képviselője, szószólója legyen; hogy «lelki fény legyen, melyről a többi lelkek meggyuladnak»; a közönyös világnak lelket adjon; az irányt vesztett emberek között eszményeket állítson; reményeket keltsen; hogy azt mondhassák neki, a mit a levert király a belé lelket verő vezérnek mondott:

«Oh, Westmoreland, pacsirta vagy te, mely
Még tél utolján is mindig csak a
Nap keltiről dalol.»

Bitay Béla.

A tanári özvegyek és árvák jövő sorsa.

Talán, feltűnő is lehet, hogy özvegyeink és árváink segélyező társulatának ügyét oly nagy érdeklődéssel tárgyaljuk.

Pedig, azt senki se veheti rossz néven, ha meg gondolja, hogy itt nem csupán a tanárok személyi ügyéről, hanem részint saját, részint a tanári özvegyek és árvák jogainak épségben tartásáról és megvédéséről van szó.

Mielőtt tehát ezen társulat sorsa felett döntenék, legyen szabad, elmondanom, és tagtársaim szives figyelmébe ajánlanom egyéni véleményemet.

Igaz, hogy a szóban forgó segélyező társulat, az 1894. évi 27 ik t. cikk életbe lépése után, a l a p s z a b á l y - v á l t o z t a t á s n é l k ü l , t ö b b é f e n n e m t a r t h a t ó , m e r t s e a z u j o n n a n v á l a s z t o t t , v a g y a k ö z o k t a t á s i k o r m á n y á l t a l k i n e v e z e t t t a n á r o k a t a b e l é p é s r e , s e a r é g i t a g o k a t a t o v á b b i b e n m a r a d á s r a , i l l e t v e , a t a l á n m é g f ö l e m e l e n d e t t é v i j á r u l é k o k t o v á b b f i z e t é s é r e , s e v é g ü l , a t a n u l ó k a t , i l l e t v e , a z é r d e k e l t s z ü l ö k e t a r e n d s z e r e s h o z z á j á r u l á s r a k ö t e l e z n i , n e m l e h e t .

És mi mégis a mellett toglalunk állást, hogy segélyező társulatunkat tartsuk fen tovább is, miután kétségtelen, hogy ha akarjuk, az idézett törvénycikk harmadik paragrafusának utolsó bekezdése szerint fentartható, sőt legalább addig, míg a részvényes tagok jogos igényei kielégítve nem lesznek, alapszabály-módosítással, és így a szervezet megváltoztatásával, multhatatlanul fenn is tartandó.

Igen, mert ezt óhajtják, sőt követelik is úgy a most élő, és segélyezésre jogosult özvegyek és árvák, valamint a már nyugalomba lépett tanárok, mint a kik az országos nyugdíj-intézetnek immár amugy se lehetnek tagjai, és ezeken kívül minden olyan társulati rendes tag, illetve, annak családja, ki befizetési kötelezettségét pontosan teljesítette, és ez után is teljesíteni fogja.

Ugyanis, idézett törvénycikk csak a fentartó testületeknek, mint olyanoknak nem engedi meg, hogy az országos mellett külön, olyan felekezeti tanári nyugdíjintézetet tarthassanak fenn, a melyek a fentartó testület rendelkezése alatt állanak; de, teljességgel nem tiltja, a mint hogy nem is tilthatja el azt, hogy az erdélyi református kollegiumok tanárai, ha tetszik, pusztán a kartársi szolidaritáson alapuló, özvegyeiket és árváikat gyámolító társulatokat ez után is fentarthassák, esetleg szövetkezve, új segélyező társulatot létesíthessenek, ha, a dolog természete szerint, a belépés önkintes leend, és ha a tanulókra, avagy a fentartó testületre ilyen cimén teher nem hármlik.

Ilyen föltételek mellett, tehát, segélyező társulatunk további fenmaradását se országos törvény, se más érdek nem tiltja; a magunk, illetve, mieink jól felfogott érdekei pedig éppen sürgetve parancsolják.

Ugyanis, tudni kell azt, hogy a mi özvegy-árvai segélyező társulatunkat, a melyről most szó van, az erdélyi református tanárok önkintes szövetkezete hozta létre, és tartotta fen mind maig.

E tekintetben legyen szabad utalnom egyik érdemes református fő-, és közép-tanodák tanárai közt, a tanári özvegyek és árvák segélyezésére, 1863. május 30-án, a nagy enyedi értekezleten, két néhai kartárs indítványára megalakult, és 1864. júl. 1-én működni kezdett, harminckét éves társulatunk, tizenhét éves történetének 1886-ban, s tehát ez előtt tizenöt évvel, az értekezlet megbízása következtében közzé tett ismertetésére.

De, tudni kell még azt is, hogy ezen szóban forgó és nyomtatásban is megjelent ismertetés, s illetve, az első alapszabály szerint is a belépés kezdetben önkintes volt, s csak később vált kötelezővé.

Tehát, segélyező társulatunkat elődeink, önerejükre támaszkodva, önmaguk hozták létre, és minden külső, vagy idegen támogatás hiányában, a tagok önkint kötelezték magukat évi fizetéseik három-százaléktól öt-százalékiig terjedhető hányadának pontos befizetésére.

Csak 1876 től fizetnek a tanulók ezen segély-alapba néhány fillért, és máig napig ez az egyetlen olyan segély, mely nem a tanárok fizetéséből került.

Egyházkerületünknek volt ugyan tudomása segélyező társulatunk létezéséről, és örömmel üdvözölte azon törekvésünket, hogy a szükség idejében, a midőn tőle, vagy mástól segélyt hasztalan kértünk és vártunk, módját

tudtuk találni az önszegélyezésnek, és nélkülözések árán is, meghoztuk az áldozatot szereteteink jövődjének némi biztosítása érdekében; de se egyházi törvényeinkben, se egyházkerületi, vagy értekezleti jegyzőkönyveinkben nem akadunk nyomára annak, hogy segélyező társulatunknak első, vagy később revidált alapszabályait, számadásait, és ügyvitelét, akár a kollegiumi előljáróságok, akár a néhai fő-konzisztorium, akár generális szinodus, illetve, az újabb időben annak nyomába lépett egyházkerületi közgyűlés, vagy a mélt. Igazgató-Tanács valaha tárgyalták, felül vizsgálták, helyben hagyták, vagy módosították volna. Hanem, igen is elintézték, és pedig mindig végérvényesen intézték el az erdélyi református tanárok évi összejövetelük alkalmával, és ez ellen fölebbezésnek helye nem volt.

Ugyanis, tanári értekezleteinknek legnevezetesebb tárgyát mindig segélyező társulatunk ügyei képezték, a midőn a kezeléssel megbízott kolozsvári tanári kar a számadásokat első fokon megvizsgálva, felülbírált, és a végleges felmentés megadása végett, saját véleményes javaslata kíséretében, a részvényes tagok gyűlése elé terjesztette.

De, máj napig érvényben levő alapszabályainknak 9-ik §-a is világosan mondja, hogy a tanári öregek, és árvák segélyezésére alakult társulatra nézve «főigazgató testület a tanári értekezlet, s ügyeinek elintézésében a fizető tagok bírnak szavazattal».

A 18-ik paragrafus szerint pedig, segélyező társulati ügyekben: «a tanári értekezlet, minden további folyamodás kizárásával, végérvényesen határoz.»

Igy állván a dolog, nem helyezkedhetem azon álláspontra, mely szerint segélyező társulatunkra nézve az egyh. kerületi közgyűlés, vagy az Igazgató-Tanács a felügyeleti jogot valaha magának tartotta volna fenn, mert ennek nyoma sehol sincs és ez ellenkezik a valósággal.

Kétségtelen tehát, hogy az egyh. kerületi közgyűlés, vagy ennek közigazgatási organuma, az Igazgató-Tanács, segélyező társulatunkkal szemben felügyeleti jogot nem követelt és nem is gyakorolt soha.

És így, a mi segélyező társulatunk a fentartó testület rendelkezése alatt soha sem állott és most sem áll, hanem magán-jellegű volt és ma is az. És éppen ezen körülményben rejlik aztán további fenmaradásának elvitázhatatlan jogosultsága is.

Igaz, hogy a kollégiumi pénztárak a tanszékek üresedése esetében is beszolgáltatják az illető tanári állomások után járó évi díjakat; és az is igaz, hogy újabb időben a tanárok kérelmére, a méltányosság szempontjából, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés megengedte, hogy a midőn segélyező társulatunk terhére immár alig bírja, és a tagok évi járulékait fokozni, a tanári fizetések csekély volta miatt többé nem volt tanácsos, a tanulók is évi 20, utóbb 60 krajcárral járulanak a jövedelem emeléséhez, azonban mindez csak olyan természetes és méltányos eljárás volt, mely se a fentartó-testületnek, se az egyes kollegiumoknak semmi anyagi áldozatába nem került és így telyességgel nem

is bizonyít a mellett, mintha segélyező társulatunk bármikor is a felsőbb hatóság hivatalos befolyása és felügyelete alá került volna. Avagy, tud-e valaki esetet arra, hogy számadásainkat, magunkon kívül, fensőbb forum vizsgálta volna felül, vagy hogy segélyező társulatunk ügyeinek elintézésébe előljáróságaink, vagy fentartó testületünk beleavatkozott?

Hiszen, bár úgy történt volna, mert ezen esetben nem kell vala annyiszor aggódnunk és a nagy teher miatt nem csonkult volna meg még tőke-állományunk is.

Ezek szerint tehát, kétségen kívül való, hogy az özvegyeinket és árváinkat segélyező társulatot, a kötelező belépés és a tanulók évi járulékaiknak mellőzésével, minden nehézség nélkül fen lehet tartani.

Más kérdés aztán az, hogy vajjon, az adott viszonyok között, jó és így óhajtandó, avagy talán éppen szükséges is a további fentartás?

S ha igen, meddig és hogyan?

Ismételjük, hogy mi határozottan a további fentartás mellett nyilatkozunk és kimondjuk, hogy fenn kell tartani segélyező társulatunkat még az évi járulékok 5% ig emelése által és így újabb anyagi áldozat, illetve, a magunk zsebének megterhelése árán is, mert bizony az állami nyugdíj törvény által biztosított özvegyi illeték és a neveltetési költség is oly szűken van kimérve, és annak mennyisége a sokféle eshetőségek miatt oly nagy mértékben hullamzik, hogy a mellett még ez is jól rá férne az, isten jóvoltából, rendesen népes, de nem sok földi javakkal dicsekedő tanári családokra, illetve, özvegyekre és árvákra.

Tartsuk fen segélyező társulatunkat, mert a mostani, immár csaknem mindenütt megjavított tanári fizetések mellett, nem lesz nehéz, tovább hordozni azt a terhet azért a megnyugvásért, a mit ez által családunk számára megszerezhetünk.

De tartsuk fenn társulatunkat azért is, mert az orsz. nyugdíj törvény szerint az özvegy csak azon esetben fog csekély özvegyi járulékból részesülni, ha a férj néhány évig már szolgálatban volt s pedig még ifju, de már családot alkotott kartársaink közül is avagy kinek van homlokára írva, hogy meddig él s mikor üt az az óra, a midőn szereteteitől el kell válni örökre?

És tartsuk fenn társulatunkat végül azért is, mert felozlása esetében, szét pattanhatna azon legerősebb kapocs, a mely minket, az erdélyi hét református kollegium tanárait eddig oly szépen összefűzött, egy testté és egy lélekké forrasztott.

Avagy, az egyesült erőre, a testvéri szeretetre és összetartásra talán már nincs többé szükség?

Ugyan, ki merné ezt mondani?!

Mi tehát már csak a felhozott okok miatt se tudnánk a felozlás mellett nyilatkozni.

Azonban, segélyező társulatunknak a már jelzett feltételek mellett való fentartását nem csak jónak és így óhajtandónak, hanem szükségesnek is véljük, és határozottan kinyilatkoztatjuk, hogy néhai tanártársaink özvegyeivel és árváival szemben olyan, a mult időből ránk háruló kötelezettségeink, illetve nekik, valamint mindenikünknek, kik a társulat tagjai vagyunk, a társulattal szemben olyan megszerzett és elvitázhatatlan

jogaink vannak, a melyeket megóvni és fentartani, magunk iránt való erkölcsi kötelesség, mely a kartársi szolidaritáson alapul s a mely éppen azért szentebb és sérthetlenebb minden írott törvénynél.

Ez elől tehát kitérni, nem lehet, de nem is szabad!

Igy állván a dolog, mi azt ajánljuk, hogy ne a felosztás, hanem inkább áldozatkészség, és lehető új jövedelem-források megnyitása által, a további fentartás módzatai felett tanácskozzunk és még a mostanival magasabb évi járulékok fizetése s tehát újabb áldozat árán is mentsük meg segélyező társulatunkat s ezzel együtt saját reputációnkat és óvjuk jól felfogott érdekeinket is.

Végül, nem fogadhatjuk el azon feltevést, hogy a tanárok gyűléseinek határozata csak úgy lehet érvényes és végrehajtható, ha azt az egyházkerületi közgyűlés jóvá hagyta, mert segélyező társulatunk nem állott és most sem áll az egyh. kerület felügyelce alatt, mint azt immár kimutattuk.

De viszont, meg vagyunk győződve a felől, hogy valamint annak idejében a társaság keletkezését a fensőbb hatóságoknak tudomásvétel végett bejelentették: úgy most akár a tovább fentartási, akár az esetleges felosztási határozatot be fogják jelenteni tudomás vétel végett, mert ezt követeli nem a törvény, hanem azon ildomosság, a melyet a tanároktól méltán elvárnak.

Azonban, föltéve, de egyelőre meg nem engedve azt, hogy özvegy-, árva-segélyező társulatunk kötelékében levő s tehát a fentartási, avagy felosztási határozat meghozatalára illetékes tagoknak többsége a felosztás mellett nyilatkoznék: ezen nem várt esetben legmegnyugtatóbbnak azt találunk, hogy az egyes kollegiumok tanárait megillető, s a kezelő kolozsvári tanári kar által már ki is számított összegeket küldjék haza mindenik iskola részvényes tanáraihoz. Az illető kollegium illetékes tanárai pedig állapítanak meg a tagoknak a létező, s nekik a kifizetendő alaptőkéhez való jogosultságuk arányát.

Ezután az alaptőke együtt maradna, de minden más iskolai alaptól elkülönítve, kezeltetnék a megbízott egyének által és az illetékes tagok saját jól felfogott érdekükben is gondoskodván a lehető leglelkismeretesebb és leggyümölcsözőbb elhelyezésről, az így befolyó évi jövedelemből fedeznék a most létező s jogosult özvegyek és árvák évi illetékeit. Ha pedig az ezen úton befolyó jövedelem nem volna elég, akkor természetesen vagy az egyes illetékes tagok pótolnák saját zsebeikből az évi hiányt, a rájuk néző tőke mennyiségéhez mért aránylagos hozzájárulással, vagy pedig a tőkéhez nyulnának és annak aránylagos csökkentése által segítenék a bajon.

A most élő és jogosult özvegyek elhalása, vagy férjhez menetele és a kiskorú árvák elhalása, illetve nagykorúsága után fenmaradó összeg pedig az egyes illetékes és részvényes tagok között oszolnék szét, a befizetés arányában.

Ha azonban akkorra már a tőke is teljesen fölémésztdődnék: akkor, természetesen, nem volna mit felosztani. Azonban, az is megtörténhetnék, hogy egyik-másik özvegy, vagy árva hajlandó volna, az évi járulék

helyett bizonyos egyszer-mindenkorra szóló kölcsönösen megállapított végkielégítési összeget elfogadni, és így az alap, terheitől esetleg korábban is megszabadulván, előbb kerülhetne felosztás alá a netalán fenmaradó tőkére.

A legfőbb, és szem elől soha el nem tévesztendő elv azonban az legyen, hogy a tagokra, ha lehet, ötszázaléknál nagyobb terhet ne rakjunk, és hogy mégis a jogosult özvegyek és árvák illetékeit mindig hiány nélkül, és pontosan megkapják.

Volna még, egy harmadik megoldási módzat is.

Ugyanis, kísérletet lehetne tenni arra nézve, hogy valamelyik szilárd alapon nyugvó életbiztosító társulat, bizonyos kialkudott árban, vegye át az egész alaptőkét, a vele járó terhekkel együtt, természetesen, oly kötelezettséggel, hogy az özvegyeknek és árváknak évi járulékaikat pontosan ki fogja szolgáltatni, esetleg egyeseknek, kölcsönös egyezkedés folytán, egyszer-mindenkorra szóló összeget fizet.

Ime, ezek lehetnének a felosztás esetében a megoldás elfogadható módzatai. Világos, hogy ezekhez is még igen sok szó férhet, és a lebonyolításnak még más módjait is föl lehetne említeni. Mi csak azért említettük meg ezeket a kibontakozási lehetőségeket, hogy alkalmat nyujtsunk másoknak is a hozzászóláshoz, hogy feltüntessük saját állapulatunkat, és hogy mindeneket megvizsgálván, a mi jó, azt megtarthassuk.

Igaz, hogy az egyes embernek a többség akarata előtt meg kell hajolni, és mi nem is fogunk szabódva ellentmondani, vagy a rohanó árral szembe úszni; de, azt az egyet mégis lelkünk mélyéből sajnálnók, ha azon már csak néhai kartársainknak özvegyein, vagy árváin történék valami injuria, a kik azzal a tudattal hajtották örökké tartó álomra fejüket, hogy övéik rövideget nem fognak szenvedni soha.

És még inkább sajnálnók, ha nem tudnánk közmegnyugvás szerint dűlőre jutni, és ennek aztán valami keserű utóíze maradna fenn közöttünk, avagy a testvéri kötelék meglazulna.

Éppen azért, ha a felosztás eshetősége csakugyan mégis be fog következni, akkor nyomban a tanári egyesületté alakulás kérdését kellene megsűrgtetnünk, mert különben nem jöhet létre az a mindnyájunk által óhajtott tanári közvélemény, a melynek hasznos voltát és szükségességét oly szépen és meggyőzően okolta volt meg ez előtt három évvel m.-vásárhelyi értekezletünken egyik kartársunk.

Am, mi jót remélünk, és azt óhajtuk, hogy győzzen a jobb.

Bod Károly.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. május 19.

Elnököl.: főtit. püspök, Szász Domokos, atyánkfia. Jelen voltak: Szász Gerő, közjegyző, dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Bihari Sándor, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, Herceg Lajos, igazg.-tanácsosok, Parádi Kálmán, tanügy-előadó, Deák József, pénztárnok, Maksai János, helyettes-számvevő, és Kádár János, segéd-titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastattak az elnökileg ellátott ügydarabok jegyzékei, s az ismertetett intézke-

dések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett. Az elnöki intézkedések során referált segéd-titkár, aa. néhai dr. Kovács Ödön, theol. tanár és igazg.-tanácsos aa. elhunyt alkalmából tett azon intézkedésekről is, mely szerint, nevezett nagyérdemű tagtárs ravatalára az Igazgató Tanács koszorút küldött, elhunytáról gyász-jelentést bocsátott ki, az özvegyhez intézett levélben pedig őszinte, mély részvétét fejezte ki a megmérhetetlen csapás fölött, és végül, a gyász-szertartáson való részvételre, főtitzt. püspök, aa. elnöklete alatt: dr. Kolosvári Sándor, és Bartha Lajos, aai.-búl álló küldöttséget küldött ki. Igazg.-Tanácsunk ezen intézkedéseket szomoruan tudomásul vette, s elnöki ajánlatra, dr. Kovács Ödön, aa. érdemeit, és emlékét, jegyzőkönyvileg megörökíteni határozta.

Ez után következett a napirend, melynek során először a vallás-, és közoktatásügyi miniszternek a kolozsvári theologiai fakultásra vonatkozó azon leirata olvastatott föl, melyben a theologusok részére kegyesen megengedi, hogy a Ferenc József tudomány-egyetemen, heti tíz óra hallgatása mellett, rendes bölcsészett hallgatókú beiratkozhatnak. Nevezett miniszter ur fennebbi rendeletében maga is hangsúlyozza, hogy nem csak a református egyház, de egyenesen az állam érdekében állónak tartja, hogy a református papjelöltek, szorosabb értelemben vett szak-képzettségük mellett, hazai tudomány-egyetem látogatása útján, minél szélesebb körű általános műveltségre tegyenek szert, hogy ez által a kultúrának minél hivatottabb terjesztőivé, s a magyar állam-eszmeinek minél lelkesebb apostolaivá váljanak. Ezen szempontok által vezéreltetve, volt hajlandó a fennebbi kedvezményt theologusainknak megadni, kijelentve egyuttal, hogy az ily módon beiratkozott theologusok az egyetemi rendes hallgatókat megillető összes jogokban és kedvezményekben részesedhetnek; de azon kérésünket, hogy a theol. fakultás, az egyetem tényleges közreműködésével, doktori szigorlatokat tarthasson, nem teljesíthette, mert a doktorrá avatás joga kizárólag az egyetemeket kell hogy illesse, tehát, abban egy hittudományi főiskola nem részesedhetik. Igazgató-Tanácsunk a miniszter fenti rendelkezését örömmel tudomásul vette, s köszönő feliratában ki is jelentette, hogy ahhoz az 1895/96. tanévtől kezdve alkalmazkodni fog. Magát a leiratot főt. püspök, aa.-hoz tette át, kérve ennek alapján a theol. fakultás részletes tanulmányi rendjének kidolgoztatását.

Felolvastatott továbbá főt. püspök aának azon előterjesztése, mely mellett a theol. fakultás megnyitására szóló »Tájékozást« bemutatta s az teljertalmulag elfogadtatván, kétezer példányban leendő kinyomatása

s az összes hazai középiskolákhoz leendő megküldése elhatározottatott.

Réthy Lajos, hunyadmegyei kir. tanfelügyelő úrnak az iparos tanoncok templomba járatására vonatkozó átírata közöltetett a szászvárosi egyházközs. tanácsával tudomásvétel és ahhoz alkalmazkodás végett.

Az ótordai és gyulafehérvári egyházközségek iskoláinak az állam részére történt átadásáról szóló szerződések, az előbbinél kivánt némi módosítással, megerősítést nyertek.

A geryeszegi, m.-borzasi és vajai felekezeti iskolák államosítása iránt tett előleges lépéseket Igazgató-Tanácsunk tudomásul vette s a megfelelő utasítások megadása mellett, a szerződések megkötését engedélyezte.

Vallás- és közokt. miniszter úrnak azon leirata, mely szerint Katona Károly jákótelki, Sipos Miklós sárvásári, Csákány Károly farnosi és Mátyás Miklós ketesdi képesítetlen tanítóknak állásaikból leendő elmozdítását s az illető állomásoknak képesített egyénekkel leendő betöltését rendeli el: tudomásul vétetett és az illetékes esperessel közöltetett a továbbiak végett.

Balászfalvi egyházközségünk presbiteriumának azon kérése, hogy az ottani körlelkész javadalma 50—60 frttal javíttassék, fedezeti alap hiányában, teljesíthető nem volt.

Miklósi József, volt páncélcsehi lelkész aa. fizeteskiszolgáltatási vitás ügyében a deési egyházmegyei közigazgatási bíróságot, illetve annak elnökét érdekelt félnek vélvén, idegen bíróság delegálását kérte, mire értesítettett, hogy az ügy mielőbbi lebonyolítása érdekében hajlandó hatóságunk kérését teljesíteni, ha a fölmerülő költségek esetleges hordozására kötelezettséget vállal.

Br. Bánffy Dezső, egyházkerületi fődonnok aa. leküldvén a folyó évi június hó 23-ára összehívandó rendkívüli közgyűlés meghívóit, azok szétküldése elhatározottatott.

Csikfalvi egyházközségünk kérésére 100 frt. államségélyt úalt ki Igazgató-Tanácsunk, a közelebbi nagy tűzvész által elpusztított egyházi épületek felépítési költségeire s egyuttal utasított az egyhk. hogy szabályszerű kérését a közalaphoz is adja be.

Végül, még néhány apróbb ügy elintézése után elhatározta Igazgató-Tanácsunk, hogy a theol. fakultás épületének a városi csatornázási hálózattal már most leendő összeköttethetése ügyében, kérést intéz a városi tanácshoz, s ezzel a tárgysorozat kimerítettvén, az ülés bezárattott.

r. s.

TÁRCA.

Áldozó esütörtökön.

És megdicsőült! Meg van írva...
Szent arca glóriában égett;
S e fény, mint új lét hajnalpirja,
Rágyogta át a messzeséget.
A sirt tán elborítja majdan
Enyésző századok moha,

De azt a fényt, a szent sűgárást
El nem takarja, nem, soha!

Az íge már világra zendül,
Viszhangot ad a bérce, a róna;
Megharsan büszké érzelemtűl
A myriádok riadója.
S zűg, mint a vihar rőbogása,
Betöltve földet és eget:

Az ember, isten képe-mása,
Rabszolga többé nem lehet!

Időkre szóló nagy tanulság,
Mely a felhőben ott lebeg:
A lángot önfejükre gyújtják,
Kik ő ellene küzdenek.
Elnyomni bős, véres csatákon
A dárda-erdő is kevés,
S kit megvakít e dőre álom,
Vihart hoz rá az ébredés!

Neve örökre szent talizmán,
Boldog, ki azt megőrzi, ója!
Ez élő új csodába' bízván,
Diadalra száll lobogója!
Hogy durva láncot szeretetörjön,
Az isten tábort jár vele;
Mindenható mennyen, s a földön
Az ő megváltó szelleme!

A mig a jog csak üldözést lát,
Dicsőült lelke visszajár még;
Szavára hős lesz mind a gyöngye,
S e föld hatalma pusztá árnyék!
Mig lesz e földön eltiporva
Egy üldözött, egy szolga, rab,
Rájuk tekint alámosolygva
E büszke, fényes mennydarab!

Mert megjelen örök sугárba',
Körötte zeng a reszkető lég,
Hogy a diadal édes álma
Beteg szívünken átszövődjék.
S a mint e föld ormára léphet,
Alkot megint dicsót, nagyot,
S vígasztalása lesz a népnek,
A melyet isten elhagyott!

Szabó Jenő.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházköztség történetéhez.

(Nyolcadik közlemény.)

1760. dec. 14. Lévén konzisztoriális kongregációnk, és resentiálván a Vener. konzisztorium, hogy a három sátoros innepeken csak a novicius és expektáns deákok predikálnak, a kiknek predikációjuk sokszor nevezetes defektusokkal esik meg: végezte a Vener. konzisztorium, hogy a három sátoros ünnepekre mindenkor két első, és jó predikáló deák ordináltassék a kolozsvári ref. ekklesia számára, a kik tartozzanak mind a belső, mind pedig, ha úgy kívántatik, a külső templomban is predikálni, kiváltképpen pedig egyik benn, a másik kívül az innepet klaudálni, úgy egyik délután az ünnep első napján benn, a másik künn tartozzék predikálni. Az expektánsok is obstringáltatnak, hogy a mely pénzt akvirálnak a kántációból, azért predikáljanak ünnepenkint ott, a hol kívántatik. Ezen ekklesiában ordinálandó deákoknak pedig fizetése lészen mindegyiknek négy-négy forint.

1760. dec. 15. Jövén a Vener. konzisztorium eleibe

Nemz. Kurtány József uram és felesége, Ujhelyi Krisztina causája, panaszolja az asszony, hogy férje mind ő kglmével, mind pedig leányával igen keményen bánik, őket halállal fenyegeti, melyre nézve a konzisztorium szorítá említett Kurtány uramat, ezen reverszálisra: hogy ő kelme ez után magát mint istenfelő keresztyén ember úgy viseli, felesége és leánya ellen nem kegyetlenkedik, a deákok tartását is házában nem ellenzi; hogyha pedig ő kelme e végzés ellen cselekednék, akkor kénytelenítetik a Vener. konzisztorium ő kglmeket külön vetni. Intimálja pedig a konzisztorium Ujhelyi Krisztina asszonynak is, hogy férjéhez engedelemmel viseltessék, és nehéz szavaival a vizzálykodásra okot ne szolgáltatasson. Mutatá Kurtány uram ily engedelmességét konzisztoriumunkhoz, hogy ezen végzésünket maga kezével subskribálja: Kurtány József.

1760. dec. 20. Jelenének meg a Ven. consistorium előtt ujabban Kurtány József, feleségével Ujhelyi Krisztinával együtt, a kik között gerjedett nagy házasságbeli egyenetlenség, jóllehet ennek előtte egy néhány napokkal sopiáltatott vala, és ekkor egymás között illendő compositióra menvén egymással, meg is békéltetettek vala. De mivel ujabban ez a közöttük az elmúlt napokban tett békesség felbomlék, vádolván azzal Kurtány József felesége Ujhelyi Krisztinát, hogy egérkövet hozatot leányával, és leánya azt mondotta volna, hogy maga szerzette megétetésére és ez bizonyosság által subinferáltatott volna, megeshető és félelmes Cirkumstantiákra nézve, hogy a veszedelem közöttük eltávoztassék, jónak ítélte a Ven. consistorium, hogy Kurtány Józseftől feleségét Ujhelyi Krisztinát quoad Torum et mensam a jövő Gergely pápa napi sz. partialisig separálja, hogy azalatt az idő alatt, mindeniknek indulatja egymáshoz vagy orvosolódjék, vagy ha talán gonosz lappangana közöttük, az alatt világosságra jöjjön.

1761. febr. 8. ápr. 17. máj. 20. és 25-én mind válóperek folytak.

1761. jul. 11. Konfluálva a kolozsvári Vener. konzisztorium tiszt. püspök, Werestói György uram házához. holott is tiszt. püspök uram proponálá elsőben, hogy Mlgs. L. Báró és Status Intimus Actualis Consiliarius Hadadi Wesselényi Ferenc úr ő Excja. a királyi kegyelemből nyert ezen promotiójával, resignálván a kolozsvári tiszt. ref. ekklesia és collegium Inspektori főkurátorságának Mlgs. ref. supremum konzisztorium előtt, melyet ő Excellentiájok atyai szivekre vevén, hogy ezen inspektor kuratori hivatalt boldog emlékeztü elei ekklezsiánkkal és collegiumunkkal közlött uri patriciniumi is fenforogván, mlgs. gr. betleni Bethlen Lajos úr ő ngnak, hogy magára vállalni méltóztassék, a végett requiráltatván, ő nga maga előtt hordozván mindenek előtt az isten dicsőségének promotióját, az inspektor kuratori hivatalt kegyesen vállalra fölvetve; mely szerint más napon in konfluxu nostro Consistoriali méltóztatván mlgs. gr. Bethlen Lajos ur ő nga. megjelenni, és tiszt. püspök uram ő kglme ő ngát. istenes és szent áldás kívánságokkal idvezelvén, méltóztatott ő nga. maga nevezett funkciójához fogni, az elmondott szent áldások kívánása mellett, az egész Vener. konzisztorium szivesen azt kívánván, hogy Isten ő szent felsége a mlgs. gróf urat úri contentuma szerint való szerencsés hosszú étellel szeresse és az ő nga. dictiója alatt ekklesiánknak és collegiumunknak engedjen nevedést és minden követkehető bajaiban boldog előmenetelt.

Konzisztoriális személyek listája.

1. Tiszteletes uraimék közönségesen. 2. Tiszt. Páldi István uram. 3. Csikfalvi Mihály úr. 4. Tkts. Senator Pataki István uram. 5. Senator Losonci A. Sámuel. 6. Jónás Sámuel úr. 7. Tk. Pataki József úr. 8. Bakmány András úr. 9. Dési István úr. 10. Öreg Harmathy Dániel úr. 11. Id. Újhelyi Gábor úr. 12. Tk. Senator Harsányi József úr. 13. Telegdi István úr. 14. Tk. Curator Pataki Sámuel úr. 15. Idősbb. Kolozsvári K. Sámuel úr. 16. Notarius Hadadi György úr. 17. Tk. Senator Újhelyi Sámuel úr. 18. Régeni Ferenc úr. 19. Kovács Sámuel úr. 20. Zoltán Pál úr. 21. Vásárhelyi József úr. 22. Ónodi József úr. 23. Bányai Mihály úr. 24. Csehi Szabó István úr. 25. Darkó Márton úr. 26. Boros Sámuel úr. 27. Hadadi András úr. 28. Becsek Miklós úr. 29. Enyedi Sámuel úr. 30. Ecsedi Sámuel.

1761. júl. 20. Sebesi Jánosnak feleségével való sok háborgását egy néhányszéri admonitio után is tapasztalván a ven. consist., szükségesnek ítélte, hogy a következő Szt. Mihály napig egymástól külön vettessenek és a férjfi az asszonynak köntösét adja ki, az asszony pediglen férjének ágyat adni tartozzék.

Die codem. Felszegi Györgynek és Belényesi Susánának első megjelenések lévén a ven. consistorium előtt, helyesebbnek itéli, hogy mostan külön ne vettessenek, ea tamen conditione, hogy a férjfi ennekutánna feleségét ne rongálja, azt ilendő képpen ruházza, melyet, ha csak egyszer is violálna, felesége tőle külön vettetik.

1761. július 21. Bányai Ferencnek és feleségének Ambrus Borbálának caussája előttünk megfordulván, és egymás ellen panaszolván, nem ítéltük helyesnek, hogy még most külön vettessenek, hanem inkább, hogy együtt, istenesen, békességben éljenek, minthogy pedig a köztök való háborgásnak nagy részént nevelője az férjfi atyja, tehát az atyjoktól külön menjenek és ennekutánna a férjfi feleségét szerfelett ne rongálja, mert különben az efféle szerfelett való keménységért a magistratusnak által adatik, a felesége is hasonló képpen ennekutánna a férjfi jobban megbecsülje, szavát fogadja és a másokkal való gyanus conservatiótól magát őrizze. Mindeneket pedig, a melyeket elvitt, visszavigye.

1761. augusztus 30. Minekutánna Hegedüs Mihály és felesége Zéts Anna dolga a kolozsvári Lutheranum consistorium előtt megfordult volna, és ott ad cohabitandum readjudicáltak volna; nem volt contenta az asszony ezen resolutioval, hanem a kolozsvári reform. consistoriumra adpellálta causáját; melyet a venerabile consistorium megfontolván, őket a dato egy esztendeig egymástól külön veti. Addig pedig ha meg nem békélhetnek, nem léssen ellenére a venerab. consistoriumnak.

A. u. m. Hegedüs Mihály adpellálja a causát az evang. superintendens forumára.

Transmittitur.

1761 szeptember 13. Noha a kolozsvári tekintetes magistratus Tordai Annát, Deák János feleségét justificálta nem találván benne semmi tisztátalan életet, és azután a ven. consistorium is őket vissza adta, Deák János mindazon által igen nagy idegenséggel és mordsággal viselvén magát feleségéhez, és ezért a felesége is tőle igen megidegenedvén; tetszett a ven. consistoriumnak, hogy őket külön vesse a következő Gergely pápa napi partialisig. Deák János

nevezetesebben ebben hibásnak láttatik, hogy mivel a vádoló fél elvesztvén caussáját a tek. magistratus előtt. apellálta caussáját a mtgs. királyi tábla eleiben, azzal vexálta feleségét, hogy még feleségének tisztasága helyre nem állított, holott a tek. magistratus előtt tisztasága feleségének nyilván valóvá tétetett; az pedig az appelláló félnek incumbál, hogy továbbra mit nyerhet Tordai Anna ellen, nem Deák Jánosnak: egymás ellen való praetensioit a parsoknak a tek. magistratus eligazítja.

1761. november 24. A mtgs. Torockai familia két cancellistát expedialván tiszt. püspök Verestói György uramhoz, u. m. Josát és Pált (de propriis nominibus protestatur) azok által repetáltatott circiter tizenöt embert Felekről, azokat a mtsg. Torockai familia jobbágyinak lenni, tiszt. püspök uram felelt nekik ilyenképpen: rajtam egyedül nem áll azoknak kiadattatások, communicalom a kolozsvári ref. consistoriumnak, a mit ő klmek közönségesen felelnek, azt kegyelmeteknek notificaljuk, ne terheltessek kegyelmeket azt elvárni. De az említett cancellisták ezzel contentusok nem lévén, evocáltak tiszt. püspök uramat és a kolozsvári ref. ecclesiát, jelentvén az evocatiot tiszt. püspök uram szolgálójának. A repetáltatott emberek pedig tagadják, hogy jobbágyok volnának és magok mellett eskettetnek.

1762. április 25. Jövén a venerabile consistorium eleibe Belényesi Susána, panaszolván férjére Lakatos Felszegi Györgyre, hogy rutul rongálja; egyéb kedvetlenségek is lévén közöttök, próbálta a venerabile consistorium, hogy egyben békéltesse őket, de egyik fél se akarván accedálni a békességre, külön veti őket a ven. consistorium, a jövő Sz. Mihály napig. A mit pedig az asszony praetendal, hogy néki adattassék az ura portékáiból vagy javaiból, arról a tek. magistratus téssen determinatiot.

1762. május 1. Jött a ven. consistorium eleibe Szántó Ferenc és felesége Pál Kata, panaszolván felesége férje ellen, hogy őtet rongálja, káromolja és mezitelen fegyverrel kergeti, az is magát mentegetvén, a ven. consistorium őket külön veti a jövő Antal napi Partialisig, hogy addig egymás ellen inquiráltassanak. Ágyneműt pedig tartozik az asszony adni férjének.

1764. március 7. Jövén ven. consistoriumunk elibe nemz. Hadadi István honestus civisünk és feleségének nemz. Andrasi Máriának házasságbeli igen terhes és sok időktől fogva sok egy s más kedvetlenségekkel egybe köttetett causájok, melyeknek megorvosoltatásokat hozta megnevezett Andrasi Mária asszony, mint actrix ven. consistoriumunk elibe és midőn mind a két fél egymás ellen a magok causájoknak propositiojokban ugyan megsebesedett sziveket hathatós expressiókkal kijelentette volna, éppen nem reméljük vala első tekintettel, hogy valami jót a két fél között tehetnénk, de ő kmekek mind a mi atyai intéseinknek engedelmeskedvén, mind pedig istennek indításából az egymástól való elszakadásnak szomorú consequentiáját, következeit eleve meglátolván és elnézvén, istenesen a békességes együtt való lakozásra condescendálnak, és egymás között a békességes együttlakhatásnak e következő punctumira mind a két részről reá hajlának.

1. Hogy mindenik fél magát az illendő megbecsülésére, mint szokott a keresztyén házások között lenni, kézbeadással kötelezze.

Folytatás az 1/4. ív mellékleten

2. A mit keresnek borból, búzából és egyebekből, azokból egymásnak mutua demonstratiot tégyenek.

3. Egymást mindenekben értsék meg és minden aprólék dologban egymás ellen ne csattanjanak föl.

4. Az ő klmek között sok veszekedést okozott suspicióban levő legényt házokhoz ne jártassák és 5-ször, valami csendes és istenes életeket és békességeket, akármilyen tekintetben megháborítaná, mindazokat szorgalmasan eltávoloztassák. Melyek után is egymást megkövetvén, magokat kézbeadással obligálják.

1764. április 15. A szent-lászlói reformata kicsiny ecclesia instantiójára, a kolozsvári reformatum consistorium, egy kicsiny 7 latos ezüst pohárért, adott más nagyobb 13 latos ezüst pohárt és egy ón kannát, az Úr vacsorájának kiszolgáltatására, oly conditióval, hogy mindaddig, míg azon ecclesia békességben marad, birja a mi pohárunkat és ón kannánkat, ha pedig idővel, valamely oly háborgattatása lenne a szent-lászlói ecclesiának, mely miatt a pohár veszedelemben forogna, akkor mind a pohárt, mind a kannát, mint csak ad usum adott portékát, visszakívánjuk és a 7 latos pohárt, mik is akkor visszaadjuk.

1764. november hó 6-án Consistorialis személyeknek declaráltatnak tiszt. Bodoki József uram a kolozsvári collegiumnak egyik érdemes philologiae és historiae professor, meg Tek. nemes Radnótfái Zsigmond uram a Kolozsvár várossának érdemes notariussa, kiket isten a maga dicsőségére éltesse, hogy velünk együtt a közönséges jót ő klmek összevetett vállakkal munkálódhassák és a közönséges jóra velünk együtt hitesen törekedhessenek.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

Kovács Ödön.

Az a gyász-keret, melybe e nevet foglaltuk, azt teszi, hogy meghalt, folyó hó 16-án. Hogy gyász-keretbe foglaltuk, azt teszi, hogy nem csak a nagy-enyedi theologiai akadémiára nézve tartjuk veszteségnek, hanem veszteségnek tartjuk az egyetemes magyar kálvinista egyházra nézve is. Érezzük azt a véghetetlenül nehéz helyzetet, melyben vagyunk, hogy csodálóiival túl ne menjünk érdemeinek méltatásán, és innen se maradjunk azokkal, kik szűkmarkuabbak voltak a méltatásban. Azt hisszük, a koporsó igazságot követel, mert mindeneket kibékít, mindeneket megbocsát, és csak áld. és csak emlékezik azokra, a melyek jók, szépek, és méltók arra, hogy megmaradjanak az idők végezetéig. Ez a koporsó legyen kiengesztelődés amaz egyház-politikai harcok keserűségeire, melyek forrón szeretett, és egész hazánkra nézve megmérhetetlenül fontos egyházkerületünknek annyi nehéz órát okoztak. Az a koporsó magával vitte azt a megfejthetetlen talányt is, hogy a modern theologia tanára, Kovács Ödön, hogyan jöhetett összeütközésbe azokkal az emberekkel, kik a megújított világ jogosultságát nem csak szóval prédikálják, hanem tetteikkel megvalósítani is, legszentebb hivatásuknak tartják. De, csendesen! Ez a pillanat nem alkalmas sem a lélek mélységeinek kutatására, annál kevésbé az ítéletre. Ez a pillanat csak felhív, hogy zászlóinkat meghajtsuk a szívós erejű ellenfél előtt akkor, midőn már csak az emlékezetben él. És Kovács Ödön emlékezete sokáig fog élni, mert sokaknak élt. Egy tanárnak, ha valóban az, és nem csupán kenyér-keresetből vergődő mesterember, hivatása nem csak legfönségesebb, hanem hatása ellenállhatatlan, és a legmaradandóbb. Kovács Ödönnek

még életében megadta a gondviselés azt a jóleső elégtételt, azt az örömet, hogy huszonöt esztendő tanársága alatt egy egész papi nemzedéket látott felnőni maga körül, kik nem csak mély bánattal fogják megsiratni kora elvesztését, de hálás szívvel fogják megőrizni emlékezetét. Sőt, megőrizzük mindannyian, kik ha az élet küzdő homokján ellenfelek voltunk is, de ellenségek soha nem voltunk; mert egy anyának voltunk gyermekei, ennek a mi szemeink fényénél jobban szeretett anyaszentegyházunknak, melynek javán, békéjén, előhaladásán, örök jövődjének biztosításán munkálni, mindnyájunkra nézve kötelesség, tisztesség, és megdicsőülés, mely ott lebeg elhaló poraink felett. Kovács Ödön, a neki adott talentumok mértéke szerint, nem élt hiában, és azzal a tudattal hunyhatta be szemeit az örök álmra, hogy «Non omnis moriar!» Az elfáradott, sokat szenvedett porok nyugalma legyen csöndes; szellemének emlékezete legyen áldott!

== Mélyen megható gyászszal, és a meghalhoz méltó kegyeletes innepélyességgel kísérték ki Kovács Ödön koporsóját a n.-enyedi temetőbe, és adták át földi maradványait az általa annyira szeretett anyaföldnek, folyó hó 18-án. A mint másképpen nem is volt varható, a közelből és távolból százak és ezerek gyűltek össze a ravatal köré, hogy megadják az utolsó tisztességet annak, ki oly sokaknak szívében volt kedves, drága, és méltán megsiratott. A megyei, városi, polgári, és katonai testületek mind részt vettek az impozáns temetésben, melyhez hasonlónt keveset látott Nagy-Enyed. Az egyházkerület képviselőiben ott volt főtiszt, püspök, Szász Domokos, dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, és Bartha Lajos, gen. director, aai; a n.-enyedi és gyulafehérvári egyházmegegyes papsága testületileg; a budapesti theol. akadémia képviselőiben Kenessey Béla, és a debreceni részéről Öreg János tanárok voltak jelen. Ki tudná előszámlálni mindazokat, kiket az őszinte meghatottság ragadott magával, hogy tanubizonyságai legyenek annak a veszteségnek, melylyel a gondviselés beláthatatlan akarata egy pár esztendő alatt látogatta meg a n.-enyedi theológiát, holott őt tanárát veszítette el. Valóban, bárminő megingathatatlan sziklán álljon is hitünk, de megdöbbenve emeljük szemeinket az égre, és várnók, és kérnök a magyarázatot, azt a kis fényt, mely bevilágítana e végzetszerű titokba. Mind hiában! A véges elme számára nem marad fenn hátra egyéb, mint megnyugodni az urnak szent akaratán! Ama sírok felett lengjen amaz örök béke, melyet kiérdemeltek az azokban pihenők; a fájó szívek dobogását, a szemek hulló könnyét számlálja meg az ur, és adjon vigasztalást, enyhülést, legalább megnyugvást.

== Zalathnai egyházunk Felhívást bocsátott ki adakozásra, hogy földel alá vitt templomát befejezhesse, felszerelje, orgonát szerezzen, papi lakását renoválhassa, sat. A felhívást egyházkerületünk főgondnoka, br. Bánffy Dezső, és püspök, aai. melegen ajánlják a hívek áldozatkész támogatásába. A magunk részéről is szívesen felkérjük lelkész-társainkat, egyházainkat, hogy bármi csekélységgel is járuljanak a szép cél előmozdításához.

== Megjelent a Prot. Szemle 5-ik füzet, a szokott érdekes tartalommal. Pokoly József IV-ik és befejező közleményét adja nagybecsű tanulmányának «A magyar prot. egyházak vagyoni jogi viszonyai az 1790/91. XXVI-ik törv. cikkig»; ezt követi «A chicagói vallás-congressus. R. L. és azután «A halhatatlansági eszme története, Paulik Jánostól. Hazai és külföldi irodalmi szemle. Bezárja a füzetet az Irodalmi Társaság választmányi, és közgyűlési jegyzőkönyve 1895-ről, a pénztári kimutatás, és költségvetés. Egy szóval, e füzet is méltán csatlakozik a megelőzőkhez, és csak egyetlen óhajtatunk volna: vajha, tiz annyian jártnák, mint eddig, s olvasnák százannyian!

== Beküldetett hozzánk is «Alkalmi imádságok, és beszédek, nemzeti újjá-születésünk emléknapjára, márc. 15-re.» Irta Fülöp József, körmendi lelkész, ára 20 kr. Egy imádságot, négy alkalmi beszédet, és egy ódát foglal magában a füzetke, mely ugy alkalmisága, mint a szerző meleg szíve, értelmes feje, és lelkesülni képes hangulatai által nagyon megérdemli, hogy minél szélesebb kör-

ben elterjedjen; a papok pedig éppen sikerrel használhatják, a hol ilyen innepélyeket szoktak rendezni.

= Megkaptuk a debreceni hittanszaki önképző-kör huszonöt éves fennállásának emlék-ünnepélye alkalmából összeállított Füzetet. Igen becses személyekre vonatkozó adatokon kívül, maga a füzetke gondosan van összeállítva. Azt hisszük, a dolog természeténél fogva, nem áll elő nagyobb pretenziókkal, de mint a hasznosan fennálló, és a szép cél érdekében működő Önképző-körnek hű képe mindig kedves emléke marad az illetőknek, és buzdító oly intézetek számára, a hol még ilyenek fenn nem állanak; ha ugyan lehetnek ilyenek.

= Meghívó. A bekecsalji papi kör rendes tavaszi Értekezletét folyó 1895. évi jún. 10-én, Backa-Madarason tartja meg. Program: Ima, tartja Szász Károly, nyárad-szeredai pap, értekezleti elnök. 2. Egyházi beszéd, tartja Albert Miklós, bedei pap. 3. Értekezés, felolvassa Sámuel Aladár, selyei pap. 4. «Pataki Lajos, nyárad-szent-imrei pap emlékezete», felolvassa Péterfi Lajos, májai pap. 5. «A cselekvő állás megállapításáról», gyakorlati értekezés, felolvassa Rákosi György, nyárad-szent-annai pap. A tagok megjelenése tisztelettel kéretik. Nyárad-Szereda, 1895. május 15. Szász Károly, elnök; Rákosi György, jegyző.

HIVATALOS RÉSZ.

746—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett nagy-fülpösi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel. 2. 8 hold első osztályu tagosított kanonika-porción, melynek (jövedelme 150 frt) régi kataszteri tiszta jövedelme csak 35 frt. 13¹/₃ krban van felvéve. 3. Párber, hivatalos becsértéke, 103 frt. 4. Tandij és fakepe cimén kész pénz 24 frt. 55 kr. 5. A cinterem, pusztá és szőlő jövedelme 15 frt. 6. Munkatét értéke 10 frt. 88 kr. Összes jövedelem tehát, hivatalos becslés szerint, 188 frt. 56¹/₂ kr. (valóban pedig 235 frt. 56¹/₂ krt. tesz ki.) 7. Kilátásba van helyezve 111 frt. államsegély megnyerése.

Pályázati határnap: folyó évi június 20. Folyamodások nt. Lénárt József esperes aához, Magyaróra, u. p. Disznajó küldendők.

Kolozsvártt, 1895. május 21. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

749—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett marosvécsi egyházközség organista-énekvezéri állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: Tisztességes új lakás gazdasági épületekkel, gyümölcsös és veteményes kerttel; kánonika, kepe, malomvám és tűzifa értéke 229 frt. 7 kr. hivatalos becslés szerint, melyhez ujabban a főpátronus udvartól 30 frt., a hivektől felajánlott 30 frttal együtt 60 frt. készpénz járulván, összes fizetés tesz: 289 frt. 7 krt.

Kötelességei: a rendes organista-énekvezéri teendőknél kívül, tanítani az államiskola alsóbb osztályaiban a vallást, mindenik osztályban az egyházi éneket hetenkint 2 órán, valamint az ifjakat télen át hetenkint két estvén az egyházi énekekben gyakoroltatni.

Pályázati határnap: folyó évi június 5. Folyamodványok nt. Lénárt József esperes aához, Magyaróra, u. p. Disznajó, küldendők.

Kolozsvártt, 1895. május 21. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

747—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi egyházmegyébe kebelezett kőröspataki egyházközség lévitanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: Tisztességes lakáson kívül, 350 frt. 49 kr., mely összegből 175 frt. államsegély, 80 frt. a mlts Igazgató-Tanács által folyosított segély; a többi kepe, kánonika-porción, tandij, magtárjövdelem, erdő és stola haszonélvezete.

Pályázati határidő: folyó évi július 15. Folyamodványok nt. Zágoni Pál esperes aához, Nagy-Borosnyóra, küldendők.

Kolozsvártt, 1895. május 21. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

748—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi egyházmegyébe kebelezett besenyői egyházközség énekvezértanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott szép lakáson kívül, 300 frt., mely összegből 124 frt. államsegély; a többi kepe, kánonika-porción és tandij haszonélvezete.

Pályázati határidő: folyó évi július 15. Folyamodványok nt. Zágoni Pál esperes aához, Nagy-Borosnyóra küldendők.

Kolozsvártt, 1895. május 21. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

734—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. református egyházkerületben, az enyedi egyházmegyébe kebelezett istvánházi egyházközség kántor-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, kert, sat. használatán kívül, 185 frt. melyből 52 frt. készpénz, 15 frt. 87 kr. nyolc hold és hatvanhat négyszögöl kánonika-porción kataszteri tiszta jövedelme, a többi búza-, törökbuza-kepe, tandij, és közmunka.

Pályázati határidő: folyó év jún. 20-ka; a folyamodások nt. Sándor János, esperes aához, Miriszlóra küldendők, u. p. Nagy-Enyed.

Kolozsvártt, 1895. május 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

237—1895

MEGHÍVÓ.

Az erdővidéki evang. ref. egyházmegye ez évi rendes közgyűlése folyó év jún. 17-én, d. e. 9 órán kezdve fog megtartatni a bardóci egyházközségben, mely gyűlésre, az illetékes tagokat, van szerencsém, hivatalos tisztelettel meghívni.

Tárgyak: Esperesi jelentés az egyház-vizsgálatról, és főjegyzői előterjesztés a tanács működéséről; a könyv-, és levéltár ügyeinek, felsőbb rendeletek, kérvények, indítványok, sat. tárgyalása. E gyűlésen, a szokott időben, isten-tiszteletet végez tisz. Kovács József, m. hermányi lelkész, aa.

E közgyűlés előtt, 8-tól 9 óráig, köztörvényszéki ülés fog tartatni, közgyűlés után pedig, d. u. 3 órán kezdve, papi Értekezlet, a lemondás folytán megüresült elnöki, és jegyzői állás betöltése végett.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától. Közép-Ajtán, 1895. május 20. *Kövér András,*
evang. reform. esperes.

368—1895.

ÉRTESÍTÉS.

Hivatalos illemmel értesitem ez uton is mindazokat, kiket illet, hogy vajda-hunyadi ref. egyházmegyénk folyó évi június 10-én, Szászvároson rendk. közgyűlést tart. Közgyűlés kezdete d. e. 9 óra.

A vajdahunyadm. ref. esperesi hivataltól. Tordoson, 1895. május 17. *Bartha Lajos,*
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyedív melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Május 30.

22. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Pünköst.

Nyerni fogtok erőt a Szentléleknek ti-rátok szállásával! (Csel. I. 8.)

Mily hatalmas fegyvert, mily biztos védő paizst adott Üdvözítőnk tanítványainak! E fegyverrel bátran indulhattak az élet harcába Krisztus evangyéliomáért. E paizzsal bizton fedezhették magukat a hitetlen világ mérges nyilai ellen.

Igen, az igazság fegyverével, és a hit paizzával öltöztette fel az ur apostolait, midőn összegyűjtván őket, betöltötte Szentlélekkel, hogy hirdessék az evangyéliomnak titkát. Megszentelődött lélekkel beszéltek, hogy isten elküldötte a maga egyszülött fiát a bűn láncába kötözött emberiség fölzsabadítására; vallották, hogy a Krisztus adta magát a bűn rabságába esett világ megváltására; a Szentlélek ihletésével hirdették, hogy e lelket minden hívőnek adja vezérül az örök üdvösségre. S midőn istennek igaz ígéjeért az önzés nyílt támadásai, s a hitelenség alattomos bántalmái ellen védekezniök kellett, a hit paizza bizton fedezé őket.

E Szentlélek áradott szét a tanítványokról mindazokra, kik hallgatták az ihletett Péter apostól szájából isten ígéjét; e lélek munkálta aztán bennök, hogy higgyenek a Krisztusban, és megkeresztelkedjenek az ő nevére; hogy a világ minden kincseinél többre becsüljék a mennyeknek országát. Ez volt az első pünköst; ez volt a megszentelteknek első gyülekezete. A Krisztus hiveit vadul üldöző Sault e Szentlélek tette a hitért buzgó Pállá, az evangyéliom lánglelkü apostolává.

Istennek e szent lelke szállotta meg aztán az embereket mind nagyobb számban, s a kicsiny makk növekedett terebélyes fává, mely árnyékát kiterjeszti a föld kerektségére; az evangyéliom világossága elhat a föld minden népeihez.

Avagy, nem az úrnak lelke vezeti a keresztyén világ élet-folyamát? Bizony, istennek szent lelke óvja az evangyéliomi keresztyénséget a megromlástól.

Nem látjátok e lelket nyilvánulni a vallásos, és erkölcsös életben buzgolkodó emberek munkáiban? A Szentlélek él, és működik azokban, kik élteket szép, jó, és nagy eszmék megvalósítására szentelik. A szeretet lelke cselekszi bennünk, hogy embertársainkat a szükségben segítjük, a szomorúságban vigasztaljuk, a kétségbe-esésből fölemeljük. Nem e lélek hat át mindnyájunkat, hogy a társadalom nemesítésén fáradozzunk; az emberiség boldogulását munkáljuk? Az élet küzdelmeiben kitartást, a csapások, szenvedések elviselésére erőt nem a Szentlélek ad-e? Nem érzitek-e e szellem ihletését magatokban e pünkösti innepen? Nem érzitek-e lelketek megszentelődését, szívetek nemes fölhevülését?

Bizony, ingyen kegyelméből adta isten az úr Jézus Krisztust, hogy örömet hozzon e világra ingyen kegyelméből küldötte el az ő Szentlelkét: hogy ez örömet állandóvá tegye az emberek között; hogy vigasztaljon, bátorítson, erősítsen, megszenteljen mindnyájunkat!

A pünkösti szent innep napokon istennek e nagy kegyelmét, a fiának ez áldozat-kész szeretetét, a Szentléleknek e megszentelő erejét hirdetni, küldjük hozzátok, atyánkfiai, — — kedvelt tanítványunkat, s ajánljuk őt jó tettekben munkás szeretetetekbe. Legyen az ő ige-hirdetése közöttetek áldásos!

Az Atya, Fiu, és Szentlélek hassa át szíveteket, lelketeket; töltsön el igaz boldogsággal, áldja, és szentelje meg ünnepléséteket!

Nagy-Enyeden, június havában, 1895.

Makkai Domokos,
theologia-akadémiai dékán.

Csürös Ferenc,
szénior, a jegyző helyett

A hitel-szövetkezetekről.

Valamely eszmének harcosai elismerést, méltánylást érdemelnek még akkor is, ha annak diadalát meg nem érik. Pedig, a legtöbb esetben ez a sorsa szokott lenni a nagyobb, az emberiség jóllétét felölelő, avagy csak a társadalom egyes kérdéseit magában foglaló eszméknek. Az idő későre érleli meg, az emberek későre látják be annak igazságát, hasznos voltát, míg a harcosok kidőlnek mellőle, és majd, másoknak jut osztályrészül a diadal, sokszor talán el is feledve a kezdeményezőt. Az isten-fiát megtagadták, keresztre feszítették, de azért Pál, és a többi megalapították a keresztyén egyházat; Huss, Zwingli elvérzettek, de a protestáns egyház él, és virágzik. És így tovább.

Egy tetszetős eszme járja be mostanában a társadalmat, és hódít mindenfelé. Nem új egészen, mert más országokban már régóta ismeretes, és tért foglalt magának; de nálunk, különösen az erdélyi részekben, most tartja hódító hadjáratát, és így az újdonság és az érdekesség ingerével bír. Harcosai pedig, nem úgy, mint más eszmékkel van, hanem szemeikkel láthatják az eredményt; nem csak magvetők, hanem aratók is. Ez a tetszetős eszme, mint cikkünk homlokára is irtuk, a hitel-szövetkezetek eszméje. Annyi szépet, annyi jót hallottunk a hitel-szövetkezetekről, hogy a pusztá hallásra is majdnem fölkiáltunk Agrippával: «Közel majd ugyan elhiteded velem, hogy tagja legyek.» (Csel. XXVI. 27.) Ám, azért, mielőtt belépnénk, s az ügynek harcosává szegődnénk, elmondjuk felőle szerény nézetünket. És ezt annyival inkább megteesszük, mert azon nyílt levelek által, melyeket a görgényi egyházmegye igen tisztelt algondnoka közzé tett, a papság mintegy fel van hívva erre, de felszólalást felőle sem pro, sem kontra nem láttunk, nem olvastunk.

El kell ismernünk, hogy a szövetkezetek célja, t. i. «a tagok erkölcsi és anyagi jóllétének fejlesztése» szép, és nemes. Sőt, az erkölcsi cél még magában foglalja a szabadság, egyenlőség, és testvériség elveinek megvalósítását, és a társadalmi válasz-falak lerombolását is. De, úgy tesz nekünk, hogy többet akarnak szolgálni, mint a mennyit tényleg meg is valósíthatnak. Mert elvégre, ez is csak egy pénzintézet, már pedig a világnak egyetlen pénzintézete sincs olyan, mely össze ne volna kötve bizonyos mértékben a nye-

részkedéssel, és ki ne volna téve a nyújtott hittelek eshetőségeinek. Ez a körülmény pedig ama szép és nemes célt mindjárt megzavarja, és még anyagi bukást is vonhat maga után vagy egy, vagy más részről. Az pedig, hogy a társadalmi válasz-falakat lerontsa, éppen a fenti oknál fogva, mikor egyik emelkedik, a másik esik, nagyon nehezen teheti.

De, másfelől, az is bizonyos, hogy a tulajdonképpen szegény osztály nem érhet vele egészen célt, mivel nincs módjában, hogy több részvényt vásárolva, nagyobb hitelt élvezzen. Látjuk, hogy a kinek nincs semmije, vagy zálogba van mindene, azért nem igen vállal kezességet senki, kezes nélkül pedig, nincs pénz. Hanem igenis, boldogul az, a kinek már amugy is van valamicskéje. Nagyon kecsgettetően hangzik a vásárolt részvényeknek öt év alatt való hatosonkinti befizetése. De úgy hiszem, hogy ez, különösen egy nagyobb forgalmu szövetkezetnél, nem megvalósítható. Mert melyik tiszteletbeli hivatalnok győzné egy rövid délután azt a tenger sok hatost elkönyvelni, s hozzá még egy falusi ember nem is oly gyors író, mint egy tollnok. Ugy tudom, hogy némely szövetkezet ezt nem is hetenkint, hanem évenként szedi be.

Mint igazi magyar, a ki szeretem népemet, szeretem hazámat, s örvend a lelkem, ha gyarapodását látom: nem szeretném kisebbiteni, azonban, még sem hallgathatom el, hogy a mi féltett népünk nem tudja olyan jól forgatni a pénzt, mint a külföldi miveltebb nép. Így aztán könnyen megeshetik, hogy a könnyen kapott pénzzel vissza él, és nem fordítja a maga rendeltetésére, nyomorusága könnyítésére, hanem elpazarolja. Még nincsenek határozott adataim, de valami olyasmit hallottam egy községről, melynek hitel-szövetkezete van, hogy vasárnaponként három-négy annyi sör kél el, mint ez előtt; meg hogy az eddig folytatott iparág pangani kezdett. Ám, ezt nem mint tényt konstatalom, de minden esetre csupán aggodalomnak is nagyon nehéz.

Mindazok, melyeket fönebb, csak úgy érintve, elmondék, lehetnek az én egyéni nézeteim, melyek legkevésbé sem fogják megingatni ama föltevést, hogy a hitel-szövetkezetek, jól vezetve, csakugyan a nép szellemi és anyagi jólétének szolgálatában állanak. Magam is ehhez készséggel hozzá járulok. Nem is ezért irtam én tulajdonképpen ezen cikkekét, hanem, azon felhivásért, mely így szól: «Mint az osztrák-magyar hadseregben, körünkben is tiszt-hiány van, és a lelkészeket, mint úgy is

már szabadságolt állományban lévő tiszteinket, aktiváltatni szeretnők.»

Bocsánatot kérek, de a lelkészek nehezen fognak egy olyan hadseregnek tisztí állományába belépni, mely hadseregben, úgy szólva, semmi önállósággal nem bírnak, hanem mindenkben a központi generális parancsainak kell engedelmessékedniök. Én úgy gondolom, hogy ez a felhívás nem akart más lenni, mint az, hogy a lelkészek legyenek ennek az eszmének szó-szóói, hogy ne mondjam, protezsálják ezt a nép előtt. És ezt, mint, okos kezelés mellett, a hiveink jól-létét előmozdítani törekvő eszmét, meg is tesszük szívesen, de egy kissé furcsa lenne, ha mindenik lelkész az ő gyülekezetében beállana bank-direktornak, szövetkezeti igazgatónak; ha a templomból kijöve, mennék a pénztárba, és szavaznók meg, vagy vetnők el hiveink kölcsönét. Így, lehet, sokszor mondanák, hogy a tiszteletes úr vizet prédikál, és bort iszik. Már megengedjen a világ, de én a papot csupán az evangyéliom szolgálatában szeretem látni. Én azt szeretném, hogy minden pap legyen az ő gyülekezetében apostol, kinek mindennapi kenyere az isten igéjének hirdetése; azt szeretném, hogy minden pap legyen független az ő hiveitől, ne füzze anyagi haszon hozzájuk, sem a bért, sem más anyagi jövedelmeket illetőleg. Tudom, hogy most többen állanak ilyen, és más ehhez hasonló intézetek élén, mert erre kényszeríti az élet, de azt hiszem, hogy saját maguk győződhetnek meg arról, hogy annál a Krisztus evangyéliomának predikálása kellemesebb teher, gyönyörűsebb iga!

Az a meggyőződésem, hogy a népet elsőben ki kell mivelní, lelkileg meg kell érlelní, és akkor nagyobb sikerrel lehet munkálni az efféle törekvéseket. Az a hitem, hogy elsőben az isten igéjét kell maradandó sikerrel elhinteni, mert ez hamarabb megtermi a szabadság, az egyenlőség, s a testvériség gyümölcseit, s hamarabb lerombolja a társadalmi válaszfalakat, mint a pénzintézetek. De még attól sem félnék, hogy ezzel együtt az anyagi jól-lét is nem gyarapodnék, mert a keresztyén vallás az élet szolgálatában áll, és annak szükségét öleli fel.

Ám, azt ohajtom, hogy virágozzanak a hitel-szövetkezetek; de azt sem habozom kimondani, hogy a pap, legyen pap, különben kirugta lábai alól az erős talajt, melyen állva, az isten országának buzgó apostola lehetne

Vajda Ferenc.

Tanári özvegyek és árvák jövő sorsa.

Mikor e sorok nyilvánosságra jutnak, már javában fogjuk vitatni özvegy-árvai alapunk ügyét Szászvároson. Azért mégis elmondok egyetmást Bod Károly barátom cikkére, követvén eszme-menetét.

Én nem találok semmi feltűnőt abban, hogy ügyünket érdeklődéssel vitatjuk; mert összevissza négy-öt cikk nem mutat olyan érdeklődést, melyet nagynak nevezhetnénk.

Inkább az a feltűnő előttem, hogy Bod Károly barátom olyan dolgokat magyaráz, véd, és támad ez ügyben, melyek sem magyarázatot, sem védelmet, sem támadást nem igényelnek az érdekelt tagtársak körében. Azt azonban elismerem, hogy az érdeklődő közönséget kielégitheti a cikk. Vegyük rendre.

Mindnyájan tudtuk, hogy özvegy-árvai alapunk fentartása, alapszabály-változtatás nélkül, tovább nem teljesitheti megsulyosodott feladatát.

Mindnyájan tudtuk, hogy özvegy-árvai alapunk, harminckét évvel ez előtt, az erdélyi hét kollegium tanárainak önkéntes szövetkezéséből született, s viszonyainkhoz képest, óriási szolgálatokat tett. S a mint akkor lehetett, most is lehetséges, a tanároknak szövetkezni, s a régi egyesületet fentartani, ha akarják, és tisztán önmagukra utalva, bírják fentartani.

Senki sem vitatta, hogy ügyünk intézésébe akár az Igazgató-Tanács, akár az egyházkerület közgyűlése beleavatkozott volna. Jövő sorsunk sem függ ezektől: először azért, mert eddig nem vettük igénybe támogatását annyira, a mennyire sorsunk megérdemelte volna; másodsor azért, mert a jövőre nézve, e támogatás igénybe vételétől, mondhatni, teljesen elzár az országos nyugdíj-törvény.

Döntünk tehát mi magunk, tanárok, a kiknek özvegyei és árvái megmentéséről csak magunk gondoskodtunk évi járulékaikkal, s tanítványaink 20—60 krral, meg előljáróságaink az ürességben levő tanszékek után fizetett három-százalékkal.

Ha kedvünk, és erőnk van hozzá, tovább is fentarthatjuk; de, a két utóbbi jövedelemről le kell mondanunk.

Mindnyájan óhajtjuk megmenteni e jótékony egyesületet. Ezt nem vitathatja el senki. Vélemény-különbség csak arra nézve van, hogy fentarthatjuk-e a régi kedvezményekkel özvegyeinkre, és árváinkra nézve? Birjuk-e fizetni a pénztárunkra eddig háramlott illetékeket? E kérdésekre nézve kell egyező véleményre jutnunk.

Bod Károly azt mondja, hogy tartsuk fenn segély-alapunkat, ha mindjárt öt-százalékot kell is fizetnünk. Jól van. De, ha számításba veszünk hatvan tanárt 1200 forint fizetéssel, ezen tőkének öt-százaléka 3,600 forint; a 46,000 forint tőke öt-százalékos kamatja 2,300 forint, összesen, 5,900 forint. Ez a jövedelem fedezné még az 1896. évi terheket is, sőt fel lehetne tenni, hogy a tőke gyarapodását is biztosítaná ideig-óráig. Azonban, e kedvezőnek ígérkező jövő előtt nagy akadályok állanak. Ezek közül egyik is elég. Elég az, hogy 60 forintot nem bír megfizetni egy tanár évenként abból a fizetésből, melyet ez illetéken kívül, átlag véve, 30 forint állami és községi adó, s majdnem ugyan annyi, s némely helyen még több

egyházi, és társadalmi adó terhel. Ki vállalhatja magára, hogy egész életében fogja fizetni jövedelmének tíz-százalékát, egyesületi, és más célokra?

Az egyesület további fentartása csak az önkéntesség alapján képzelhető. Ily módon minden új tanár választása alkalmával az a kérdés állana a régi tagok előtt: hogy vajjon, az új tanár belép-e? Ha ennek úgy kell lenni, pedig nem lehet másképpen, hogyan nyugodhatnánk meg az egyesület ilyen átalakulásán? Nem hiszem el, hogy a tanárok beleegyezzenek.

A mi a reánk hárult és még hárulható kötelezettségeket illeti, mindnyájan óhajtjuk azoknak fedezését; nem akarunk kitérni előle. E tekintetben a hét kollegium előljáróságának méltányosságához kell fordulnunk azon az alapon, hogy miután harminckét évig feloldoztuk a tanár-özvegyek és árvák segélyezésének súlyos gondjai alól, most az előljáróságok vállalják magukra a sokkal kisebb és rövidebb időre terjedő gondot. Csak így lehet a tőkét a hét kollegium között felosztani. Ebben van méltányosság az előljáróságok részéről, áldozatkészség a most élő tagok részéről, a kik tovább is hordozzák a régi terheket a múltért, s némi csekély reménységgel a jövőért, a mennyiben hihetik, hogy befizetéseikért valami segílyt fognak kapni özvegyeik és árváik. Ezt a kérdést az egyes előljáróságok megoldhatják méltányosan, könnyen és célszerűen. A hét kollegium előljárósága együttesen csak úgy oldhatja meg, ha egy sem ellenkezik.

Az alaptőke olyan szétosztását, hogy az egyes kollegiumok érdekelt tanárai vegyék át az osztalékot, terheivel együtt, egyáltalában nem helyeselhetem, mert jogosan nem szállhat a most élőkre, s mert a legtöbb esetben nem bírhatnák el a reájuk háramló terheket.

Legkevésbé járulhatnék ahhoz, hogy a nagy áldozattal összegyűjtött alaptőkét, akárminő feltételek alatt, valamely biztosító intézetnek adjuk át, mert a mit megszereltünk, jó nekünk megtartani.

Mindazáltal, vitassunk meg minden javaslatot, s minthogy június 23 án egyházkerületi közgyűlés lesz, forduljunk ahhoz is, ha remélhetjük, hogy ügyünknek kedvező támogatást bír kieszközölni.

Van egy állítása Bod Károlynak, melyet szó nélkül nem hagyhatok. Azt mondja, hogy ha számadásainkat, magunkon kívül, felsőbb forum vizsgálta volna felül, vagy segélyező társulatunk ügyeinek elintézésébe előljáróságaink beleavatkoztak volna, «ezen esetben nem kell vala annyiszor aggódnunk és a nagy teher miatt nem csonkult volna meg még tőke-állományunk is.»

Ez az állítás merőben alaptalan. Nem mondom, hogy sértő, mert nem teszem föl a sértés szándékát Bod Károly tagtársunkról. Alaptalan azért, mert istennek hála, eddig még nem kellett a tőkéhez nyulnunk soha; sőt évenként tudtuk gyarapítani az alaptőkét. Ehhez nem kellett a felsőbb forumok bölcsessége. Jó lesz tehát, ha Bod Károly tagtársunk ezt a vádat visszavonja, mert egyesületünk nem érdemli meg.

A vitát folytatjuk tovább, élő szóval, Szászvároson.

Török István.

Az egyházmegyéből

Papi Értekeztet.

Az udvarhelyi egyházmegye Papi Értekeztetének székelykereszturi fiók-köre folyó hó 12-én tartotta Segesváron, a református egyházközségben, fényesen sikerült tavaszi ülését. A nagyobbára vasúton érkezett tagokat és vidéki vendégeket Balázs Imre, körlelkész fogadta a kebli tanácsbúl való társaival. Általános örömet és meglepedést támasztott úgy a rendes tagok, mint a vendégül érkeztek között, midőn az egyházközség által rendelt kocsikon a papi lakhoz érkeve, ott a más értekezleti körbe tartozó Menyhárt András, esperes szívélyes és baráti üdvözlétével találkoztak.

Az elfogadó egyház élénk érdeklődését és meleg rokonszenvét tanusított villás-reggeli után, az értekezleti kör, kebli szokása szerint, nyilvános isten-tiszteletet tartott. A segesvári, csak nem rég alakult és újon szervezkedett református egyházközség teljesen új, és sok tekintetben különleges imaházát, az idegen nemzetiségű város kebelében rohamosan fejlődött hitbuzgó és hazafias szellemű magyarság előkelő közönsége töltötte be, élén a vármegyei hivatalosok nobiliseivel. Menyhárt András, esperes, áhítatos, hazafias, és az általános béke elvét magasztosan hirdető imája után, Sós Farkas «Ne szerezzetek kincset, melyet a rozsdá és a moly megemésztenek» alapján hirdette az ígét fenkölt szellemben, ekes szavakkal. A buzgó és lelkesült isten-tisztelet innepélyességét nagyban emelte az állami népiskola leány-növendékeinek, majd tanítótestületének karéneke.

Isten-tisztelet végeztével, az Értekeztet tagjai, követve számos érdeklődő férfi és nő csoportjától, Balázs Imre vezetése alatt, a helyi állami népiskola impozáns épületének egyik termébe vonultak, az értekezleti ülés tartása végett.

Az ülés megnyitása előtt az állami népiskola leány-növendékei kellemes karéneke szórakoztatta az elhelyezkedő közönséget. Majd Kovács Mózes, elnök, a legújabb egyházi, és társadalmi viszonyok által kijelölt cselekvési irányra mutató szellemes beszédével megnyitotta az ülést, melyen a csaknem teljes számmal megjelent tagok sorában, mind végig tartó, sőt fokozódó figyelmük által árulták el élénk érdeklődésüket, a számos tagból álló hallgató közönség részéről, különösen mélt. Gyárfás Domokos, egyházmegyei főgondnok, ngs. Horváth László, nagy-küküllő vármegye kir. tanfelügyelője, tks. Somogyi István, n-küküllő vármegye alispánja, és számos előkelőség a különböző hivatali osztályokból.

A megelőző ülésen fölvetett jegyzőkönyv hitelesítése után, Bodor István, értekezleti tag felolvasta «A modern theologia» címén szerkesztett tanulmányának első, és azon részét, mely a modern theologia történeti kifejlődésének előzményeit öleli fel. Az érdekes és egyháztörténeti vizsgálódáson alapuló felolvasást, míg különösen a világiak fokozott figyelemmel hallgatták, addig az értekezleti kör jegyzőkönyvi elismeréssel fogadta. Azután, Balázs Imre, mint helyi lelkész, a kör kebli, kötelező szokása szerint egyházközsége, a segesvári egyház, ugyan kevés időrül szóló, de kedvező eseményekben gazdag történetét mutatta be avatott tollal irtt felolvasásában. Öröm, és lelkesülés, meglepedés és nemes önértzet követte az elősorolt tények mindenik csoportját. Következett volna, hogy, ugyan csak a kör kebli szokása szerint, Darvai Lajos, értekezleti tag, ismertesse a megelőző ülés óta megjelent nevezetesebb hazai egyházi lapokat, szak-

munkákat, esetleg feltűnő külföldi műveket; azonban ez, valamint a Jakab Dénes gyakorlati felolvasása, az idő előrehaladottsága következtében, a következő ülésre halasztatott.

Ezután, elnök helyett, Menyhárt András, esperes, lelkesedéssel, és megható szavakban fejezte ki köszönetét a közönség, különösen pedig a segesvári református egyház kebli tanácsa előtt, ezeknek a lelkeszi Értekezlet, s ez által az evangéliom iránt tanusított ritka és nemes figyelmeért.

Az ülés végeztével kezdetét vette a «csillag» vendéglő dísztermében rendezett negyven-ötven terítékű társas-ebéd, melyről elmondhatni, hogy kis körben az evangéliomi szeretet diadalma volt. A lelkes pohár köszöntők mig bizonyítékai

valának a hazafias egyháziasságnak, addig feledhetetlen emléket nyújtottak minden jelenvoltnak.

A legszebb pohár-köszöntőt tks. Somogyi István, alispán ur mondotta akkor, a midőn felhivta a társaságot, hogy abban minden pohár-köszönés egy koronával váltassék meg a Maksai Gyula, volt rugonfalvi lelkész kiskoru növeletlen és vagyontalan árvái javára. Az eredmény 25 forint 25 krajcár lett; kevés a számok sorában, de sok a nyomor előtt álló árvák birtokában.

A kellemes együtt-létnek a vonat érkezés ideje vetett véget, midőn mindenek a siker édes öntudatával távoztak.

F. I.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.

(Kilencedik közlemény.)

1765. március 24-én. Mlgs. L. Báró és főkurator Wesselényi Ferenc úr ő excellenciája, a kolozsvári venerabile consistoriumnak tagjait maga házához hivatván, consistoriumot ültetett ő excellenciája, maga praesidiuma alatt. Holott is végeztettek a következők:

1. Kiszólitván isten e világból néhai tiszt. püspök Verestói György uramat, ki ez ekkleziában első curatorságot viselt, választatott és tétetett ő kegyelme helyében, a régi constitutio szerint, mint első pap, ekklesiasticus első curatornak tiszt. esperest Soós Ferenc uram. Mely hivatalban isten ő felsége sokáig ő kegyelmét éltesse, ekklesiánk közönséges hasznára, szivesen kívánjuk.

2. Tiszt. püspökéné, Verestói Györgyné asszonyom, azon házba, melyben eddig lakott maga néhai férjével és most is lakik, meghagyatik a jövő Sz.-Mihály napig.

3. Tiszt. esperest Soós Ferenc uram mind nehezdedni kezdett idejére, mind curatori és esperesti hivatalával járó sok rendbéli foglalatosságára nézve, magának segítségül káplánt kívánván, és arra Tiszt. ifjú Verestói György uramat, az ő kegyelmétől írásba kiadott okok és conditiók szerint, (mely írása Tiszt. Soós uramaak emlékezésnek okáért mindjárt ideiratik) magának választván, ő kegyelmének ezen választását, T. ifjú Verestói György uram iránt, nemcsak helybe hadja a vener. consistorium, hanem e felett igéri is T. ifjú Verestói uramnak, hogy legelső vacantián ő kglmét a káplánságból actualis papságra promoveálja. E felett megemlékezvén néhai édes atyjának ezen ekklesiában és collegiumban hosszas és hasznos szolgálatjáról és különös érdemeiről, rendelt ő kglmének a T. Soós Ferenc uramtól ígért fizetés mellé, az ekklesiának közönséges jövedelméből, esztendőnkint harminc magyar forintot, harminc véka búzát, harminc veder bort, minden consequentia nélkül. Mindazonáltal, hogy ennek utána senkinek azt nem fogja cselekedni a vener. consistorium, minthogy fundamentalis törvénye ezen ekklesiának, hogy: új sallaristák ne szaporittassanak, igen fontos ok, és a Mlgs. supremum consistorium különös engedelmé nélkül.

Következnek a tiszt. esperest Soós Ferenc uramtól írásba kiadott okok és conditiók, melyek szerint T. ifjú Verestói György uramat maga káplánjának választotta.

Elérvén isten kegyelmességéből világi életemnek hat-

vanadik, papi szt. hivatalomnak harmincegyedik, ezen kolozsvári ref. szt. ekklesiában való szolgálatomnak huszonötödik esztendejét, noha az Úr isten, tovább való szolgálatra is, e maga kegyelmét és segedetmét meg nem vonta tőlem, melyért a kegyelemnek kutfeje dicsőíttessék: mindazonáltal, esperesti hivatalomnak sok interveniens difficultásai miatt, ottan-ottan megakadályoztatván, hogy a közönséges stílus szerint capellanusi subsidiummal subleváltassam, szükségemnek esmérem.

Lévén azért mostan jelen a mi ekklesiánkban néhai Tiszt. püspök uram ő kglme nevét viselő kedves fia, Tiszt. ifjú Verestói György uram ő kglme, ki is az isten oltára mellett való szt. szolgálatra jól elkészült capacitását egy néhány izben ezen kolozsvári reform. ekklesiában, elmondott dicséretes actióval, cum adplausu auditorum eléggé contestálta: ő kglmét én mellettem való capellanusi functióra sponte invitálom és acceptálom.

Consideralván ebben egyfelől mind a kolozsvári ref. ekklesiának az úrban való különös dicsekedését, mind az istennek azt a kegyelmességét, mely szerint ezen folyó seculumnak nagy részében, ezen ekklesia kebelében született s neveltetett fiak által a szent ministeriumot, mind ez ideig, az ekklesia contentumára feltartotta.

Másfelől peniglen, én is gratitudomat akartam contestálni, hogy én néh. Tiszt. Baroni Intze Máté uram ő kegyelme által, elsőben káplánságot, azután penig ezen ekklesiában való actualis papságot consequaltam; úgy emlitett tiszt. ifjabb Verestói György uram ő kegyelme is, mint azon b. e. férfinak unokája, én általam káplánságot, azután peniglen, ha istennek tetszik, engemet elsőben ezen tiszt. collegatusból kiszólitani, a kolozsvári ven. ref. consistoriumnak annuentiája és consensusa accedálván, az actualis papságra való successiot is consequalhasa.

Hogy peniglen én közöttem és kegyelme között lejendő pactum és megegyezés, ama közönséges mondás szerint, Clara pacta, clari amici, mind ő kegyelme előtt nyilván való legyen, mind mások előtt: helyesnek ítélttem, e következő Punctumokban befoglalni és a ven. consistoriumnak bizodalmason submitálni.

Punctum.

I. Minthogy a belső-templombéli szolgálát ifjabb erőt és vigort kíván, tehát mind vasárnapon a reggeli praedikatiók és déleesti catechizatiók, mind hétköznapokon a könyörgések azon templomban az ő kegyelme gondviselésébe legyenek.

II. Melylyel mindazonáltal a belső-templombéli szolgálatról egészen le nem mondom, hanem egyszer s mászor én is kötelességemet tészem, a mikoron jó alkalmatosságom léssen; de a melynek meghatározott ideje ne légyen, hanem álljon az én szabadságomban.

III. A külső-templombéli szolgálatot mind vasárnapokon, mid hétköznapokon magamra vállalom s véghez vinni igyekezem.

IV. Minden halotti praedikatiókat, mind a Várban, mind a Hostátban, cum suis sallariis ő kegyelmének által adom.

V. A belső-templombéli stola, u. m. a keresztelés, copulatio, egészen ő kegyelméjé légyen. Úgy a külső-templombéli stolát is ő kegyelmének engedem, hac conditione, hogy mikoron az úr asztalának administratioja az én seriesembe esik, mindenkoron ő kegyelme vigye véghez. És ha olykor vasárnapi praedikatióra kérném ő kegyelmét, minthogy vacuus hete léssen, helyettem megcselekedni, ne sajnálja.

VI. Ha penig az Isten szabados tetszéséből olyan nyavalyával látogatna meg, mely miatt a külső-templomban nem szolgálhatnék, akkoron ő kegyelme az egész szolgálatot praestálja, mindazonáltal ezen pactum és conditiók, in suo vigore, megmaradjanak mind végiglen.

VII. Lévén minden cantorba pénzbeli fizetésem fl. h. 57. 50. minden cantorból excindálok ő kegyelmének fl. h. 7. 50., melyek a négy cantorok szerint, faciunt fl. h. 30. Ezeket még bonificálok 10 forintokkal, hogy in summa mégyen ő kegyelmének fl. h. 40.

VIII. Buza-béli fizetéséből, noha igen a ministerek szájakhoz vagyon szabva, mindazonáltal conferálok ő kegyelmének metretas 40.

IX. Borbéli fizetéséből az én obtingensem légyen urn. 160, a mi azon felyül vagyon, ő kegyelmének adassék.

X. A minémü hűséggel, szeretettel, reverentiával viseltetem néhai tiszt. Baconi Intze Máthé uramhoz ő kglméhez, mikoron ő kglme káplánja voltam, melyet néhai üdvözült felesége is ő kglmének grate recognoszált, ugy ő kglme is tiszt. Verestói György uram én hozzám hasonló hűséggel, szeretettel és reverentiával viseltessék.

XI. Mindezek a conditiók, in pleno ekklesiae ref. Claudiopolitanae consistorio, Mlgs. L. B. Wesselényi Ferenc főkurator úr ő excellentiájának praesidiuma alatt protocolláltassanak, pro majori certitudine et solemnitate.

1765. aug. 9. Méltóságos supr. curator Wesselényi Ferenc úr ő excellentiájának praesidiuma alatt, úgy Mlgs. inspector curator Gróf Bethien Lajos úr ő Nga praesentiajában, consistorium celebráltatván, determináltatott:

I. Hogy a néh. tiszt. püspök Verestói György uram házában való lakás iránt, (hogy az ekklesia és collegium között való jó harmonia annál erősebb légyen,) ennekutána különbség ne légyen, hogy professor vagy pap lakjék benne, hanem pro ratione aetatis, akár pap, akár professor légyen, a ki t. i. in functione vagyon, az occupálhassa. Mely szerint:

2. Minthogy tiszt. professor Huszti György úr mostan ratione aetatis elsőbb, tehát ő kglme, azon feljebb említett házba bemenjen.

3. Mivel a T. Huszti György úr háza, Bánfianus fundusból építettett ház, tehát azon ház ex intentione tes-

tantis valósággal professori, még pedig a Bánfianus funduson lévő professornak háza, azon házba a Bánfianus funduson lévő professor menjen; mivelhogy e szerint ezen Bánfianus professor a mostani Némethiana házból ki mégyen, tehát helyébe menjen tiszt. Professor Csomós uram, a mely házban pedig addig lakott említett Csomós úr, elvégeztetett, hogy abba tiszt. Verestói György uram menjen.

4. Elkészülvén a bel-farkas utcai templomban való orgona, resolváltatott, hogy Tzerjék Szabó Ferenc légyen az orgonás, kinek is fizetése légyen 60 forint, 40 veder bor, 40 vcka búza, úgy mindazáltal, hogy ezen rendelt fizetése azon időtől fogva folyjon, a mikor t. i. functióját elkezdí. Actum Claudiopolitanum in aedibus excellentii domini supremum curatoris Franc Wesselényi, per substit, notarium, Josephum Bodoki.

1767. június 21. Consistorium convocáltatván a mlgs. inspector curatorok gróf Bethlen Lajos és br. Kemény Simon urak ő Nagyságok parancsolatjokból, ugyan ő Nagyságok, civicus curatorok és a ven. clerus némely részének praesentiajában, felolvastatott a mlgs. supr. consistoriumnak ő Nagyságokhoz küldött levele, a tiszt. professor Huszti György uram ő kegyelme dolgai iránt. Melybe a mlgs. supr. consistorium kegyes dispositiójából, jelentik, hogy: ámbár említett t. professor Huszti György uram, már in functione ne légyen, mindazonáltal ő kegyelmének, régi szolgálatjára és különös érdemire nézve, egész fizetése, mint eddig, úgy ennek utánna is, mint más ordinariusoknak, hogy intacte kijárjon; a felett azon professoralis házban, melyben most ő kegyelme lakik, vita duxante, mindvégig, ha ő kegyelmének is úgy tetszik, megmaradjon, elvégeztetett, és a mlgs. supr. consistoriumnak protocollumába be is iratott. Hogy azért ezen dolog iránt t. Huszti György uramnak annál nagyobb securitása légyen és senkitől semmi difficultás ne támasztassék, helyesnek ítéltetett, hogy a mlgs. supr. consistorium ez iránt való akarattja ezen ekklesia protocollumába, ide is beirassék.

2. Emlité tek. curator Pataki István uram, a régi nagy harangnak ujólag való öntetésének szükséges voltát; melyről discourálván, jónak ítéltetett, hogy a m. supr. consistoriumtól is ez iránt opiniot venni szükséges volna; melyet mlgs. inspector curator gróf Bethlen Lajos úr ő nga. már meg is írt a mlgs. supr. consistoriumnak.

3. Megegyeztek abban is, hogy az ekklesia lábas-házát, a balfelől levő két alsó házon és az alatt lévő pincéken kívül, egészen, udvarával együtt és egy pincéjével napkelet felől által adja az ekklesia mlgs. inspector curator gróf Bethlen Lajos úrnak, a végre, hogy maga költségén megépíttesse és holtig birhassa; holta után pedig az ekklesianak simpliciter redeáljon; melyről cum conditionibus necessariis formalis contractus is expedíaltatik.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

— A konfirmációi ünnepély kolozsvári egyházunkban évenként rendszeren pünköst előtt való vasárnapon hajtatik végre. Ez évben a belső-farkas-utcai templomban tanított és konfirmált Herepei Gergely, aa. 88 fiut, és 69 leánykát; a külmagyar-utcai templomban tanított és konfirmált Tóthfalusi József, püspöki titkár, segéd-lelkész, 78 fiut, és 89 leánykát; e szerint, mindkét templomunkban beavattatott, és az urvacsora, szakramentomával való élésre

egyidejűleg kelt rendelettemmel engedélyezvén, ugyanezen iskolák részére való beszerzés végett melegen ajánlom.

A taneszköz ára, magyar szövegű magyarzó füzettel együtt, 18 frt. Megrendelhető a m. kir. egyetemi-nyomda igazgatóságánál. Budapest, (Vár)

Erről Cimeket további szíves intézkedés végett, van szerencsénk tiszteletteljesen értesíteni.

Kolozsvárt, 1895. május 18-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1820—1895.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. 24,088. sz. a. kelt leiratban tudatja, hogy dr. Lány Gyula akadémizáló lévén kormányképviselői tisztében eljárni, a nagyenyedi főgimnáziumnál f. é. június hó 28—29-én megtartandó rendes érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag dr. Öreg János debreceni főiskolai tanárt küldötte ki kormányképviselőül.

Kolozsvárt, 1895. május 21-én.

Kádár János,
s.-titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1883—1895.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

F. é. 9977. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi intézkedvény alapján tudatjuk, hogy Hennyey Kálmán (született 1878. december hó 12-én Rimaszombatban, ev. ref. vallású) rimaszombati egyesült protestáns főgimnáziumi IV. osztályu tanuló, azért, mivel egyik tanárát az iskolában tetteleg bántalmazta, az ország összes nyilvános gimnáziumaiból kizárattott. Megengedtetik azonban, hogy mint magán-tanuló, vizsgálatait, a rimaszombati gimnázium kivételével, bármely más gimnáziumnál letehesse.

Kolozsvár, 1895. május 26-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1896—1895. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett zilahi evang. ref. főgimnáziumnál betöltendő rendes tanszékre, ezennel pályázat nyitattik.

A tanszékkel egybekötött javadalom, ez idő szerint előleges évnegyedi részletekben kiszolgáltatandó 1000 forint fizetés, 200 forint szálláspénz, s két ízben 100—100 forint ötödéves korpótlék. Az állami segélyezésre vonatkozó szerződésnek folyamatban levő megújításakor a tanszék javadalma egyenlő lesz az állami középiskolák tanárainak fizetésével.

Folyamodhatnak okleveles evang. ref. vallásu egyének, kik a magyar irodalom, és latin nyelv, vagy a magyar irodalom és német nyelv tanítására vannak képesítve.

A választás az erdélyi reform. egyházkerület jogkörébe tartozik. A megválasztott jogos és kötelezett tagja lesz a felekezeti tanárok részére felállított országos nyugdíj-intézetnek.

Az állomás az 1895/96. tanév megnyitásakor foglalandó el. Okleveles pályázó hiányában, egy évi időtartamra, helyettes-tanár alkalmaztatik, évi 800 forint fizetéssel, s a pályázati kérvény ilyen értelemben is elfogadtatik.

A kellően felszerelt pályázati kérelmek legkésőbb június 15-ig beküldendők a fent nevezett iskola előljáráshoz.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1895. május 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

761—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett lompértei egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, kis kerttel; 22 hektoliter buza, értéke 91 frt., 10 hektoliter tengeri, értéke 30 frt., borváltság 50 frt. 40 kr., minden gazda egy szekér fát fizet, értéke 60 frt 80 kr., tandíj címen 35 frt., kánonika-porción 1 hold 360 négyszögöl szántó s a temető széna és sarju termése, ezeknek értéke 6 frt, 64 kr., stóla az egyházmegyeyileg rendszeresített mód szerint.

A fizetésnek 100 frttal leendő javítása érdekében a nagymélt. minister úrhoz kérelem nyújtott be.

Pályázati határidő: f. év június 26. Folyamodások nt. Viski Pál esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1895. május 28. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

762—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett magyarszemesi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel együtt, és hivatalos fölszámítás szerint, 333 frt. 30 kr. fizetés, melyből 220 frt. 40 kr. a hivektől befolyó készpénz, a többi a kepe és kanonika porció értéke.

Pályázati határidő: jun 20. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához, küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1895. május 28. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

491—1895

MEGHIVÓ.

A deési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. t. tagjait, folyó évi június hó 16-án d. e. 9 órára Deésre, a szokott helyen tartandó rendes közgyűlésre, van szerencsém. tisztelettel meghívni. Lelkész aflait kérem, a világi képviselő urakat a gyűlés tartása idejéről értesíteni sziveskedjenek.

Tárgyai: 1. Elnöki megnyitó. 2. Ujonnan választott lelkész afa kebelezése. 3. Jegyző afa jelentése az egyházmegyei tanács évi működéséről. Tíz óraker isteni tisztelet, melyen a szónoki tisztet t. Kovács Gábor, színyei körlelkész afa végzi. 4. Esperesi jelentés. 5. Egyházmegyei és özvegy-árvai pénztáros afiának jelentése, az általuk kezelt pénzekről, nemkülönb az országos közalap állásáról jelentés, s mindhárom zárszámadásnak megvizsgálása. 6. Tanügyi előadó jelentése. 7. Számvevői jelentés; felsőbb-rendeletek, kérelmek, indítványok.

Közgyűlés után «Papi Értekezlet» tartatik, melyen felolvas t. Tunyogi Béla, főjegyző afa.

Végül, házassági törvényszék, melyről a t. ügyvéd urak, válóperes feleiket ne mulasszák el értesíteni.

Megelőző nap délután 3 óraker egyházmegyei tanácsülés leend, mely mint közigazgatási bíróság is fog működni.

Ez alkalommal is paptársaimat figyelmeztetem, hogy a kik egyházmegyei és egyházkerületi fizetendőségeiket, egyházaik részéről még nem küldötték volna be, azokat egyházmegyei pénztáros afiához beküldeni, ismerjék kötelességüknek.

A deési ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától.

S.-M.-Berkeszen, 1895. május 24-én. *Pap István,*
ev. ref. esperes.

351—1895. HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Rákosdi lakós, evang. ref. Bekes Mária férjét, evang. ref. vallásu Görög Istvánt, ki őt ez előtt négy évvel hűtlenül elhagyta, s kinek hollétérol az óta mit sem tud: ezennel hirdetményesen idézteti a vajda-hunyadi evang. ref. egyházmegye házassági törvényszéke elé, azon figyelmeztetéssel, hogy ha meg nem jelenik is, hat hónap letelte után, ellene a válópert megkezdji, és lejárattja.

A hunyadmegyei evang. ref. esperesi hivataltól.

Tordoson, 1895. május 17. *Bartha Lajos,*
evang. reform. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.